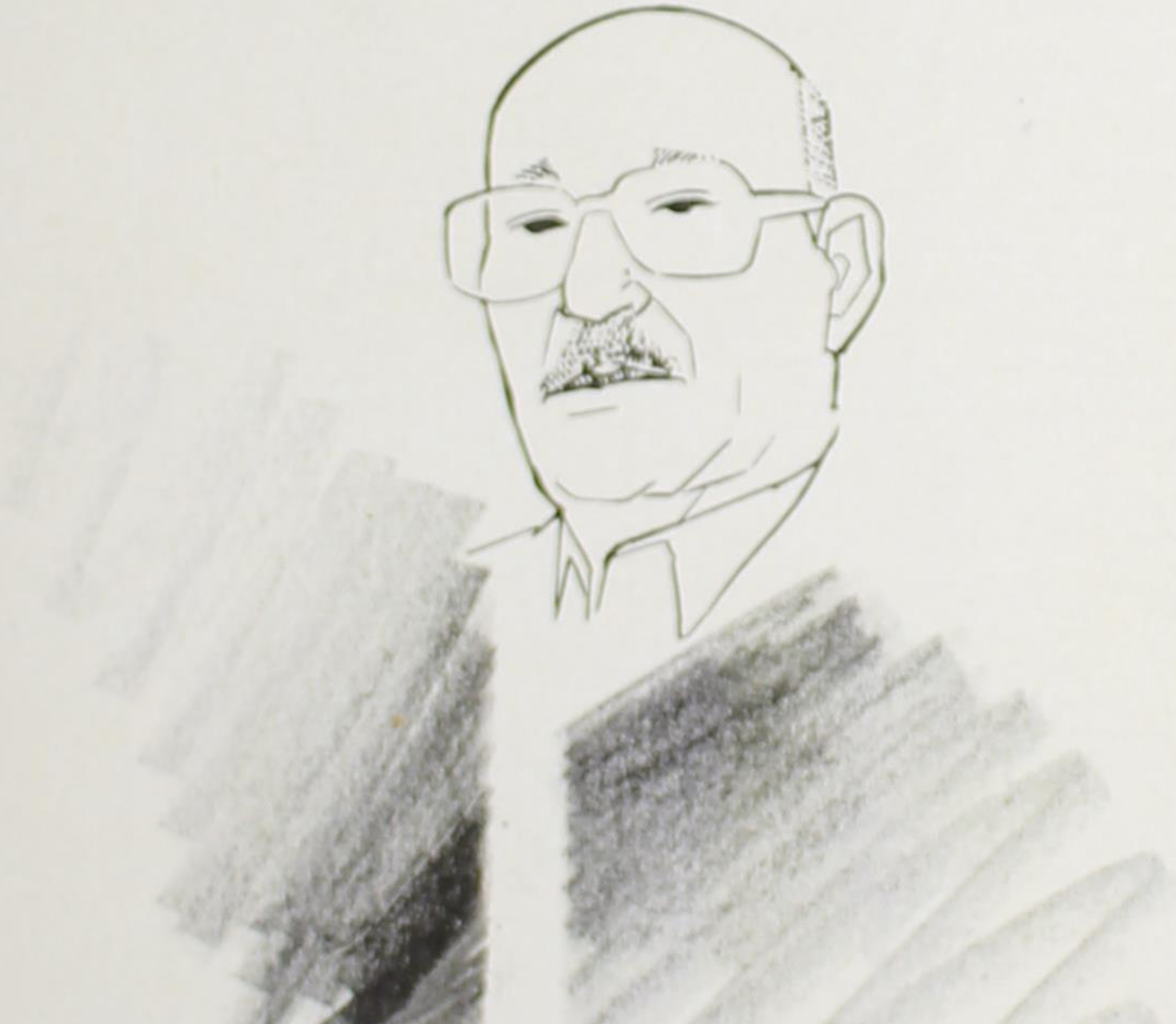
BALINT VUJKOV

pripovitke

Balint Vujkov
PRIPOVITKE

HRVATSKE (BUNJEVAČKE) NARODNE PRIPOVIJETKE

Sakupio i obradio: Balint Vujkov

Biblioteka Žiga
3,14...

Recenzenti:
Lazar Merković
Zlatko Romić

Urednik:
Vojislav Sekelj

Balint Vujkov

PRIPOVITKE

Posvećeno
sjenama
Balinta Vujkova Dide

Njegovi suradnici, sljedbenici i štovatelji!

Nisu osramotili kuma

U jednim selancetu bio mator momak. Pod jesen došo kum što ga držo na krštenju.

– Znaš ti da će sutra u komšijskom selu bit veliko mioljsko proštenje?

– Otkud bi znao kad nikad ni za pedalj nisam koracio iz našeg atara.

– E, sad ćeš koracit. I ti i onaj tvoj parnjak Mate.

I taj bio mator momak, pa kum veli:

– Vas dvojca ste ko da su vam pupkovi srasli. A ja imam u tim selu šogora, u njeg dvi udavače baš ko rođene za vas. Ja sam već i sredio da vas sutra čekaje naugled. Sinko, čovičanski red je da se već oženite.

Momak oma smlatio uši:

– Nemojte, kume, ako Boga znate. Ubio ga Bog u grobu, so tim me vikom Boga amena nazlabo pokojni baćo, a so tim me i nana grize ko rđa. Kume, šta će svit kazat kad čuje da se ženidu ovaka dva matora keše?

A kum ko rođenim ditetu:

– Šta tu ko ima kazat? Kad u februaru nema vijavice, pa u marcu zagrdi, naš svit lipo kaže: kad Veljo ne velju-je starac Marac opakuje. I gotovo. A kaže se lipo i to: matori konji pokrovce deru. Još i bolje, kad se čovik ženi zrilom pamećom, a ne mlad i zelen.

Kad je kum toliko navalio, momak mora popušćat, al se još proba vadit iz nevolje.

– Al ne virujem – kaže – da ćete Matu saklonit na ženidbu.

Kum se nasmije:

– On me i poslo tebi, jel brez tebe neće.

Kum skrljušio momka u budžak, al ovaj će se još koprcat:

– Pa dobro, kume, al ja nemam šta obut, on nema šta obuć, ta ni čestit šešir da ćelu pokrije. Kako će to izgledat?

Kum ko da je samo to čeko:

– Sve je to moja briga. Tebi ću dat nove novcate čizme za svetac, a Mati i šešir i ruvo. Šta misliš, da bi moj obraz podno da se tamo sramotim s vama? Baš si mi to oto iz ustivi. Nemojte, pazi dobro, nemojte da me kako osramotite. To upamti ko očenaš.

Drugi dan kum i uputi kako će nać šogorovu kuću i momci lipo krenu. Nisu dobro ni pošli kad se kumče siti:

– Mate, brate, ajdemo priko pašnjaka. Putom ćemo se uprašit do kolina.

– Imaš pravo, čizme su ko i obraz.

Kako zašli na pašnjak, kad naiđu na sasušene kravije lepanje. Tamo pasila marva, pa nagalebala na sve strane.

U njevim selancetu nije bilo pašnjaka, a kako su i kod kuće bili zalipljeni za zapećak momci nikad nisu vidili sasušenu kraviju galebu.

– Mate, brate, šta misliš, je l ova lepanja ispala kome iz bućura?

A Mate:

– Mož bit, i drugi odan iđu na proštenje. A Bog zna, možda to i nije za ilo.

– Ja ću koštat.

– To nije luckasto. Samo tako možemo doznat šta je.

Uzo na prst, a kad zagrizo, zinio ko zgažen žabac:

– Mate, pa ovo je kravije govno. Fala Bogu, samo kad nisam zgazio u njeg s kumovim čizmama.

A Mate se prikrstio:

– Niko nije ko dragi Bog. Zamisli kaka bi to sramota bila za tvog kuma.

Kazivao: Lojzija Šabić, Subotica

Neće momak prid divojku raščupan

Edan momak uvik samo esapio i esapio, zgrćo novce. U tim i omatorio, ni ženio se nije da ne bi moro ženu ránit. S mišljom leže s mišljom ustaje, pa jel čudo što je rano osto bosoglav, samo tri dlake mu se natrćile na ćeli. Dok su dvi, još uvik se mogu zamrsit, pa se momak s nikim krezavim češljom raščešljavo.

– Ej, čeljad moja, mogo bi ja zaušljavit kad kosu ne bi držo u redu – zna on, pa i kaže zašto udešava razdiljak.

I tako dan po dan – ovda ću se ženit, onda ću se ženit – edared pao njemu i snig po brkovima, češalj se sav iskrzo, a na glavi ostala samo edna dlaka i ta se usićila baš u vr ćele. Stala starost za pete, pa ga komšijske babe sleptale:

– Ko će ti dodat čašu vode kad padneš u krevet, ako ne budneš imo ni dice ni svog čeljadeta?

Ne zna šta je gore, kuga el prika smrt – babe el švrake. Navalile da ga ženu, našle udavaču i samo mu zvoncadu u uši; tiraje ga divojki naugled. Kad ti bube pušte u uši, te i buše. Na kraju, šta mož bit? Pristo momak.

Došo dan, došo sat da krene udavači naugled, onda se samo sitio da češalj već odavno nema ni ednog zupca. Babe ga lickaju, mickaju, ko da kite panj na poklade, a on uvatio tu edinu dlaku pa je od bisa iščupo.

– Šta to radiš, oš da se nakaradiš? – babe zagrajale.

– A šta bi drugo kad nemam češlja?! Neću valjda prid divojku taki raščupan?!

Kazivala: Joca – Jozefa Guganović, rođena 1901., Čikerija

Prava kućarica

Bio mator momak. Dok mu mater bila živa ni sikirom ga nisi mogo natirat, a sad ga babe navrkale, pa čikesanju vodu na ugled, ženiće ga. Od udavače do udavače, vodu ga baš ko u onoj pismi: „A sutra je nedilja, ženićemo medvida".

Odveli ga prvo edinici mezimici. Tu kuća masna, daje se dobra prćija, ni divojka nije pod manom, al se sve to njeg ne tiče, već ko iz fraćke:

– Da vidimo kako zakuvava tisto.

Dobro, izdovoljiće ga i u tim. Divojka lupi jaje u brašno, pa lupinju oma baci u vatru. Užna bila da prste ližeš, a on samo za putom.

– Ne zna ova kuvat – kaže on babama da to nije čeljade za njegovu kuću.

Sleptale ga babe da kaže kake je mane našo u ilu, on samo odmanjiva:

– To nije kuvanje.

Prošli tako u drugoj, pa tako u trećoj i četvrtoj kući i sad već ne znadu šta bi i kud bi š njim. Na kraju ostala ćer nikog krpe trščara. Nije to ni kuća, već niki pičinjak; u divojke ni stvora ni glasa, al đuvegija sav procvato kad je ugledo kako ona zakuvava tisto za rizance.

– E, ovo je čeljade za moju kuću!

Kad je, nek je. Babe edva dočekale da isklikte iz kuće, pa ko vrane:

– Oš bar kazat šta ti se na ovoj toliko dopalo?

A on:

– Pa vi nemate oči? Sve druge su lupinje od jajeta oma bacile u vatru, a ova lipo razbila jaje, pa prstom u lupinju i dok nije izmazala sav biljanac, dotle lupinja ne iđe iz šaka. To je prava kućarica.

Kazivala: Joca (Jozefa) Guganović, rođena 1901., Čikerija

Luckasti o luckastom

U svakoj čestitoj bunjevačkoj kući kad se prosi divojka, to obavljaje momkove tetke i strine, one nose rakiju na divojku. E, kaže, ženiće jedinka. Al on bio onaki rođen s dvi live ruke i noge. Pamet u njeg u džepu, džep uvik probušen. Jabuka ne pada dalje od grane, pa tako momkova kuća ne šalje rakijare, neg će stričko ić divojačkoj kući. Usvitlali mu čizme, on zasuko brkove, i evo njeg kod divojke:

– Faljen Isus, jeste l radi gostima?

– Dobrima uvik.

U dvi-tri riči kaže kojim dobrom ga put nano, a divojkin otac već namrsko nos:

– Pretelju – kaže – ja mislim da nikad nisam bio poslidnji čovik, a moja cura baš bogame nije poslidnja divojka. Vaš đuvegija nije mogo poslat rakijare ko što je red?

A stričko će ko svoj svojem:

– Ta ima on tetaka i strina i prikoviše, al ko velimo najbolje je da od mene iz prve ruke čujete šta sam naumio.

Kad već nije po adetu i kako je red, onda se tu našla i divojka, pa stričko lipo njoj kaže:

– Ráno moja, ja se nisam za mladosti ženio, neću ni ovako mator. Posli moje smrti sve moje dobro sam naminio đuvegiji, a već za vinčanje ću od moji sto lanaca pedeset pripisat na njeg i još stari salaš s dvi volarice.

Divojka ne znaš el lipča el pametnija, pa njemu:

– Jelte baćo, da Vas nisu možda poslali zato što u ciloj rodbini imate najviše pameti?

– Ćeri moja, – stričko se oma raskravio ko pekmez – to si baš lipo pogodila. I naš popo mi je na ispovidi kazo da med braćama i sestrama jedini sam ja pametan što se nisam ženio i pravio tako luckastu dicu ko što je ovaj tvoj đuvegija.

Kazivao: Nikola Pinter, Bajski vinogradi

Neslani provodadžija zasolio

Momak došo iz vojske, jedinak u oca i matere. Baćo i nana mu kažu:

– Sine, ne bi bilo zgoreg ako bi nam sad već dovo snaju.

– Oću to i ja, samo dok nađem curu za mene.

Išo je, išo, tražio i raspitivo se, pa tako sustre se i s bratom od strica.

– Došo si iz vojske? – pita ga brat.

– Ko što vidiš – jesam.

– Jesi se oženio?

– Tribalo bi, al nikako da nađem curu za mene.

Kad je čuo u čem je nevolja, brat samo nakrivio šešir:

– Dođi ti kod nas, imamo lipi cura, al koliko oćeš.

Dogovoru se, đuvegija se u nedilju udesio i došo u kolo. Brat ga pita:

– Koja ti se sviđa?

– Ona crna s gravorastim očima. Ja bi baš tu.

– Kako oćeš, samo ta nema sriće u dicama: koje rodi svako dite joj umre. Saranila je već troje.

Đuvegija se zagledo u brata ko da se ovaj iz vitra stvorio, pa će:

– Ako ti kod svake ovako bisno zasoliš, bratac, ti ćeš ispast zdravo neslani provodadžija.

– Šta ti misliš da te ja ode neću oženit?! Vidi, ako baš nećeš tu crnu onda biraj koju oćeš. Naše cure su u takoj oškudici s momcima da bi se udale i za magarca samo kad bi se lipo obuko i metnio šešir na glavu, a ne da za tebe neće. Da koju uzmeš od ovi cura, ne boj se da bi te ostavila – prija bi ti uteko od kuće.

I šta mislite šta je bio kraj? Ta oženio se on tamo i nije pobigo od kuće, jel nije bilo tog koji će mu kazat kad će i kako će.

Kazivao: Šime Poljaković, rođen 1947., Mala Bosna

Krumpir-čorba, sa skorupom kruv

U kući bilo četri snaje, a svekrova udovica. Ujtru ljudi kreću na poso, pa snaje svekrovi:

– Oni se žuru, mi ženskinje imamo kada ručat i posli.

One i ručaje, al majki ne dadu, kažu:

– Svaka sila za vrimena, a nevolje redom. Dosta su svekrove carovale, saćete Vi igrat kako mi zviždimo.

I za svaku užnu morala njim igrat.

Uveče kad se ljudi okupu opet samo njima večeru, a posli majka i spavat ode gladna. Samo u podne njoj obaško zapržu malo krumpir-čorbe, a prite se da će joj špiodlama isprobadat jezik ako se potuži sinovima. Ajd-ajd, da je još iglama, a ko će živ istrpit kad se glavica špiodle provlači kroz jezik?

Al pritnja vamo, pritnja tamo, šta će majki i jezik kad će ga od gladi već isplezit. Uvatila priliku, potuži se najmlađem sinu.

On ne viruje.

– Mater moja – kaže – pa mi muškarci nikad ne dobijemo skorupa, jel, kažu, uvik ga Vama namažu na kruv.

Kad ne viruje, nek se uviri. Došlo vrime užne, on se sakrije na tavanu, pa će otud gledat kroz jednu puklotinu. Majka će obavit red prija užne, al sad ne samo da igra već i podvikiva:

– Gledaj sine s tavana kako igram snajama, eto tako svaki dan krumpir-čorbu izigram.

On će:

– A kruv sa skorupom?

A majka ko da moli Očenaš:

– Kruv naš svaki dan, sa skorupom namazan, u komari zaključan, od mene ni opipan.

Kazivala: Bara Zelić, rođena Kujundžić

Ne broji čaše

Jedan gazda, mator momak, čudo volio, mogo, a i znao pit. To je bio njegov zakon: rakiju za svakim, vino za podikojim, a vodu nizakojim. To prija ni posli njega niko nije uradio: fićok s rakijom se donese nástal, on ruke metne na krste, gornju usnu nasloni na grlić fićoka, izdigne ga u ajer, ispije rakiju i vrati fićok na svoje misto.

Bio čovik mogućan, moglo mu bit, a nit ga ko čeka nit on koga čeka, pa kad zareda po mijani bilo tako da po tri dana i tri noći samo pije.

A nije volio pit sam. Imo slugu – gromorna momčina – tog je držo samo čerez tog da je uvik nuz njeg kad počme tirat kera. Ima drugog društva el nema, njegov Mate je uvik š njim za mijanskim astalom. Kad je trizan, momak Mate lipo divani, nema nikake mane, a kad malo većma zagleda čaši u dno onda počne zamuckivat. A da pije koliko, nikad da se zanija, uvik cigurno staje na pete i svog gazdu potpačiva. A pio je samo hosulepeš, to je bila njegova mira.

Jedared se oni tako zakasali, već četvrti dan i krevet čeka, gazda se već izoko, al Mate stoji ko panj. Pita ga jedan vrimešan čovik:

– Jal ti, Mate derane, koliko hosulepeša možeš popit?

Matin jezik prvo zaklepeće pod brkovima, pa kad se jedared ko niki oto s ulara, Mate počo:

– P-p-pa, ču-ču-čujte, di-di-dida, ja nema-m-m-m običaj b-b-brojit. Samo t-t-toliko sam up-up-upamtio, da posli trideset i trećeg hosulepeša počmem m-m-malko mucat, t-t-toliko malko ko ovo c-c-crno ispod nokta. I to s-s-sam up-pamtio čerez I-i-isusovi godina.

I sad nek kogod drugi proba izračunat koliko hosulepeša je popio kad već jedva mož divanit.

Kazivao: Mate Šujić Tarčić, Radanovac

Umivo se misto brata

Bili dva brata, ogazdili se, sve smrdu na novce. U tim bogaćenju zaboravili se i ženit. Mlađi bijo takog stvora da je više volijo hrmbat neg glavu lupat o duvar, pa stariji vodi brigu ne samo o gazdaluku već i o bratu; napravijo mu se ko niki tutor. Stariji kad iđe u varoš obuče se ko čovik, a mlađi iz salaša koraci samo na njive, pa se sav zapustario. Što se ne okrpi to je još i ajde de, al uzo adet da se ni ne umiva.

– Nisam – kaže – baš lud da badavad trošim taj skupi sapun. Kako se krmče nikad ne umiva, a vite kako se ugoji.

Stariji volijo i da njim dođu i varoška gospoda, pa se on onda vandiže, prsi se ko palčinjak u ritu, dvori i časti goste.

– Ovake gazde moraje imat svoje ljude i u varoši. Kad dođe do kake miškulancije, ja onda znam na koja vrata triba zakvrcat – soli on pamet mlađem i onda ga uvik skloni sa salaša.

Živili oni kako su živili, valjda je i ker bolje živijo, pa edared po redu došlo vrime, stariji će se opraštat od ovog svita. Doveli popu, ispovidiće ga, spremiće ga za drugi svit, a samrtnik ništa već ajmeče. Popo će ga tišit:

– Ta šta si se ti dao u nevolju, jaganjac edan Božiji?! Kako si živio, u pravdu, ti š upravo Bogu u krilo.

A samrtnik onda progovori:

– Lako ću ja s Bogom namirit račune, al šta ću tužan i žalostan od sramote?!

– Kaka sramota te sad napopala kad si uvik bio pošten?!

– E, gospodine, nije falinga u poštenju. Na ukop će mi doć svita i svita, cigurno će bit i gospode, a ko će se misto mog brata umivat kad mene ne bude?!

Kazivao: Mate Bošnjak, Žednik, rođen 1899.

Izgubljena baba

Gazda imo oko sto lanaca božijanske zemlje, salaš ko grad i ćer jedinicu, al lipu. Nije on jedini na svitu sa sto lanaca zemlje, al bio ponosit ko ritko ko. Pripovida on svakom kako će njegov zet bit još bogatiji, jel taka cura ko njegova mora se udat u još jaču kuću.

On pripovida, a cura se uljubila u momka što je oko salašića imo jedva toliko zemlje da kraj s krajom mož sastavit. Da je baš go ko od majke rođen, cura veli:

– El za njeg, el umrit.

Šta će baćo već popuštit. E, al ne i prid svitom. Pripovida on sad nek niko ne misli da je njegov zet kaki mali gazdica, kako to izgleda. Pun je novaca ko plive, samo nije tio kupovat imanje dok se nije dovo u čovičanski red. Kad se oženio, sad će on kupovat, pa nek svit vidi ko je on.

I daje baćo zetu novaca što svit ne vidi, pa ovaj kupuje, a baćo dao novce i za karuca kaka niko u ataru nema. Na njima će zet doć babi čestitat prve Materice. Nedilju dana prid Materice karuce majstor dono na zetov salaš. Dida zdravo želio da oma vidi karuce, a suv mraz stego; čačak po putu taki da je prava grijota konje mučit po njim. Šta će dida, već s babom krene pišice.

Zadovoljan je dida, zadovoljan od zemlje do neba. I šta mož dida poželit, šta drugo neg da se, al oma, provoza. Nek njega i babu zet nosi kući, na njegov salaš.

– Kudan prođemo, sad nek gledaje. A kad budeš dolazio matoroj Materice čestitat, onda nek i vidu kake karuce ima moj zet.

– Bože, baćo – zet odgovora – Vi ne vidite kaki je čačak? Tvrd ko kamen, oštar ko brijač. Grijota je konje mučit i karuce lomit.

Ajak, nema tu divana. Što on kaže, to tako bit mora.

– Ne brigaj ti za karuce. Samo ti mene slušaj, pa te neće zabolit glava, imaćeš svega i svačega.

Misli se zet: nisam se ja oženio da se s didom slušam

već sa ženom. S druge strane, na čast didi sve imanje, ako se po takom putu digod skrndave i izlomu. Al vidi i to da s matorim ne mož izać na kraj.

– Dobro – kaže zet – kad ste toliko navalili, ja ću upregnit, al jedno upamtite: ako samo pisnete el guknete na putu, ja ću Vas oma bacit s karuca i okrenit se natrag.

– Nisi baš lud?

– Al ću bit, samo ako puštite glasa od sebe.

Kako su se matori usićili na stražnjim sicu, on kandžijom po konjima. Karuce se tresu, skaču, zubi da ispadnu, pa se zanijaju na jednu, pa na drugu stranu, a što dalje on sve goropadnije ráni konje kandžijom. On bi da što prija daju glasa od sebe, al ono dvoje natrag ćute ko dva groba.

Tako je stigo i do didinog salaša. Počela se sad i magla spuštat, pa čovik bisan da od bisa ne zna šta bi. Po čačku i po magli on se mora još i vratit. I tako se nije ni okrenio, neg kaže:

– Bogoruciju vam onu vašu matoru, kako ste mogli izdržat da cilo vrime ni ne guknete?!

A dida se javi odastrag:

– Slušaj, zete, tamo digod u po puta, kad je baba ispala iz karuca, ja umalo nisam dreknio.

Kazivao: Marko Vojnić Purčar – Pulak

Dida i stričkovi štenci

Dida imo dva unuka. Stariji bio sedam-osam godinica, pa tog dida već sidne nuza se na kola i dâ mu pomalo kajase da deka, a manji onda u plač i u dreku:

– Dida, dajte da i ja dekam!

– Ti ćeš kad išli drugi put.

Dida tako varo i varo manjeg, najviše gledo da isklikne iz salaša s kolima da deran ne vidi, al jednog zimskog dana baš uprežu kad evo dice; u velikim košaru nose štence od strica. I za štence još nije bilo vrime da se donosu kad je zima stegla, al manji deran navalio i na to, pa u košar namećo slame, napravio pravu bunju, a odozgor pokrio s dva pokrovca – sad nek dida kaže da će kerići usput zaladnit. Dida je na kraju zato i pristo da odu njegovom drugom sinu rad štenaca da bi dotle s majkom mogo otić u varoš, al onaj manji unuk ko da je imo malog vraga, požuriva brata i stigli oni natrag prija neg se dida nado.

Sad deran oće s kolima, nema pročke; dida je obećo kad išli drugi put. Šta će dida drugo već po starom adetu, kako su i njeg stari varali kad je ditetom navaljivo da bi deko konje. Ne da sad već ne bi dao malo i kajase, al varoš daleko, mraz sve štipa – di će s ditetom u tako vrime.

– Dobro – kaže – sa ćeš ti dekat ko pravi. Ako si čeko toliko nisi badavad, neš ti dekat ko Đuka nuz didu, već sam.

I lipo štence povadili, metnili derana u košar, košar koncom vezali za šarage, pa:

– Sad dekaj, al drž dobro kajase da konji ne pobignu!

Deran ušiko konac pa se sve gnjizdi u košaru, a dida kandžijom konjima med uši. Konji trgli, konac puko, odeše kola, a dida dovikiva:

– Jesam ti kazo da dobro držiš kajase. Evo, sad su nam pobigli konji.

Deran u plač, a kola sve skaču po čačku, tako konji

kasaje po smrznutom putu. Odoše dida i baba, al dida ne zna da se on šali, a konji se uozbilj uplašili. I nek dida priteže kajase koliko oće konje niko ne zaustavi, otskaču dida i baba u koli, sve iz opaklija izleću dok točak nije zapo za jedan panj. Kola se privrnila, didi i babi narasla krila pa pukli o ledinu da sve mraz iz njega istresadu. Na sriću, nezgoda se dogodila baš isprid salaša petog-šestog komšije što je bio niki trvač i namišćo slomljene noge i ruke. Istrčala čeljad iz salaša, konje povaćali, a trvač oma opipo didu i babu.

– Čeljad moja, Bogu fala, kosti su čitave – kaže on.

– Al kola nisu – dida veli.

– Ta manite se Vi, dida, kola. Samo kad ste Vi i majka čitavi.

– Jesam čitav el nisam, al ja brez kola ne možem ni maknit odud.

– A ni ja – jauče ondud i majka – nek samo prstom maknem, a po svem tilu ko da me bricom bodu.

Dotrčale i druge komšije, evo i didinog sina sa salaša, a i onog od kojeg su dica doneli štence. Kad ima ko će nosit, trvač već zna kako će pomoć. Rasprostrli opaklije, pa na jednu didu, na drugu majku i tako starce neće ni žuljit ni trest po ugruvanim mistima.

Doneli nji na salaš baš ko dva s križa skinuta Isusa, nosu i ko u čaršapu, a dida stenje ko da se porađa:

– A joj, muko moja, nije dosta što sam se ugruvo neg mi se i ovaj prokleti mraz sve u kosti uvuko. A joj, nosite me što prija unutra, valjda bi se u peć uvuko.

Dida stenje, a unuk dovuko košar pa ga sve pokaziva:

– Aha, dida, sad ste se smrzli, a da ste mene poveli ja bi Vas lipo metnio u košar, pokrio s pokrovcima, pa bi Vam bilo dobro ko stričkovim štencima.

Kazivao: Roko Stantić, Đurđin

Jedno mota, drugo smota

Đida Marce i baba Perka počeli s deset noktivi, na kraju imali kućicu i tri lanca zemlje u žitnicama, al one Božije, pa još nadovat varoši. Nisu spali na tuđ zalogaj, zemlja daje života, još i sinovi oće pomoć, al dida i baba bili take krvi da volu ić za zaradom. Bog njim davo zdravlja, snaš Perka se uvertala u niko šivenje, a bać Marce opet nađe po koju lakšu nadnicu. Baba nije majstorica, neg je imala nikoliko žena kod koji je išla po kućama, pa je tamo dok ne okrpi i posašiva manje komade.

Bilo, daklem, sve dobro i lipo kako se samo od Boga mož poželit, pa bi oni tekli sve do groba, samo da nije bilo jedne zvrcke. Nije to bila nevolja neg baš štogod dobrog. E, al ima i dobrog šta se ne dopada svakom. Tako dida Marce volio igru i svirku više valjda neg kruva ist. Za mladosti oko njeg se vaćalo kolo, a sad kako zaradi malo novaca već je u bircu di sviraje tamburaši. Strese opanke, skoči nástal, bangom maše svircima, pa kolo sve prede u čorapama. Otac ga maznio, taki mator igra ko na žici, pa ništom podvikne:

– Opančići graščići, na dva prsta kaišići, medom namazani!

A premaš udara kontru:

– Namaži i naše, da se ne poplaše dok baba ne dođe.

Čovik bi lago ako bi kazo da snaš Perki nije bilo dika što njezin dida mož nadigrat i mlade. Od tri sina dva na poljskoj radnji rodila, nakisla se, nazebla se, na suncu se nažegla – di bi joj već bio kraj da i ona nije bila veseljačica i huncutariji rada. Jeste da, drago je njoj što je njezin dida igrač na glasu, pa ne bi ni to marila što on s bangom maše, al joj ne mriši što dida bange i pobaca tamburašima.

I šta tu sad mož bit? Išnjotala baba ovako: kaće ona poć u šivenje, a dida taj dan ne iđe u nadnicu, onda on mora š njom, da ne bi kliknio u birc. Iđu tako sokakom,

baba naprid dida za njom, pa se nađe ko će zapitat:

– Kudbogda, bać Marce?

Didu pita, baba odgovara:

– Iđe dida za babom da joj mota konce.

Kad će opet dida Marce iz nadnice kući, snaš Perka već trče tamo. Iđe za didom, prati ga s posla ko straža da nadnica nuz birc srićno prođe i kući dođe. I tute se nađe ko će zapitat:

– Kudbogda, snaš Perka?!

Al sad dida odgovara:

– Iđe baba za didom da mu smota novce.

Tako su mu tamburaši i pismu spivali:

– Iđe dida za babom da joj mota konce, iđe baba za didom da mu smota novce.

Kazivao: Pajo Zečević, rođena 1888., Subotica

Babine ševe

Đida udovac, baba udovica, a imali salaš do salaša, obadvoje sami, ni diteta ni grdeta. Baba razminila već osmu deseticu kad se prvi put udala, al kad se već zaukala u udaje, za dvi godine saranila tri čovika.

Didi dikoja komšinca spomene, šta se ne oženi s babom pa ne bi bio sam, a on gotovo da kamiš prigrize:

– To je ružno i čut, a kamo l uživat.

Uplašio se dida da bi i on umro čim bi se vinčo s komšincom. I ni živa mu ne triba prid oči. Ne triba, ne triba, al edared nije mogo sebi zapovidit: moro dida izać vidit šta baba radi. Edva počelo svanjivat, baba rašeto u ednu ruku, klupče šparge i prutić u drugu, pa ode na njivu. Naerila rašeto, potpačila ga prutićom, kraj šparge vezala za njeg, ispod pregače rasula štogod pod rašeto, pa za sobom odmotava špargu i sakrije se iza klupe kuružne. Kroz niko vrime primišta rašeto, pa tako redom od klupe do klupe.

Okrene dida ovako, okrene onako, nikako da smisli šta bi to baba vaćala kad ne vidi nikake golubove ni grlice. I na kraju nije mogo izdržat, očo kod babe, a ona baš baca žito i vabi ševu.

– Alaj, komšince, pa valjda neš ševu lovit?!

– Al baš ševu!

Didi se svit privrnio prid očima. Ko je to još čuo da kršteno čeljade lovi ševu?! Ševa je sveta tica. Kad su Josip i Marija s malim Isusom bižali isprid Iruda, ševa je za njevim magarcom začeprkala trag, pa i tako nisu uvatili. Doduše, u komšijskom majuru je matora gospoja lovila vrepce i kuvala vrepčiji paprikaš, al ševe nije ni ona, makar je bila malo haj-haj.

– Pa dobro, – dida edva došo sebi – šta bi ti sa ševama?

– Ništa, al moram i lovit, jel mi je vračara kazala da bi se ja još mogla udat ako ulovim sto ševa.

– I koliko ti još fali?

– Kad ulovim ovu, onda će mi falit svega još devedest devet.

Kazivao: Mate Odvalić, Subotica, rođen 1899.

Šatra od babijeg jezika

Dida i baba bili brez dice, roda i pomozboga, a imali zemlje i salaš da su iz zemlje alvatno živili, pa od dosade samo tiraje bis.

Dida bio na vašaru, a baba već čeka u vrataci:

– No, šta je bilo na vašaru?

– Svašta, – dida skrućio i ode užnat.

Al baba za petama:

– Valjda si barem štogod upamtio šta se prodavalo.

– Tušta nisam.

– Pa kaži barem to malo.

– Nije to ni malo, ni tušta, svega sam jedno upamtio.

– Pa kaži već to jedno i to je više neg ništa.

– E, kad baš oš da znaš, prodavali se babiji jeziki.

– Ta nije valjda?! A kaki je bilo i pošto su se prodavali?

– Bilo je svakaki. Mali su išli po deset forintača, sridnji po pet, a veliki za forintaču, pa i koju krajcaru jeptinije.

– Ta nemoj to kazat! A jesi l barem razabro pošto su prodavali take ko moj?

Dida je samo to čeko. Nakrivio ćelepuš, prstom prcka babi ispod nosa ko da joj svaku rič meće na nos:

– Ráno moja slatka, take ko tvoj nisu prodavali; take jezike su razapeli za šatru, pa su se pod njima prodavali oni drugi jeziki.

Baba didi oma žbućnila punu kašiku papra u čorbu.

Jedva živa dočekala drugi vašar. Sad je ona išla. Došla kući, a dida pita:

– No, jesi l pogledala sve šta se prodavalo?

– A šta bi imala gledat kad se na vašaru prodavala samo didačka pamet.

– Ta neće valjda baš tako bit?!

Baba ruke na kukove, pa sve klepeće papučama ko da igra momačko kolo:

– Al baš tako i nikako drugačije.

– Dobro, kad ti kažeš nek je tako, a kaki pameti je bilo i pošto?

– Svakaki, a najviše nikaki. One što su se počele gnjecavit davali su za deset forintača, onako napolak vodnjikave za pet forintača, a sasvim dlićkave mogo je čovik kupit za forintaču, pa i za koju krajcaru jeptinije.

– Ta ne divani! A je l, babo, jesi l barem razabrala pošto su išle take ko moja?

– E, moj dida slatki – sad je baba dočekala šta je čekala – take ko tvoja pamet nisu išle nipošto, već su i vezali po tucet u jedan svežanj i davali za radaš.

Kazivao: Ivan Stantić Čobanov, Đurđin

Zna se kako je dida završio

Baba imala kuću u sokaku kojim se išlo na kalvariju. Dice nije imala, čovik je ostavio, pa je živila sama.

Bio pijanac i kartač, a so tim iđe i sve drugo što nije dobro. Livčom je istuko da je ostala bogalj, pa nesto ko u viter; nikad posli nije čula za njeg.

Što starija sve manje je izlazila iz kuće. Manila se već i crkve.

Jedared pridveče izašla u avliju. Učini joj se da sokakom iđe karvanj svita.

Odškrine kapiju, a ono baš tako: svit se vraća od kalvarije u varoš. Misli se ona: doleko je još Velika nedilja i Uskrs, šta bi svit tražio na kalvariji?

A ni u kraj pameti joj da su na šancu iza kalvarije višali kad bi kakog haramiju el ubitelja osudili na smrt.

Naiđe jedna poznata mlada, pa je zaustavi:

– Ráno moja, otkaleg iđe ovaj silan svit?

A mlada se zagledala u nju, pa će:

– Majko, koliko godina je kako niste vidili Vašeg didu?

– Baš danas je deset. Bar da je samo i jedan dan ranije očo, ja danas ne bi bila šantava.

Pamti baba i dan i šta je onda od livče zaradila, a mlada vidi da se ne dosića šta je bilo danas, pa će opet pitat:

– A je l bi posli toliko godina poznali Vašeg didu?

– I na višalama.

– E, onda iđite pod višala. Kažu da i do mraka neće skidat, a vise trojca.

Kazivao: Luka (Lujo) Kujundžić, Tavankut

Kum tvrdac

Dida bio tvrdac, a baba naspram njeg pravi or koštunjac. Divenice se sve užežu u odžaku, a oni idu kruva i bilog luka, pa samo namigivadu: „alaj smo privarili trbu, misli da je dobio divenice". Došo njim kum, sili ga u pročelje. Baba baš pekla kruv, pa vadi iz peći vruću lepanju i u kori krumpira. Dida izašo pod odžak, ostavio vrata odškrnuta da se čuje, pa se izbekario:

– Nane, daj iz kačice naprstak masti, nek bude s mašćom lepanje za ručak, pa da kum pamti kako smo ga dočekali.

Baba se prignila njemu na uvo:

– Čovče, jesi l ti zglavljen? Onda bi morali u komšiluku pozajmit mrvicu soli.

I dida šaplje:

– A, to već ne! Na to će kum žednit, pa bi mogo zaželit još i vina.

Kazivao: Ento Rumenjaković, Čavolj

Po pravdi

U jednoj familiji dida bio čovik da su mu šešir skidali do zemlje, al imo sina jedinka za kojeg se moglo kazat: ako je i jedan tušta je, kad ne valja.

Nije on bio rđav drugima, sebi nije valjo. Stari je hrnjo, teko i čuvo, a sinu samo da je alvatno trošit. A poso onako: ajde ženo, ajde, sutra je Badnji dan, danas već moramo gojit prase za Božić.

Kako se on nije umetnio na oca tako se njegovi sinovi umetnili na njeg, pa kad su se već zamomčili svaki razvlači na svoju stranu. I uskoro na salašu ostali na jednoj kobili i magarcu.

Nesrića samo nesriću rađa, pa šta mož bit na kraju u jednoj takoj kući? Jedno jutro našli i kobilu ukočenu. Magarac se vućio, svu glavu joj razmrsko.

Sinovi pitaje starešinu kuće:

– Baćo, šta ćemo s magarcom?

A on se izbekario:

– I to triba pitat?! Po pravdi: zub za zub, oko za oko, glavu za glavu.

Pa uzo veliku sikiru i magarca u čelo.

Kazivao: Andrija Emes, Tavankut

Nije svinjar kazo

Bio jedan zdravo bogat kralj. Atar kraljovski dugačak ko gladna godina, a pamet u kralja ko vr slomljene igle. Imo on sina jedinka, u tog pamet i kratka i plitka. Baš je kraljovski sin, al niko neće ni da se sigra š njim. Kome mož bit taj neće, a ima ko mora. Kraljov svinjar imo sinčića, deran okoprcan, na sve kuražan, a pamet oštra u njeg ko brijač. Stari kralj naredi svinjarčiću da se mora sigrat š njegovim sinom. A svinjar se misli: pa nije to ništa gore, ta i sa svinjima kraljovskim se mora dučit i mučit.

U niko doba dana kralj se išeto do svinjarčića, ne vidi sina rođenog i jedinog, pa pita:

– Šta radi onaj moj?

– Vašeg pristolja naslidnik? Šta bi drugo s tom njegovom pamećom: naio se slamurine, napio se vodurine, pa hrče.

Matori sve od zemlje odskače tako je zapinušio:

– Šta je on tebi – vo?

– Svitla kruno, kralju, da niste Vi izrekli, ja nikad ne bi smio kazat.

Kazivao: Roko Stantić, Đurđin

Siromakova dioba po pravdi

Jedan siroma čovik imo tušta dice, a samo jednu mršavu gusku. Nestalo ráne, pa je zaklo. Kad je žena očupala perje, čovik vidi jedva ako će doteć zalogaj-dva na jednu glavu.

– Znaš šta, ženo, odneću ja nju kralju. Čovik ima dobro srce, moždar će nas darivat.

Kad došo prid kralja, onaj vidi da je gola sirotinja, pa ga pita:

– Ti imaš toliko blaga da i mene možeš darivat?

– Svitla kruno, kralju, ova guska je sve što smo ja i žena stekli, ako ne računam onaj čopor dice. Šta bi tolikim gladnim ustima doteklo, a Vi ćete se bar osladit s ovom guskom.

Dok se nije oženio mladom kraljicom i kralj bio tuđ sluga, pa nije zaboravio kako svit kaže: ko ne zna šta je „nema“, taj ne zna ni šta je „podaj“.

Samo zaklamo glavom, pa kaže:

– Primiću taj darak, al samo ako ga znaš podilit po pravdi.

– Otkad sebe znam kod nas se uvik moralo udilit ono malo što smo imali. Ako drugo i ne znam, to sam bar dobro naučio.

– U redu, ti onda probaj.

A siromak njemu:

– Svitla kruno, kralju, niste mi rekli kome ću dilit.

– Nama, mojima i tebi. Imam ženu, dva lipa sina, dvi još lipče ćeri. Pazi, svakom da dotekne i da još ostane tebi. To je po pravdi.

Kad je siromak čuo šta mu je poso, samo se malo zamislio, pa veli:

– Svitla kruno, kralju, Vi vodite i familiju i cilu državu: Vama pripada glava.

– Slušaj, to nije luckasto.

– Sinovi su Vam još momci, dosta će se još naodat dok ne pronađu sebi udavače: njima po jedna noga.

– Čovče, to nije luckasto.

– Ćeri su Vam još divojke, kad se udadu odletiće iz Vašeg gnjizda: njima po jedno krilo.

– Ni to nije luckasto.

– Kraljica nosi na sebi svu Vašu kuću: njoj krste.

Kralj ga poplešće:

– E, to ti je bogme pametno.

A siromak njemu:

– Meni šta je ostalo: prsa s leđima zajedno. Jel dicu na prsa grlim, na leđima nosim, kad i najviše volim na svitu.

Kralj ga zagrlio:

– E, ovo ti je i pametno i lipo.

I darivo siromaka s toliko kesa dukata koliko je imo dice.

Raščulo se to, pa dopro glas i do bogataša kod kojeg je siromak išo u nadnicu. Kad je taj čuo šta je kralj dao za jednu šmrljavu gusku, on uprtio pet kljukani gusaka i već se stvorio u dvorima.

– Dobro, – kaže kralj – darivaću i tebe, al podili tako da si i ti na diobi s nama, a svaki da dobije jednak tal. Ni perušku manje ni više, jel ja volim da budne po pravdi.

Bogataš se uševeljo. Kako će pet gusaka dilit na jednake talove, kad je š njim zajedno sedam glava na diobi? Nikako.

Skiselio se pa kaže:

– Svitla kruno, kralju, to tako nije moguće podilit.

Kralj se nasmijo:

– To kažeš ti, a da vidimo šta će kazat onaj tvoj nadničar.

Kralj ga dao pozvat, a siromašak samo malo brojio na prste, pa oma dili:

– Svitla kruno, kralju, Vama i kraljici jedna guska, eto vas troje. Sinovima, jedna guska, eto nji troje. Ćerima jedna guska, eto i nji troje. Meni one dvi što su priostale, eto i nas troje.

Kralj se nasmijo:

– I pravo je da ti dobiješ dvostruko. Dosta si se napostio na ráni ovog bogataša, sad jedared se omasti

mašćom njegovi gusaka.

Gazdi je divana najedared bilo dosta. Ode on, makar ga niko ne tira, a siromak mu gotovo na pete staje, pa samo guskama stiska noge da gaču za njim.

I kraj konac, zapele guske u lonac, pa je bilo čorbe i još mesa u vr torbe.

Kazivao: Naco Štefković, zvani Bačka, rođen u Tavankutu

Najvirniji u kući

Jedan siroma čovik siče drva u šumi, a kralj lovi kurjakove i druge zviri.

Metio pušku na rame pa tako iđe, a kurjak se uputio za njim. Ovaj siromak vidi šta se sprema, pa će iz šume:

– Svitla kruno, kralju, pazite, kurjak će Vas!

Kralj se obazre, a kurjak tu blizo. Brže pušku s ramena i ubije kurjaka.

Sad on gustira, da ovaj siromak nije dreknio kurjak bi ga usmrtio el osakatio. Kaže on siromaku:

– Sad nemam čime da ti se odužim, nemam u sebe novaca. Dovedi onog ko ti je najvirniji kod kuće, pa ću ti se zafalit tako da ćeš pamtit cilog života.

– Fala, svitla kruno.

– Zafaljivaj na kraju, a sutra dođi tu u ovoliko i ovoliko sati.

Siromak došo kući, pa se misli koga da odvede? A žena će zapitat:

– Šta se ti tako misliš?!

Kaže on, a žena oma naložila vatru na njeg:

– Šta se imaš mislit?! Pa ti imaš virnijeg od mene?!

Našla se još i uvriđena, a on se poćulio:

– Dobro ženo i kažeš. Sutra ćemo ja i ti otić tamo u šumu di je kralj naredio.

Tako i bilo. Očli u šumu, pa čekaje. Čovik onaki izrađen lego tamo, sunce pripeklo, pa on zaspo. Jedared evo kralja, pa na ženu rukom da čovika ne budi, samo nek dođe. Izvadi on velik nož, pa kaže:

– Nâ ovaj nož, zakolji čovika, ja i ti ćemo živit.

Ona jedva dočekala. Spopala nož i teraj do čovika, a kralj poviče:

– Čovče, pazi, žena će te zaklat!

Onaj skoči, a žena mu s nožom više glave. U taj ma se i kralj stvori tamo, pa mu kaže:

– Dono sam ti novaca da nikad više ne bi bio siroma da si me poslušo i dovevo onog ko ti je najvirniji. Ovako

si ti spasio mene, ja tebe, pa smo svaki na svom.

– Svitla kruno, kralju, pa koga sam tribo dovest?

– Kera. On bi zalajo na mene, ti bi digo glavu, ja bi ti dao novce, pa da živiš tri i po svita.

Kazivala: Marija Iršević, rođena Jakovčević, 1. kolovoza 1895., Mala Bosna, zemljoradnica

Pijancov zakon

Bio jedan kralj što je u mladosti volio ucat i bekrijat. Pod starost se manio svega, tio postat svetac. Kako se manio pića, najviše uzo na zub pijance.

Sustrio jednog koji se nikad nije ni triznio:

– Ej ti, što nosiš kuću na leđi ko spuž, oćemo l daleko brez kruva?

A pijanac:

– Svitla kruno, tamo pa natrag.

– A di je to – tamo?

– Zašto pitate kad ste u mladosti i Vi znali put do svake čarde?

Kralj se zbunio, pa će samo zapitat:

– Al kako samo možeš toliko pit?

– E, svitla kruno, da Vi znate kako teško mi padne prve dvi-tri litre? A posli sve iđe lako.

– Dobro, dobro – kralj će još popušćat. – A zašto bar kadgod ne piješ vode?

– Hej, i to još pitate Vi!? Ko od vina izgubi pamet tom se još vrati, al ko od vode izgubi pamet – tim se nikad ne vrati.

Kralj stao, ne zna šta bi dalje, a onaj:

– Da ste Vi uvik samo vodu pili nikad od Vas ne bi posto svetac, napunila bi Vam i glavu pa Vam ne bi ništa falilo, samo srida i kraj.

Kralj se trgo, ko došo sebi, pa će strogo:

– Vidim ja, moraću ja za vas pijance donet zakon.

– Zašto bi se, svitla kruno, trudili? Pa mi pijanci već imamo zakon. Rakiju za svakim, vino za di kojim, a vodu ni za kojim.

Kazivao: Jaka Antunović, rakidžija, Bukvać

Ko donosi žandare u kuću

Niki subaša na salašu bio tako udesit nevoljama da ni onaj ko ga mrzi nije moro poželit da ga Bog ubije. Dice tušta, idu ko skakavci, očiste kuću da valjda ni pepela ne ostane u njoj. Siroma subaša zapatio niku staru pušketinu na rasklapanje, pa ne haje što je sirotom čoviku zakratito već kradom: di na zeca di na droplju da njegova dica baš ne zaborave da je dragi Bog stvorio i meso. A žena sirota boji se, uvik ga svituje:

– Čuvaj se da nam kako još ne doneseš žandare u kuću.

– A šta da se čuvam i šta ti štrepiš! Kad li – tad li, vrag će mi nji i tako donet na vrat.

Žena ko da ga je urekla. Bog zlobu stvorio, al se nikad nije sitio da je iskoreni, pa siromaka potkažu žandarima. I sad ga lovu, al u potaji ko i on divijačinu i edared umalo ga nisu ukebali na zecu. Al on bio brži prid njima neg zec prid njim, pobigo pa zeca brže-bolje sakrio u kolivku pod ditešce. Pušku rastavio i polak sebi u gaće, polak ženi pod skute, pa sio nuz ženu u zapećak i češlja š njom perje.

Žandari na prag:

– Di ti je zec?

– Nema tuđeg nikakog zeca.

– Kaki da nema! Nismo mi ni ćoravi ni ludi, dobro smo te vidili kad si ga ubio i pobigo š njim.

– Ha, dragi Bog je zato stvorio rič da kazat mož svašta.

– Možmo mi i drugo! Slušaj, ako neš kazat al oma, bogame će bit namekšani turova. No, zivaj i sivaj: di je zec?

Zateko se tamo i subašin derančić od četri-pet godinica i kad je čuo kako se žandari prite, on se uplašio pa njima prstom:

– Eno ga zec u kolivki.

Oni stali ko ukopani:

– Otkaleg zec u kolivki?

– Bać žandari, pa to je bar lako: baćo izvadi iz gaća, nana ispod skuta, sastave, pa baćo puknedu i eto ga zec.

Edan žandar imo brata fratra. Taj se malo prikrstio i biž napolje:

– U ovoj kući vrag vlada.

A derančić:

– Jeste, da. Kazali su baćo nani da će vas vrag donet u kuću.

Kazivao: Lazo Horvat, Bajmok

Gazdina sviraljka

Bio niki gazda zdravo mogućan, a bio i zdravo jak, al sa svi strana zavrnit i uvik se okreće na svojoj osovini. Ako š ovdaleg, a ondaleg – uvik mora bit po njegovim, a bio još i tvrdac, ta kamen nije ništa naspram njeg. E, budni ti sad sluga el biroš kod takog delije! Ako ne klekneš, oće on i po ušima!

E, al se našo i njemu parnjak. Edne godine služio kod njeg momak što nije bio pod manom na šakama, al ni u glavi. Taj se reskiro, zadaće on gazdi maka, pa onda nek odabire samo ona krupna zrna.

A evo šta će i kako će to bit. Gazda s čeljadima nije baš imo divana, al gospodi s kojom je moro imat posla baš borame se zdravo umiljavo, pa tako kad je kaki velik god el disnotor, onda pozove na salaš i fiškale i doktore, i porcijaše i patikare, pa njim još i svira u gajde el u vrulu, a razgovoran je ko da je sav blažen.

E, tako će i sad pravit disnotor, pa se sav okitio varoškim gospodama, a pritvara se ko vrag prid kišu, pravi se dobar i naprama slugama. Onog momčinu odredio da dvori za astalom s pićom. Momak će se ko protivit, a gazda:

– Oš-oš, neš-neš, a ti kaput pa na put el ćeš zaradit nogom u tur!

Tako skrućio divan u četri oka, a za večerom, kad je vidio kako se gospodama dopo taki krasan momak, onda će ga i on ko falit i još i niku šalu i razgovor zavest s njim i dat mu čašu vina. E, tu se sad našlo i med gospodama koji će gazdi podignit farku – da ga lakše mož poljubit u gujcu – pa ga jedan počo falit kako je to lipo od njeg što je taki razgovoran i sa slugama, i već i podatan. Eto, kako je i ovog momka i sad ponudio s čašom vina.

A momčina sluša, sluša, pa naedared samo:

– Da, da, naš gazda zdravo voli divanit sa sirotim čovikom: al samo onda kad mu zapovida.

Onaj gospodar oma ostio čovika, pa će zabašurivat momka:

– Hajde, hajde ti samo s tvojim poslom, a mi znamo: ko piva i svira, taj zlo ne misli, a naš domaćin je svirač, al Božiji!

Onaj bi momka ko iskečio otud, a ovaj se ne da, već gospodaru:

– Svira naš gazda, svira, al u smrznuto krmsko govno, a kad mu dosadi svirka, on poide sviraljku. A ja ga zato i volim i poštivam, pa uvik i kažem: e, na zdravlje mu bilo.

Kazivao: Stipe Šević – Cvancik

Lošo je za porcijaški zub

Siroma čovičak imo malo natrćenog salašića, dva-tri lančića zemljice, a dice sedam, sve jedan drugom do ušiju. Ima svoju striju i stopu zemlje, al da je sva pod travom, pa da s dicom pase, tolikim ustima ne bi doteklo, a ne da bi kruva zadosta rodilo. Više je bio u nadnici neg u svojoj brazdi, bio onaki što se kaže: ko je svačiji taj je ničiji. I šta u kuću dođe, to kroz crivo prođe – na porciju nikad ne dotekne. A varoš ne pita imaš el nemaš, šalje porcijaše, što nađu nek pokupu na salašu, pa na bubanj.

Samo kod njeg nikad ništa ne nađu, al ni njeg. Njegov čardak i tavan uvik prazni, u košari ni jasle ni žagre, a u svinjaku samo buva – jel ono malo siromaštva drži kod braća da porcijaši ne ugrabu, a on i žena se sklonu iz salaša.

Pisari nađu samo dičurliju. Najstariji bio devet-deset godinica; on onda vodi brigu o mlađima, on dočekiva pisare.

– Di su ti baćo i nana?

– Ne znam.

– Kako ne znaš?

– Pa nisam ja njev baćo da mi se javljaju kud iđu.

I uvik tako, uvik se vrate prazni šaka. Dosadilo to nikom većem porcijaškom gospodaru, razbisnio se, on će glavom izać na taj salaš, pa da vidi oće l se njemu otet. Došo on, a vodi i te pisare što redovno iđu tim poslom, pa oma zlim na derana:

– Takim da si nam kazo di ti baćo!

– Pa nek kažem kad ne znam.

– Derane, ako ne kažeš di ti je baćo, al oma ćemo te izist!

A sotona s dna pakla, a gospodar taki strašan se napravio pa se deran straboga uplašio i udri u plač:

– Gospodaru, nemojte mene, izite Lošu poklem on nije bio dobar: on se usro.

Kazivao: Marko Vojnić Purčar - Pulak

Božijom pomoćom

Gazdina žena talovala salaš čak ukraj drugog atara. Pošalje on slugu da otud dotira tri jarma volova, a reduši ko zaboravi naredit da spremi bućurić ráne za dan. Oko podne momak naišo na salaš na kojem je ko momčuljak svinjarovo. Ode je stari gazda bio podatan, pa će momak svratit, domaćin ga neće ostavit brez užne. Al kad on na ledinu, a oko salaša ni žive duše. Javlja se on, al sve ćuti. Nema ni kerova da zalaju. Okreće se, ni da krene ni da ostane, kad jedared naboga čuje niko šuškanje iz karmića. Tumarne tamo, a u karmiću mlađi gazdin sin čisti krumpir od klija. Taj bio slugi vršnjak, al još deranom bio niki zavrnut u glavi, nije pušto sebi, svinjar mu moro kazat: „Vi gazda“. I sad se momak po redu javi:

– Faljen Isus, gazda – i sidne na travu prid karmić.

Onaj digo oči iz karmića, dvared trepnio, pa dalje čipa klije, bar da se ozovne. Sluga gleda, pa sad samo ne zna šta bi. Jedared mora načet divan, pa će ko sebi:

– Sidi prijo, peči se projo – ja baš tako zasio.

Na čudo Božije onaj onda progovorio, al ruke mu radu. Kaže:

– Pa ti bar možeš kako oćeš, Božijom pomoćom nemaš svog dobra, nemaš ni briga.

– Da?! A što mi se u trbuvu sve mrak navaćo, to nije ništa?!

– Božijom pomoćom trbu nije od cakla, otkale ja vidim šta ti je u njemu?!

Momak nije moro ić pitat u komšiluk, znao je da s ovim zavrnutim neće dotirat do užne, pa će zapitat za drugu čeljad:

– Gazda, jeste l Vi sami?!

– Sam ko ker, Božijom pomoćom.

Dok je tu svinjarovo, sa starijim gazdinim sinom se lipo pazio i uvik sporazumio pa će zapitat:

– Gazda, a di Vam je brat?

– Na vikovičnoj robiji, Božijom pomoćom.
– Šta je on siroma mogo uradit da su ga tako kaštigovali?
– Pomogo mi da talujem sve baćino dobro, Božijom pomoćom.
– I zato se mož čovik osudit na vikovičnu robiju?!
– Ne baš zato, al je zapalio salaš, Božijom pomoćom.
– Ako je, Vaš je zapalio – nije tuđ.
– Al u salašu su spavali baćo i nana, Božijom pomoćom.

Kazivao: Roko Stantić, Đurđin

Prosjakov dug bogatašu

Stari nadničar osim unuka nikog nije imo. Dok je bilo zdravlja dida se kojikako tevljo s nevoljama, al jedared se na oči navukla landra, čovik više nije za poso.

Moro uzet prosjačku torbu, a mali unuk će ga vodit. Od kuće do kuće došo i na kapiju bogatog gospodara kod kojeg je godinama nadničio. Taj bio taki škrtac da se ni ženio nije, jel ženu triba ránit.

Dida ga znao u dušu, al kaže unuku:

– Valjda će nam dat kašiku brašna kad sam ga cilog života služio.

Zalud se ponado, onaj ni na treće lupanje nije otvorio. Čuli su ga di šuška iza kapije, a dida je i znao da i gleda, jel onaj nikom nije otvaro dok kroz puklotinu nije vidio ko je na kapiji. Uvik je straovo da će ga porobit.

Kad su se vraćali, dida kaže unuku da ga opet odvede tamo. Deran je baš mali, al već i njegova dičija pamet zna štogod.

– Dida, – kaže – nakupili smo da par dana imamo ráne, a još i malo novaca na trošak, zašto da zalud gubimo vrime?

Al dida se zainatio, svaki dan kad iđe i kad se vraća triput zalupa na bogatašovoj kapiji. Tako bilo pet dana, a kad šesto jutro zakvrcali, onaj oma otvorio.

– Šta ćete, koga tražite?

Šta se ima pitat šta prosjak traži, al gospodar se prinemaže ko da ne zna ko je prid njim, glas prominio ko da je kopun, jel zna da dida ne vidi.

Kad je dida to čuo i on će se pravit da ne zna s kim divani, pa kaže:

– Tražimo gospodara, imali bi š njim malo posla.

– Očo je na salaš, a ja sam tu sluga, ne možem ništa udilit.

Oma bi kapiju i zatvaro, a dida podmetnio onaj prosjački štap:

– Čekaj, čovče Božiji. Ko kaže, da sam ja došo

gospodaru da mi udili?! On je naprama meni uvik bio podatan, a moj poso sad dobro iđe, pa oću da mu svakog dana dadem po jednu krajcaru. Kad već njeg nema, uzmi ti, pa ćeš mu dat kad se vrati.

Dida dao, pa će krećat, al sad onaj njeg za rukav:

– Čekaj, čekaj samo malo. Kad je tako, a šta ćeš s dugom?

– Kakim dugom?! – derančiću prija došla rič neg didi.

– Kakim?! Kažeš, – didi će – svaki dan krajcara mom gazdi. Misliš ti da smo mi zaboravili?! Već pet dana si dolazio, a krajcaru si dao samo za danas.

Kazivao: Roko Stantić, Đurđin

Baćo, kupite mi vraga

Spaija imo jednu jedinu ćer. Ditetom već bila lipa da se i sunce radovalo kad je granilo na nju. Otac je odranjivo tako da ne vidi muškarca. Same ženske oko nje, a ona nikad ne izlazi iz kaštela.

Tako navršila osamnest godina. U varoši baš bio vašar, sa će otac nju nosit na karucama. Ko veli: „Sad je već divojka, pa mož i ona da vidi štogod". Al i sa će sam kočijašit da ne budne na karucama drugi muškarac.

Prvi na kojeg su naišli bio je čoban. Tira čopor ovaca na vašar.

– Av, baćo, šta je to? – cura razrogačila oči ko bolučke.

U kaštelu nije vidila ni jagnje.

– To su ovce, od njevog mlika je ovaj dobar sir i još bolja kiselna. Oš da ti i kupim?

Ona odmanila:

– Šta će mi to što nikom ne triba.

Malo posli, vodu četri vola madžarca viragasti rogova.

– Av, baćo, šta je to tako rogato?

– To su volovi, na njima ljudi oru. Oš da ti i kupim?

– Šta će mi to što nikom ne triba.

Jedni proneli puna lotra gusaka.

– Baćo, šta je to što tako gače?

– Guske. Od nji je onaj mekan mašak kojim su ti napunjene uzgljance i perine. Oš da ti i kupim?

– Šta će mi to što nikom ne triba.

Jedno za drugim sve odbija i tako su stigli u varoš, a kad tamo iđe čopor momaka. Obukli se u nova odila, čizme škripuću, šešire nakrivili – ta momci, Bože, ko da su sad izašli iz škatulje.

Kako ona nji ugledala sve zacupkala na karucama:

– Baćo, a šta je ovo tako lipo?

– Ćeri moja, to su živi vragovi.

A ona ga zagrlila:

– Alaj, baćo, kupite mi barem jednog vraga.

Došli kući, a spaijinca će oma pitat čovika kako se snašla njeva cura prvi put med svitom. On se sav niki zgurio, pa samo žmirka:

– Ženo moja, žali Bože što smo je osamnest godina držali ko u škatulji. Ništa tu ne pomaže. Kad čemu stigne vrime, vrag dođe rad svojeg.

Kazivala: Bara Zelić, rođena Kujundžić, u Subotici 1899.

Volovi ne pušidu

Jedan gazda volio onu bibliju od tridest i dvi strane više neg kruva ist. Kad zasidne, od karata ga ne odlipi ni kuga ni prika smrt. Jedared već drugi dan tuče kartu u mijani, kad evo prvog komšije. Čovik ne mož da se izduše, sve dakti.

– Otkud tebe, da te nije poslala ona moja oštrokonđa? – kartač onako priko karata.

– Nije mene niko poslo, jel ti ni žene nema na salašu, neg sam naišo odak, pa ko velim – dok se malo ne izdušem – baš da te pitam: pušidu l tvoji volovi?

Komšija to onako priko gutljaja vina, a kartač udario u smij:

– Komšija, Bog s tobom i svi sveci, di si ti vidio da volovi pušidu?

A komšija onda onako ko da kantor opivava mrca:

– E, ako tvoji volovi nisu propušili onda, momče, takim da si se zatrčo salašu, jel po dimu što izbija iz tvoje volarice biće da tamo već fajin gori vatra.

Kazivao: Pajo Zečević, Bikovo, rođen 1888.

Bunjevačke kafandžije

Mi Bunjevci se nismo mogli baš falit da smo imali trgovaca i majstoraća, a otkad se pamti svega dvojca su držali kafane. Zemlju radit – makar je tribalo turat i nosom – to se najviše lipilo za srce. Al vrimenom sve dođe, ko što i prođe, pa se našla i dva kafandžije, bać Marko i bać Lazo.

Bać Marko uvik ko srdit el uzbunjen, a bać Lazo ko da se nikad nije naspavo. Ako je Bog koga i stvorio za taj poso, al ovu dvojcu zacigurno nije.

Bać Marko dugo držo mijanu na drumu, kvrco krajcaru o zub, kvrco, pa pod starost otvorio kafanu naspram varoške kuće. Uzo tri kelnera, a on će sidit kod šanka, bilužit šta se izdaje. Nije to birc di salašari svraćaje, tu njeg ne mož ni žena zaminit, biće ljudi ko na vašaru. I bilo je, al ko na vašaru kojeg je kiša kablara rastirala.

Jedared oko podne bać Marko tira muve, kad mu se učini ko da kogod mrnđa. Kad tamo, a u jednoj ćoši dva gosta širu ruke naprama njemu, pokazivaje na prazan astal i jednog gosta za drugim astalom. A taj ćuti.

Došo bać Marko:

– Gospodo, ima kake falinge?

– Triba to još i pitat?! Bar po sata sidimo tu, a i onaj za onim astalom, a niko ni da nam se naruga.

Obazre se bać Marko, a njegovi kelneri u drugom kraju zjale na sokak.

– Gospodo, samo malo strpljenja – i okrene se i onom gostu što sidi sam. Al taj samo ćuti. – Sa ćete vi vidit kako ćete bit podvoreni u mojoj kafani.

Drekne na kelnere, da su skočili ko sa žeravice.

– Pa zašto ja vas plaćam? Od jutros ni bisna ševa da nam otvori vrata, a sad niste vridni podvorit ni ova dvatri šugava gosta?!

Ona dvojca ustali iza astala i odoše, al onaj treći se još prija dovatio vrata, al ni sad da progovori rič.

– Gospodo, pa šta vam sad nije dobro?! – bać Marko

potrčo za njima.

A kelneri:

– Eto Vam, gazda, sad i sami vidite. Koji Bog bi izdovoljio ovaka zanovetala?!

Bać Lazo bio gazda, al ne ma kaki – makar je bio nepismen – imo priko dvi stotine lanaca zemlje. Udo jedinicu za školovanog zeta, a ovaj ga nagovorio da ortački uzmu kafanu na glavnim sokaku.

U kafani su i svakake novine, pa kad je već posto kafandžija i bać Lazo mora štit šta je novo. I svako jutro on novine prida se, okreće, gleda. A šta će štit kad ne zna? Slike.

Jedared u novinama velika slika nikog voza nove mode, a kelner huncut bać Lazi podmetnio novine naopako. Došo u to niki gost, bacio oko na privrnutu sliku, pa će ko bajage:

– Proštili ste već bać Lazo? Ima l kako veliko novo?

– Ima, borme, ima. Zet mi uvik privlači priko nosa da ne radim dobro što ne dopuštam da se u našoj kafani napiju železničari. A vidite, još nismo ni zaboravili onaj sudar od prošle nedilje, a evo opet su se vozovi sudarili i poizvrćali.

Kazivao: Bela Zidarev, Subotica

Bolestan se pita

Bio niki bać Palčo kome su nadili ime Bolestansepita. A znalo se i kako je zaradio to prdačno ime.

Imo burag da ga ni vo nema veći, a popit mogo ko niko drugi. I bio je najsrićniji kad su ga zvali u svatove za staćalu da se natpija sa svatovcima.

Samo žacka da ga kogod zapita:

– Oćemo l?

A njegovo se znalo:

– Bolestan se pita.

Godine prolazu, njeg niko da natpije. Al vrime samelje svakog, da je baš iz gvožđa saliven.

I došo red: u jedni svatovi kum nema ga šta vidit, al mišina u njeg ko da je sav u nju rasto. Gleda on šta staćala porađiva, gleda, iz čaše samo licka, pa se jedared nakanio:

– Bać Palčo, oćemo l malčak zamočit jezik?

A staćali se brkovi nakostrušili:

– Bolestan se pita.

I latili se, a red se zna: čaša se ispija na dušak. Iđe uštrkljivanje čovičanski, iđe, al, kum jedared krene onako božijanski, pa jedva čašu s usana, a već pita:

– Bać Palčo, oćemo l?

A onaj samo tira svoje:

– Bolestan se pita.

Tako smirili čaša i čaša – do poslidnje se ne broji – pa će kum opet pitat, al onaj ne daje glasa. Kad kum pogledo, a onaj gledi u čašu ko da mu se Blažena Divica Marija prikazala.

Zazoco se i kum, pa će na kraju:

– Šta je, da nije kaka nepravda?

A onom čaša ispala iz ruke, pa zašprljeko:

– Kume, bać Palčo je bolestan.

Kazivao: Lojzija Šabić, Subotica

Račun po bocama vina

Niki ča Vranje polivo vinograd, kad oko podne evo i komšije. Gleda ovaj već izdaleka: ča Vranje stoji s mašinom polivačicom na leđi, vrti se ovamo-onamo po kraju vinograda.

– Faljen Isus, ča Vranje. Šta dobro radite?

– Ne radim već se srdim.

– A zašto bi se srdili kad tako lipo farbate lozu?

– Ta izgubio sam red. Nikako da nađem kojeg bi sad tribo polivat.

– Pa to je bar lako. Vidi se po lozi koji red je poliven modrim kamenom, a koji nije.

Ča Vranje kresnio:

– Kad bi ja računo ko ti! Ne iđem ja po modrim kamenu, već po boci.

Komšija stao u čudu:

– Kako po boci?!

– Tako lipo. Ujtru, prija neg što ću počet, na kraj vinograda u svaki red metnem pod lozu litru vina. Kad istiram brazdu, bocu ispijem, pa okrenem u tu brazdu di je puna boca.

– Pa šta je sad s bocama!?

– Alaj to teško pogodit! Ne nađem ni praznu ni punu.

E, oma će komšija pomoć na tom. Počo s kraja, pa dok nije došo do prve pune, nabrojo desetak prazni boca. Ča Vranje se obradovo, a komšija se počešo iza uva:

– Av, ča Vranje, Vi se srdite što ne nađete red?! Da sam ja polak toliko boca ispraznio, ja ne bi znao ni di je vinograd.

Kazivao: Antun Andrašić, Subotica – Zapadni vinogradi

Kumova tica nisko leti

Bio kum u svatovi, a takog stvora da bi ociko tu ruku koja bi prosjaku udililа el svircu pružila. Izem ti tako kumovanje! Zna se kaki su Bunjevci u časti, svaki bi da se bar onda pokaže. Prija svatova će se u kući napravit i tri korizme, sušit zube dok ne ispadnu, al kad se iđe u čast onda nek se i čuje da su bili.

Pa i u ovi svatovi tako bilo. Kad su svatovci zaukali premaša sve čupaje jedan od drugog, pa se tu bange lipidu na čelo, zapovida svircama da klekečki sviraje. A premaš već zna kako će, kaže:

– Nažuljićemo kolina na goloj zemlji.

– A ko je još kolina nažuljio na ovakim uzgljancama? – pa onaj njemu bange i pod kolina.

Svi se vandižu, svi, svi, a kum samo privrće očima ko da moli pokoru na ispovidi, vrti se na stocu ko da turom razgrće žeravu u krušnoj peći. Stari svat bio huncut, čovik veseljak, mogućan, a podatne ruke. Izbacio buđelaretinu nástal, u njoj bange sičenice složene, pa ništom negleduš po jednu i baci svircima ko u viter. Jedared on namigo na nji, pa počo otezat:

– Ej, ti premaš, ti ko da si zaboravio da je tu kum prvi čovik. Daj, brate, zasviraj i njegovu pismu, mož kum pomislit da te ja otimam isprid njeg.

Kum nema više kud, onaj ga satiro do duvara, pa s dva prsta počo čeprkat po džepu od prusluka, svircu u šaku nike krajcare, pa će se onda ko i on razmarvašit, raskvočio se u stocu i zašprljeko:

– Sviraj mi onu moju: „Visoko leti tica pripelica“!

Premaš se okrenio bandi, oni već znadu njeve znakove, pa udario u tamburicu: cin, cin, trc, trc – a banda: drm, drm, dum, dum! – i stali.

– Šta je bilo?! – kum se iznenadio.

A premaš lipo ko utvora:

– Čestiti kume, za te novce tica pripelica zdravo nisko leti, pa zapela za džombu – i pala. Pala, kume!

Kazivao: Veco Pozderović, Subotica, rođen 1884.

Iljadarka – dvi ćuške

Bio niki ča Ambrozije. Čovik dobar, al niki ko divlji, uvik izgleda ko poplašen el ko da će sad skočit i ugrist. A najkraći je na divanu. Radi svoj poso, pa el kaže el ne kaže „Faljen Isus" el „Amen uvik". I šta će jedared bit?!

Naišo isprid birca kad su se niki počerupali, pa jedan ni pet ni šest već ćuši ča Ambroziju. O, da se zemlja raspipila ča Ambrozije se ne bi dao u take mengule. Njeg otac ni deranom nije tuko, a sad svršenog čovika da ćuše i to naočigled sveg svita! Iz ti stopa evo ča Ambrozije kod prokatora i dao onog na sud.

– Gospodaru, tako gledajte da zapamti kad je ćušio čovika! – ča Ambrozije sudiji još s vrata.

– Čekajte, čekajte, ča Ambrozije, da mi vidimo može l to onako ljucki.

Sudija će prvo probat na miru, pa s mirom Božijim da svaki ode na svoju stranu. Onaj oma pristaje. Nezgodno mu i sramota da je do tog došlo, al nije on već je vino radilo.

– Čuli ste, ča Ambrozije, čovik bio napit – sudija će opet.

– Ajak, samo Vi njeg naučite pameti.

Onaj se ne bi sudio, nije ni on nikad bio prid sudom, nudi čovik sve troškove i još pet stotina dinara ča Ambroziji za ćušku.

– No, šta velite na to, ča Ambrozije? Čovik vam lipo nudi – sudija će.

A ča Ambrozije:

– Ajak!

– Ča Ambrozije, pa ne mislite valjda da ćemo čovika obisit?! – sudija će sad u svitovanje.

Svi navalili na njeg da primi, a ča Ambrozije sluša, sluša, pa jedared samo iskoracio prid sudiju:

– Gospodaru, Vi mislite da je pet stotina dinara teško ko jedna ćuška?!

– Ča Ambrozije, pa to je oko pet meterčića žita!
– Daklem, Vama to vridi jednu ćušku?
– A kome ne bi vridilo!

Kad je ča Ambozije tako utvrdio sudiju, on buđelar iz džepa, pa bu! Iljadarku nástal, pljunio u šaku i sudiji:

– Gospodaru, dajte obadva obraza da ne razminjivamo novce!

Kazivao: Lojzija Kopunović, Subotica

Jedno piva, drugo plače

Bio tu niki Grga što su ga zvali Jorgovan. Bio lip, vile ga lipčeg ne bi rodile, pa nije ni čudo što su se divojke lipile za njeg. Al koliko je bio lip još više je bio neozbiljan. Uvik on brigu baci iza leđi.

Nije njeg zabolila glava ni kad mu je divojka ostala u blagosovenom stanju. Dotle obećavo vinčanje i kule i gradove, a sad samo zasuko gaće i pobigo.

Al Grga imo mater veliku bogomoljku, a divojka tetu za sve potpasanu. I teta nije udarila u velika zvona i prazne divane, već umotala dite u dunjicu, pa ga uveče ostavila na pendžeri Grgine matere. Ni ova nije otrčala u crkvu da iz popine pridike čuje otkaleg je dite. Kad je Grga tu noć stigo iz bećarovanja, mater u jednoj ruki drži oklagiju u drugoj ditešce.

– Momče materin, ti kanda si štogod zaboravio: ne vidim da si dovo ditetovu mater, a ja već razglasila ka ćete se vinčat.

Grga ko Grga. Samo se nasmijo, uzo dite, lipo ga poljubio, pa kaže:

– Mater moja, ne mora se to baš oklagijom tolmačit. Razumim ja bunjevački i lipim.

Nije njeg zabolila glava ni čerez tog što se moro oženit š njegovom Marom. I živili su oni lipo, još šest dice podigli na noge. Bože sačuvaj da bi se on rasrdio i na Marinu tetu što je dite tako prikazala svitu.

Često joj ode na čašu vina, a ona se samo smijucka ispod brka:

– Grgo ráno, a šta ti radi Mara?

Ona se smijucka, a Grga se grootom smije:

– Sidi, pa piva – udala se za koga je tila.

– A ti, Grga ráno?

On se samo smije:

– Sidim pa plačem – uzo sam koju sam moro.

Kazivao: Bono Kulišić, Gornji Sveti Ivan, rođen u Kaćmaru

Vratio kučkinu ćer

Jedan momkom bio krasota od čovika: kad je u kolu samo se on vidi, kad iđe sokakom valjda bi mu i mamuze od rogoze zvonckale na čizmama. Kudan prođe u divojačkim rukama poso staje, sve gledaje za njim ko zavračane. I imo je jaranicu vridnu i dobru da od Boga bolju niko ne bi poželio, al nije bila baš familijaška i kad došlo vrime da se divani uozbilj on se ko priko noći priokrenio i uzo jedinicu iz lancoške familije. Ova nosi debelu prćiju, a koliki će samo bit tal kad umru njezini starci?! Borme, nije ni ovaj zaboravio da se kod nas ljudi nisu mirili po lipoti i pameti, već po lancima. Dao se potkupit, zatajio svoju divojku i uzo vraga čerez blaga.

I šta će dat dragi Bog – rodila se i njemu ćer jedinica. Vrime prolazilo i jedared došlo i do tog: naudaj je i njegova cura. Kako je živio o tom se nije falio, a tužit se nije ni moro: sav se zbrčko, skurlo da niko živ ne bi kazo – e, to je taj isti čovik. Šta će na kraju bit?! Njegova ćer se udala baš u tu familiju iz koje se i on ženio.

I došlo vrime: di si pozajmio tamo i vraćaj – ni njemu zet ne prašća, starac mora dat dobru prćiju. A on se ni ne odbreca: nek se ište šta se ište – sve daje. Napravio još i velike svatove, priko sto karuca bilo u časti. Kad su s mladom obalazili, Gabrić ćuprija se sva tresla. Svit se iznenadio: gle, gle, ovaj baš veli – nek se zna ko udaje ćer. Stra Boga su zadovoljni i dični i pretelji, pa kad su došli u pođane, usta da raskinu toliko fale udavaču. On samo sluša – ništa ne kaže. Tako došlo vrime, pa će se pođani i prašćat. Ni sad se ne manjivaje, melju ko suvaja:

– Pretelju, e baš imate fala, blagosovena Vam bila ruka kojom ste nam taku divojku krilili i odranili.

A on onda progovori:

– Dobra je ona cura, dobra, al samo kad sam živ to dočeko da vam u familiju vratim kučkinu ćer.

Kazivao: Ivan Stantić – Čobanov, Đurđin

Biće plača i s ove i s one strane

Došli svatovci rad snaše, vodiće je na vinčanje, a ona plače kako je to već red i običaj. Plače, plače, a diverova žena njoj kaže:

– Šta se žuriš s tim plačom? Naplakaćeš se ti još i naplakat, samo kad budeš vidila kud su te odveli.

Sluša to žena snašinog brata, pa će onoj:

– Ne žuri se ni ti, prijo, s jezikom jel ćete se naplakat i naplakat i Vi, samo kad se sitite koga ste doveli u kuću.

Kazivala: Jovanka Kujundžić,
rođena na Bikovu 1918., Subotica

Grišo – drišo

Bio niki Grišo koji ni mrava ne bi uvridio, al mu Bog dao široko grlo i kratko crivo, pa ne bi mario da je slavina uvik otvorena, a u njegova usta zadivena. Druga falinga mu bila što nikad nije volio pit bilo vino, već se volio domognit crvenog.

– Grišo, pa zašto bi samo šiljerca?! – pitaje ga.

– E, braćo moja, zato što od njeg barem farba ostaje u meni.

Bio dobar čovik, ta dva taka nije bilo na svitu, al u to vrime pandurama bila data velika vlast, pa mu oni napisali na kabanicu: Grišo – drišo.

– Zašto me tarmate, ljudi?

A oni njemu:

– Ćuti, ti stup od mijane. Ti si vrtljiga, trčilaža, bećar i điđija. I nek se to znade.

Šta zna čovik, već ćutit kad ti lupaje dvajst pet batina, pa još kažu: kad dobiješ dvajst pet po turu, a ti iđi pa se tuži panduru. A vlast njim dala varoš i varmeđaška gospoda i velika plebanija, a zanajviše purgeljmajstor. Taj bio taki: sve križove i svete slike i kipove po varoši izlizo, toliko i ljubi, a cigurno zato što je pun džak grija nosio kad god je išo na ispovid. I sprego se s velikom plebanijom pa izdo zapovid: ko izusti sramocku rič tom će se pandur računat s gujcom.

Siroma Grišo baš nije nikad sastavio u džepu ni pet krajcara, al sad očo na plebaniju i kupio veliku svetu knjigu, pa uvik iđe š njom ko da je krenio na molenje krunice. Užegurio se, a kako i ne bi kad zna da su panduri izvadili zub na njeg. A on njima, vragovima, smeta. A kako i ne bi smeto? Da u koju mijanu uđu, Grišo je tamo, a koji pandur nije ždero?! A i pcovač. Oni vaćaje pcovače, a njeve riči ni ker ne bi poio – pa njim baš nije na ruku da svudan natrčavaje na Grišu.

E, jedared panduri svratili u niku natrćenu mijanicu, a dabome da je Grišo već tamo. Počeli oni tu pit, zadi-

vanili se i jedared došlo tako u riči, pa kaže:

– Jebo ga gazda!

A Grišo oma nakalami:

– Dok siroma ne dođe na red.

– Ho, ti još i prid nama smiš hasnirat sramocke riči! – pandurama je samo to tribalo.

Skočili, pa Grišu za vrat i oma će ga vodit u arište, a jedan će ga već pipat di je najmekši, pa mu se oblegira kako će, al oma sutradan, batinom prošivat. A Grišo se ne da, već odmirio pandurama:

– Evo vama! Dok sam ja u ovoj kabanici, nećete se vi domognit moje gujce, makar bi je i poljubili.

Pandurama je još samo takog divana tribalo. Odvukli sirotog Grišu ko džak krumpira, sve vundaraju š njim, pa jedva dočekali jutro da ga izvedu prid purgeljmajstora.

– Gospodaru, tako i tako.

Oni raportirali, pa za sirotog Grišu tražu dvared po dvajst pet batina, nek bude i po turu i po tabanama, a Grišo njima opet:

– Evo vama!

Pandurama odmirio, a purgeljmajstoru ko da mu je otac rođeni:

– Gospodaru, ne mož to bit dok je ova kabanica na meni, jel je tilo zemljino, sveta knjiga crkvena, duša rajska, a šta je pod kabanicom, to je ženino.

Panduri skočili ko jedan:

– Eto, vidite, gospodaru, ovaj i prid Vama sramocku stvar spominje. A krste računa izvuć, jel misli da se ne priliči nama da gledamo šta je njemu pod kabanicom.

A Grišo se ne da, lanio ko da će zube ispljunit:

– Gospodaru, pogledajte Vi ko je grišnik! Oni oma misle na sramocku stvar, a ja pod kabanicom imam ženinu suknju, jel su čakšire još prija nedilju dana svukli s mene u mijani za dug.

Kazivao: Pere Sekulić, Subotica

Skorup u duvankesi

Jedna stara kofa se tuži drugoj:

– Esi vidila tog čovika: troje, sve edno za drugim me tili privarit.

– E, drugo moja – druga će njoj ko matora – triba imat pameti. Koji će mene privarit taj se nije još rodio.

A edan dida to sluša, pa će oma ovoj mudrici:

– Snašo, daj ti meni frtalj skorupa.

– U čega ću, kad ništa nemaš u rukama?

A dida njoj praznu duvankesu od mijura.

– Bože čovče, ko je to još vidio da se skorup nosi u duvankesi?! – ova će opet mudrovat.

– A dida njoj:

– Onaj koji je gledo! Samo ti pošteno izmiri.

Kad baš oće, kofa mu izmiri frtalj skorupa, a kad je espap bio već u duvankesi, dida će zapitat:

– Šta to košta?

– Forintača.

– E, a ja toliko novaca nemam.

– Pa šta ćemo onda? – kofa se uzbunila i uzjogunila.

– Ništa drugo, već evo tebi natrag tvoj skorup – pa će iz duvankese u lonac.

Kad je kofa vidila da će joj zagadit sav lonac, ona otrže skorup, pa će zagrajit, a dida izvadi forintaču, al novu novcatu:

– Kad sam te već privario, onda možem i platit.

Kazivao: Stipe Šević – Cvancik

Čovik tisnog grla

Bio niki bać Bašo, bio pećar, al ne ma kaki krpo. Kad on napravi krušnu peć, i kruvu je drago da se peče u njoj. A bio take ćudi, kad triba radit on radi, kad triba udarit on udari, al za rič vrućim klištima ga moraš vuć za jezik.

Živa istina, edared ga sikirom udarili u glavu on čak prikosutra jauknijo. Kad ga vinčavo, popo je tri puti moro pitat ga uzima l tu divojku za ženu. A on na kraju ko da guta šaku ječmene plive:

– Svi vidu da sam je dovevo prid oltar, samo Vi, gospodine, od nosa ne vidite?!

E, bilo tako prelo kod ženinog brata, a taj je moro žvalit valjda i kad klapi. Počne nazlabat čovika i kad se zalipi za koga, ni vatrom se ne da odlipit. I šta tu mož bit neg to da je bać Baši prelo kod šogora zdravo friško izašlo na vr nosa. Šepicu na glavu, ženu za ruku, zalupit vratima i bilo Baše nema Baše.

Nema Baše na prelu, al za kratko vrime ima Baše prid sudijom. Šogor se sveti, tuži bać Bašu da ga je prid preljcima izapcivo i kazo da je đubre i bitanga. Sudija pita jel to bilo baš tako, a bać Baš samo odmanio. Sudija će opet:

– Ajd da čujem, jeste l kazali to šogoru?

Bać Bašo sad već ni ne odmanjiva. Sudija se uspivčio, da je kod kuće vajda bi već i zapcivo, a na to stala prid njeg bać Bašina žena:

– Gospodaru, šta ste se toliko nalatili na mog čovika?! Pitam ja Vas, zašto bi on trošio riči kad svaki zna da je moj brat đubre i bitanga sveg svita.

Kazivao: Felo Skenderović, Đurđin

Paor ne ostaje dužan

Paor čovik izno na pecu malo ráne; žena živine i ja-ja, pa se sastavilo malo novaca, a kuća potribna svega i svačega, a prvo mu bilo da kupi branu. Od posla nikad dosta dana sirotom paoru; dok se novci nisu sastavili, zadržo se na peci, pa sad trči po varoši i siromak sve misli di bi i kako bi, na šta će imat dovatka na šta neće. Esapi tako, a branu svakako mora kupit, pa se tako zazoco i nije ni ostio se da nije ušo u gvožđaru već u patiku.

– Faljen Isus, gospodaru, imate l dobri brana?

Patikar bio niki na kratko nasađen, pa oma zazoljio:

– Napolje!

Paor onda samo digo oči, čovik se ko počo budit i kad je vidio di je zapo, on će lipo:

– Prošćavajte gospodaru, o di sam se ja zabunio?!

– Napolje!

Šta će kad vidi da s patikarom ne mož razumno, a u tuđoj je kući, on lipo napolje i kako je red, još kaže:

– Pa, onda zbogom, gospodaru.

On lipo, a u onog ušo bis, pa potrč za paorom:

– Mu-mu! Mu-mu!

Još i na vrata stao, pa za čovikom:

– Mu-mu!

A ovaj kad se dovatio sokaka:

– Gospodaru, kako to – branu nemate na prodaj, a volova imate.

Kazivao: Andrija Dulić, Subotica, rođen 13. svibnja 1910.

Lažovi

Posli Prvog svickog rata sastali se na prelu dva kuma – ne znaš koji je veći vrtljiga i trčilaža. Jedan bio na ruskim frontu, drugi na talijanskim, a obadvojca čitav rat proveli na koli, bili kočijaši, oštre kuglje nisu ni vidili. Al kad je o ratu divan nji dvojca su prvi, niko živ nije išo u vatru i u vodu ko nji dvojica.

Laže jedan, laže drugi. Jedared će onaj što je bio na Talijanskoj:

– Ljudi moji, da nisam svojim očima gledo ko sad ovaj bili dan, virujte Bogu pa meni, kazo bi da nije bilo istina. Bilo to baš poslidnje jeseni, digod oko Miolja, nebo se otvorilo, kiša kablara tri dana i tri noći ne staje. Četvrti dan u zoru Talijanci otvorili vatru ko da zemlja siva, a mi ne ostajemo dužni. Šta da vam drugo kažem: za po satićka kišu smo osušili. I pucaj pa pucaj, dva dana i dvi noći brez pristanka. Kad je prošlo, šuma osvanila sva u inju. Al nije to inje ko inje, kad sam bolje pogledo, a kuglje se pozadivale u lišće, ondud talijanske ondud naše.

Onaj drugi samo odmanio:

– A kad smo mi bili u Karpatama, tamo mraz kuglje zaustavi u ajeru. I kad sam već spomenio mraz, da nisam imo jednog Šokca od Dunava i ja bi zube ostavio na mrazu već prvi dan. Ubacili nas u front baš na svrgodište, a kapetan mene oma otiro na crkveni toranj: motriću šta se sprema u ruskim dekungama. Motrio bi ja samo kad bi mogo, jel se nisam dobro ni ugnjizdio, a već ostim da se kočim. Ni doli ni gori, noge ko štapovi, ruke mi se ocikle, ta jezik ne smim pružit napolje – oma će se ukočit na mrazu, al kojikako viknem za pomoć. I moj Šokac – ta bili smo ko braća – ne čeka, zna da će me na vike izgubit ako zakasni, već oma zapali toranj ispod mene. Tako se ja malo raskravim, al malo kasnije vidim: s jedne strane vatra je otkupitelj, a s druge će bit ubitelj. Nisam se dobro ni obradovo, a plamen se već popo do mene. I

da nisam imo gumene čizme, ljudi moji, ne bi vi sad mene slušali. Al dao Bog, imo sam te čizme, zažmurim i skočim s tornja. Ja bi se vaćo zemlje, al kad sam odskočio čak poslipodne sam opet došo do zemlje i cili dan tako: doli-gori, doli-gori, pa sve priko tornja, a vatra gori. Priskačem vatru ko na svetog Ivana. E, mislim se: „Ako živ ostanem, valjda nikad više neću imat buva, samo se triba jedared uvatit zemlje i ostat živ". Virujte Bogu pa meni, ja bi prisvisnio od tog skakanja da na kraju nisu došli šinteri pa me uvatili na onaj njev ular od žice. A toranj crkveni još uvik gori.

– Kako nisu došli vatrogasci?! – nika prelja će zapitat.

– E, kad su tamo bili taki ko ovi naši dobrovoljni u selu, kojima bar tri dana ranije triba javit da će izbit vatra.

Kazivao: Blaško Bukvić – Mika, Mala Bosna

Krevet na dudu

Bio niki dida što je u mladosti tri godine katanovo po Bosni, a još koju godinicu levento tamo kad je već skinio carsko ruvo. Ni mu se zdravo žurilo kući u Bačku, znao čovik da ga tu čeka motika. A kad ga andrak dono kući, njemu tu ništa nije dobro. Kad se žito vozi pa kolija zaprašu, ljudi se raduju novom kruvu, a on već zapciva:

– Kaki je ovo ajer, pra da zaguši čovika. Da vi vidite kaki je tamo ajer na planinama! Srce liči čoviku. A voda? Napiješ se, pa si već i sit.

I šta će kad na salašu nema planine već odno krevet na dud i tamo gori spava, da se bar noćom navaća friškog ajera. Ne smeta njemu ni to što na dudu spava i pilež, samo kad je ajer tako dobar. Al šta će bit jedne noći?

Došo tvor pod dud, pa kad se upuvo, a pilež se oma počo onesviščavat i padat. Dida slukti, a ono malo pomalo i ko-ko-ko, pa bubne o ledinu. Pada živina ko zrili dud, dida sluša pa sluša, u mraku ništa ne vidi, ništa ne kaže, al kad jedared tvorov upuvnjak tuknio i njemu u nos, borme skočio iz kreveta, pa poviko:

– Ako vam je do crkavanja, e crkavajte do mile volje, naleće moja baba druge piliće, al koji je to vrag ušo u vas da se crkančina oma i usmrdi?!

Kazivao: Joso Ivković-Corda, Tavankut, rođen. 1906.

Iđe ne iđe, ne valja

Đva stara komorata nisu se vidili valjda i po čovčijeg vika. Zadidačili već duboko kad će se na jednim proštenju pružit zgoda da se opet nađedu. Jedan cilog vika sušio grlo, nikad nije pio, drugi se pića nikad nije manjivo.

Pijanac vidi da je komorat niki ošantavio, pa pita:

– Pa kako je?

– Ne iđe, pa stane.

– Baš tako?

– Samo tako. A kod tebe?

Pijanac pokaziva palcom u grlo:

– Iđe, iđe, pa nestane.

Kazivao: Marko Vojnić – Pulak, Subotica

Pomaže Bogu

Bio jedan stari baščar, čudo vridan dida, a imo pet sinova – pet opasni linčina.

Jednog lita nebo se dugo nije orosilo, kad jedno poslipodne evo nike tanke kišice. Vidi dida po oblačku, taka kišica neće čestito ni pra sabit, pa ne čeka već ko i svaki dan kane u ruke pa zaliva usiv.

Kišica maždi, dida nosi vodu iz bunara, zaliva, kad naiđe sin što bi mogo bit pravi pridnjak u linosti. Naslonio se na batinu, ta lin je još i stojat na svojim nogama, pa u smij:

– Kiša pada, a Vi zalivate? Baćo, pa šta Vi to radite?!

Zna otac šta radi, pa njemu lipo kaže:

– Sinko, pomažem dragom Bogu. Malo on, malo ja, pa ćemo sušu valjda barem poplašit.

Linčina se ko trgo, pa će i on okrenit divan ko na niko mudrovanje. Kaže on:

– Tako i triba, baćo, samo Vi njemu pomozite koliko možete. Bog-otac je već zdravo ostario, pa se možda već i zamorio.

A otac ga dočeko:

– Ne možda, već cigurno. Sinko moj, kako se on ne bi zamorio kad je stvorio čitav ovaj svit i u njemu tolike ljude, kad sam se ja već i primorio, a stvorio sam svega pet sinova, al med njima ni jednog čovika.

Kazivao: Pajo Šečević, Bikovo, rođen 1888. godine

„Velika“ pamet

Dvoje mladi se uzeli, džak našo zakrpu, obadvoje šprljekali. Da su šta probali jezik nikako da se kurtališe mane, pa su nerado i divanili. Kad su sami, najviše ćute.

Jedared uveče nikako da zaspu, pa da ne bi cilu noć gutali maglu mlada će načet divan:

– Da se kladimo: neteš pogodit koliko košulja sam ti donela.

A on:

– Pa dvadeset.

Ona se nasmijala.

– Natlag.

– Pa deset.

– Natlag.

– Pa pet.

– Natlag.

– Pa četli.

– Natlag.

– Pa tli.

– Natlag.

– Pa dvi.

– Natlag.

– Pa jednu.

– A kako si mogo pogodit?! – ona zinila ko švrače.

Kazivala: Matija (Matilda) Vidaković, rođena Vujkov, rođena 1. siječnja 1913. u Kaćmaru, Madžarska

Sinu teško, baći nije

Vrime loćkavo, zemlja se razgnjecavila. Iđu niki na kolima, kad na jednoj strnjiki naiđu na didu od osamdesetak godina. Čuva on fajin čopor svinja. Baš vraća krmaču s prasicima iz kuruza.

– Dida, nije to za vas već teško?

– Da šta je neg teško. Nisam ja to nikad dosad radio, borme ne bi ni sad da mi priključe nije umro baćo.

Kazivao: Lojzija Šabić

Priznanica

Bili dvojca što su u ditinjstvu iz jednog šora došli sa salaša u varoš. Nijedan nije bio za paorski poso, pa i njevi stari dali na zanat. Jedan učio za sarača i posto dobar majstor. Drugi probo tri zanata, al ni na jednom nije došegrtovo, već kad je dobio to malo očinstva i materinstva, otvorio kruparu i trgovo s ránom.

E, našli se oni jedared u mijani, pa krupar veli:

– Ko da te sam dragi Bog poslo.

– Šta je, nije valjda kaka nevolja?

– Pa nije baš nevolja, al nije ni dobro. Zaosto sam malo s porcijom; novce sam uložio u žito i kuruz, pa mi se porcijaši prite – pleniće me ako za tri dana ne platim. Možeš li me ispomoć za nedilju-dvi dana da mi ne pravu troška?

– Ako je samo za to vrime, onda možem – kaže sarač – al ne na dulje.

Za jedno misec dana i on mora platit porciju i, pravo da kaže, on će krupara ispomoć tim novcima što je spremio za porciju. Dao novce i dogovara se: tog i tog dana će se opet nać u toj mijani, krupar će donet novce.

Došo dan, al nije došo krupar. Sarač došo i sutra, pa i prikosutra, al kruparu ni traga ni glasa. Kad četvrti dan, sarač u mijanu, a krupar baš izlazi:

– Da te nisam sustrio, ja bi već išo tvojoj kući – sarač će.

– Joj, samo to nemoj. I molim ti se, ako me možeš dočekat još nedilju dana.

Šta će čovik, dočekaće kad mora, al ga čvrsti da to onda i bude, jel su sad već i njemu porcijaši za vratom.

– Biće, biće, cigurno će bit – obećaje krupar.

A kad i to prošlo, sarač ga jedva peti-šesti dan ulovio. Dono ovaj novce, al kaže:

– Nemoj se srdit, al mi daj priznanicu da sam ti vratio.

– Majko Isusova, zašto da ja tebi dajem priznanicu

kad mi vraćaš moje rođene novce, a ja tebi dao na rič?

– Ta znaš – počo ovaj vrtit – moram ženi pokazat kud su novci očli – i samo tura prid sarača artiju i plajbas.

Sarač ga gleda, pa najedared smislio šta je smislio. Uzo plajbas, napiso i potpiso, pa smoto artiju i:

– E, sad trči ženi, a ja još čekam ode jednog čovika.

Krupar i ode, sve se praši, al ko da je krila imo. Ne zadugo, on se i vratio. Bacio artiju nástal prid sarača, pa sav pobilio od bisa:

– Šta si ti to meni napiso? Žena da me ubije kad je proštila!

– To što svaki mož proštit: nikad više ti od mene nećeš dobit na zajam, al ni krajcaru.

Kazivao: Veco Pozderović

Lakše je s jednim pametnim orat neg s dva luda svatkovat

Nebo zacrnilo, vitrina se diže da sve ušti, a tri brata prostiru kabanice, ležu pod drvo ukraj njive.

Naiđe jedan na koli, sve praši da se što brže domogne strije. Zašto:

– Skočite brže na kola, skloniću vas kod mene na salašu dok ne prođe ovo čudo i pokora.

– A, ne možemo mi tako – jedan će, pa se već i gnjizdi na kabanici. – Mi smo baš sad došli vadit ovo drvo.

– Pa šta se onda ne laćate posla? – onaj se iznenadio.

– Kad bi bili ludi. Ne vidiš šta se sprema u ataru?!

– Valjda vidim kad od olujine i bižim.

– E, vidiš, a mi bižat nećemo. Čekaćemo da vitrina lipo izvali drvo.

– Ma, ko to kaže da će izvalit baš ovo drvo?

– Ako vitrina neće, možda će grom.

Onaj sad vidi: ludom ne nadivani, mrtvog ne nažali, al opet mu žao.

– Ljudi, a možda će grom udarit u vas.

– Ajak. Ne bojimo se mi tog. Naš baćo nam je uvik govorio: neće grom u koprnu.

Kad je to čuo, onaj samo digo ruke:

– E, momci, sad ste me sitili šta je moj baćo uvik govorio: lakše je s jednim pametnim orat, neg s dva luda svatkovat.

Ošine konje i vikne:

– A vas je čak i jedan više!

Kazivao: Antun Kujundžić, Subotica, rođen 10. svibnja 1897., umro 17. prosinca 1983.

Bunjevac ne kupuje majmuna

Svaki redovan Bunjevac zna da čovika ne valja pitat kud iđe, jel onda neće imat sriće. Pita se: „kudbogda“ el „kudbogdate“ i onda je divan u redu.

Bijo niki dida koji je toliko virovo u tu vračku da se s po puta vraćo ako ga upitaš kud iđe. Imo komšiju nikog trčilažu, taj opet uživo u tim da didi naprkosi. Siroma dida ni se edared vraćo kad ga je ovaj uvrebo. Izruži ga dida gore neg kera, al ni to ne pomaže, onaj se pravi luckast:

– Dida, ja zaboravio da to nije lipo kazat.

Edared dida pošo pašancu da uzajmi malo novaca, a komšija ga već čeka na ćoši:

– Kud ćete Vi, dida, po ovoj zimi?!

– Kud bogdam da bogdam to je moja nevolja.

Didi tribaje novci ko za glavu, naoštrio se, sad edared će prikoračit i vračku. Al i onaj zaintačio:

– Ne pitam ja Vas kudbogdate neg kud iđete?

E, didi se sad već smrklo prid očima, pa kresne:

– U dupe na vašar! Tio bi i ti sa mnom?

Onaj će sad ko priokrećat na šalu:

– Vidiću, ako kažete este l pošli prodavat el kupovat.

– Tio sam prodavat, al sam se usput pridomislio.

– Zašto, Bože?

– Pa, tio sam prodat tebe, al mi ljudi kažu da nijedan Bunjevac neće da kupi majmuna.

Kazivao: Joška Pletikosić, Tavankut

Crni gomboci

Bili na salašu dva sluge, obadva gromorna momka. Kad se latidu posla, sve se otimadu koji će više uradit. A kad se sidne za astal, borme i to triba vidit. Jedan bio malo bandžav, drugi glavat, tribo mu šešir ko mali šavolj, a leđati obadvojca ko da komad duvara imadu misto leđa. Radidu, radidu, a uvik u nji snage još na pritek, pa nema valjda dana da ne izmislidu niko uštrkljivanje.

Ko danas ustali od užne, samo se iskecili, a kad gazda izašo, oni se već loptali s džakovima, lipo vućali jedan drugom ko loptu od krpe. Drugi dan sididu tako, s astala pomeli svu užnu, kad onaj bandžavi samo namigne, čovik bi mislio da na vrata gleda, a on se zatrče i bu! – čelom provali krušnu peć.

– Ajd, uradi ti to, ako si junak – iz peći se javlja.

Kad je ovaj drugi skočio, glavurdom svu peć srušio i još tako bucnio bandžavog da se turom zaustavio u sobni vrati.

– Pa šta vi mislite, da ću ja čerez vaše sigre svaki dan pravit nove peći?! – gazdi se baš nije dopalo što ga meću u trošak, a zapravo čovik volio te šale.

Zapritio da će i odvijat sa salaša ako još budnedu pravili štete. Al ko mož momačku krv zaustavit?! Dva dana bili s mirom, a treći dan vrag već kopa nogom u njima. A pravo da se kaže, kopa i u gazdi. Već drugi dan on se odsrdio, a treći dan sve vreba oće l bit kakog uštrkljivanja.

Gazda je bio i podatne ruke, a bogme gazdarica baš nije bila od oni što od drugog ne žale zalogaj. Jedva dočekala da ima za čega ko kaštigovat momke, pa sad skuvala gomboce od crnog brašna. Ni pekmeza ni sira u nji, pa dan za danom te gomboce podgrijava za užnu. Treći dan gomboci pocrnili ko marama kajačica i pod zubima varnice iz nji još ne iskačedu, al hamade da je tako.

Glavonja ni taj dan nije prostio gombocima, al

bandžavi nije imo kuraži da tisne na nji već se nažboko čorbetine, sve mu blečka po trbuvu. A gazda niki sve bi pito: ta oće l već bit kake huncutarije. Ne pita, al biće.

Momci se naglabali, jedan čorbe drugi ti piljaka od crnog brašna pa odoše stajama. Gazda vidi da su se štogod domunđavali. Kad on za njima, a bandžavi naslonio velike listve na volaricu, popo se u vr strije, umoto se u opakliju, lego popriko i skoturuško se po listvama. Valja se sa strije ko da je oklagija u roljki i hop-cup! već stoji na zemlji.

– No, oš moć i ti to uradit? – gazda se stvorio glavatom iza leđa.

– E, moj gazda, – onaj će – moj trbu nije Vaša izanđana krušna peć.

– Otkud ti sad to sprežeš moju peć i tvoj trbu?

– Ne sprežem ja, već baš velim: druga je Vaša peć, a drugo je moj trbu.

– A ja mislio baš da su ko isto, – sad će gazda prkosit – okrugla moja peć, okrugal i tvoj trbu.

– Okrugla je i moja glava, okrugli su i gazdaricini gomboci, što su za tri dana omatorili ko Matužalem, opet nisu isti.

– No, sad ćeš još i glavu umišat?

– Da, gazda. I glavu, jel moja glava ima već dvadeset godina, pa jedva š njomekar probijem peć, a gazdaricini gomboci su svega tri dana, al da se ja š njima skoturuškam sa strije, prokinili bi mi trbu i još i zemlju pod nama, taki su teški i tvrdi.

Kazivao: Pajo Čordarić, Subotica, rođena 1897.

Svakako će se zvat Bariša

Tako je to, ljudi moji: čeljad kad ostari, onda samo vidi da zapravo nema pravde Božije na ovom svitu. Eto, dikoji čovik se napati i namuči pa opet umre gladan, žedan, go i bos, a dikojem prođe život ko da su svaki dan svatovi. Bio jedan tako – kažu – i kad su ga namistili u mrtvački kovčeg on i onda ko da se smije. Čitav život on provodio onako hendele-bendele, a da je šta uradio svašta mu dobro stalo. Baćo mu u tal ostavio samo dobru gršu, žedan je uvik, a dovika bio i siroma. Al da je kako – njemu nikad nije rđavo. Nikad njeg živa duša nije čula da se on potužio na čega.

Jedared se on dobro nasiso šiljerca, navuko se ko riđo bare, sokakom napravio graju i kravalj, pa ga utirali u varošku kuću, na kapetaniju. Sad će njeg bistoš uzet priko kolina.

– Kako se zoveš?

A ovaj ko da je iz samog raja nebeskog poslat na zemlju da svituje narod:

– Gospodaru, ako sam se malčak i nalio, al zato nisam popio pamet pa da samog sebe zovem.

– Dobro, kaži onda kako te zovu.

– Da su me samo zvali, ja ni lud ne bi došo ovamo. Utirali su me.

Gospodar se pravo zablenio, ne zna čovik šta će – srdit se, el smijat. Na kraju veli:

– E, moj čovče, činimisker ti si baš ko onaj baćo kojeg su kuma i babica povele na krštenje sina, a on se putom oljoljo. Popo ga pita: kako ćemo krstit dite? A baćo: krstite kako oćete, a mi ćemo ga i tako zvati Bariša.

Bistoš nije dobro ni dovršio, a onaj poklapa ko kecemom na deseticu:

– A di ja ne bi bio ko on kad je to bio baćo moj jedini. Al kad vi gospodaru čak i to znate kako me je nosio na krštenje, pa zašto onda žvavoljite toliko?

Kazivao: Joka Antunović, Radanovac

Vragovim tragom

Noć, vijavica, ni pivci se ne javljaje, kad kerovi najedared nasrnili iz salaša. Žena se prva probudila.

– Čovče, uzmi vile, pa pogledaj da nisu kaki lopovi. Ponoć prišla. Ko bi drugi po takoj noći išo po salašima?

Čovik se polagacko izvuko. Kerovi tiskaje ko bisni, a iza ograde u jendeku kogod mrnđa i kobelja se.

Čovik se trgo: nisu to nečisti poslovi, to je kaka nevolja.

– Jel tamo kogod živ? – zovne on.

Onaj iz jendeka počo molit:

– O, fala ti Bože kad si me spasio. Stigo u pomoć.

Čovik se iznenadio: jel to moguće?! Njegov vinčani kum i niko drugi. Šta je njega čak iz drugog atara natiralo ovamo u ovo gluvo vrime?!

Jedna rič pa dosta – vrime je tako. Kum se u vrućem zapećku počo otresat i kravit, čeljad onda samo vidu kako izgleda. Sav od sniga, raščupan ko da se s vitrom tuko, napolak već pomodrio, a vino sve udara iz njeg.

– Kume moj, kud si ti krenio po ovakoj noći? – domaćin će kad je onaj malo došo sebi.

A kum namignio:

– Vragovim tragom.

Domaćin zavrtio glavom:

– Kume, kume, ne bi bilo bolje da si iz mijane krenio kući?

– Pa tamo i vodi vragov trag, al izgleda da sam ga izgubio.

– Otkaleg vrag da iz mijane iđe tvojoj kući?

Onaj opet namignio:

– Kume, pa jel njegova kuća pako el nije? A kad ja dođem na salaš ovako naliven, ona moja oštrokonđa kuću pritvori u taki pako da je Luciferov pravo cviće naspram tog.

Kazivao: Luka Malagurski – Mali, Bikovo

Na tavankutskom pisku nije bilo smrti dok se ne poide svoj tal muke

Sad se nakotilo doktora, učni glava, svakojake fele, a niko da kaže dokle ćeš živit.

U vrime mog dide bio tu na tavankutskoj piščini niki dida Palčo. Nije to bio onaj dida Palčo šunkar što je znao pripovidaka za cilu zimu. Ovaj je bio trvač, znao pomoć ako kome spadne stomak i namišćat nogu il ruku, ako se ukvari, i rknjaču ako se prištuni.

U to vrime bilo još dosta golog piska, pa kad vitar dune samo se digne oblak vijavca. Kad ljudi ručaje el užnaju u polju, ona šljigovita piščina samo škripi pod zubima, napuni oči, da ni sunce ne vidiš.

Jedared došla nika mlada sva uplakana:

– Joj, dida Palčo, u našoj kući je velika nevolja.

U toj žurbi ne kaže ni ko je bolestan, ni šta mu je, a kad oni tamo: bolesnik je njezin čovik. Već treću nedilju jedva se pričešćiva zalogajom, a od jauka jezika ne uvlači. Boli stomak, pa boli.

Dida Palčo zadigo košulju, počo rukom gnjecat ko da tisto zakuvava, pa oma vidi: onom spao stomak. Namišćaće ga, onaj jaukne, a žena u dreku:

– Joj, umriće.

A dida Palčo njoj šipak pod nos:

– Ta da, kad bi to tako bilo lako: prdnit pa umrit. Ovako mlad nije on još poio ni svoj frtalj, a čoviku na ovoj našoj piščini nema smrti dok ne poide piska koliko je težak.

Kazivao: Joškica Pletikosić, Tavankut, Vuković kraj

Triba kazat kako jeste

Bile dvi komšince, dvi ćudi. Samo su valjda u tim bile jednake da su obadve volile rakiju. Uvik visile edna kod druge, al edared njim zarasle staze. Nasisale se batakurnjače, pa se srepile i nije ostalo samo na vikanju i skikanju već edna maznila drugu da se ova takim raščenila. Ova što je leđima poljubila zemlju udarila u dreku:

– Ajmana edna, ućvala, raščupača, a još i kurva, varaš tog tvog štrapljastog blendu, a bar da si kaka persona, već da ti nije tog čvrljavog nosa travu bi mogla pasit. I ti š udarat mene?! Mene, ednu čestitu i poštenu ženu?!

Raspečila noge i baš je briga što joj sramota vidi svita; graja, al sve pogrdne riči što joj na usta dođu. I zna se kraj: otrčala bistošu na tužbu, nek zna sav cirkuluš šta je bilo, al daborme da ne kaže kako je na komšincu napivala ko ona tica što ovce davi, već samo tira da je dobila po njokalici.

– Dobro, ženo, sutra posli užne da si tu, a rad one kavgadžince poslaćemo policaja, pa će se vidit za koga je perje, a kome ćemo čutku zavrnit – bistoš će oma razgalit.

Drugi dan evo dvi stare druge i bistoš uzo prida se onu što je policaj dovo. Kaže kaka je tužba na nju. U nje nije samo ruka hitra već i u jeziku vitrenjača, a svaka druga rič joj: triba kazat kako jeste!

– Da, gospodaru, plenila sam je – triba kazat kako jeste – slatko me palo. A je l ona prijavila šta je na mene lajala?

– E, nije.

– Daborme da nije! Daborme. Misli ona – triba kazat kako jeste – da ste Vi luckasti, pa ćete samo mene uzet priko kolina.

– Dobro, dobro – bistoš vidi da će tu tribat skrućit divan, pa dobro ni ne sluša, već požuriva – kaži ti šta je

lanila.

– Al svašta ružno, pa da je moj čovik – triba kazat kako jeste – blendo i Bog sveti zna šta još.

– I ti nju onda plenila?

– Al onako od srca – triba kazat kako jeste.

– Misliš ti da to mož tako?

– Daborme da mož kad je zaslužila.

– A čime, Bože?!

– Vikala je na mene da sam kurva.

– Ako je, al nije slobodno tuć čeljade.

– Nije?! A šta bi Vi radili, gospodaru, da ja za Vašu ženu vičem – triba kazat kako jeste – da je kurva.

Od bistoša oma posto pućak, zacrvenio se sve do pete, skočio do vrata:

– Napolje! Da Vas moje oči više ne vidile!

A kavgadžinca ruke na kukove:

– Gospodaru, šta vičete?! Ako ste Vi poludili – triba kazat kako jeste – al ja baš bogame nisam.

Kazivao: Marko Vojnić Purčar – Pulak

Prominili ga na krštenju

Jedan dida će provodadžirat matorog momka. Očo čak u treće selo, našo jednu bandžavu divojku.

– Ako nije rogat ni repat, udaću se i za crnog vraga. Samo da divojkom ne pletem side kose – obradovala se provodadžiji.

– Vrag baš nije, al nije zdravo ni lipči – dida sve prodaje mačku u džaku kad je vidio da je divojka tako voljna.

Je l lipči od vraga to zna onaj ko je vraga vidio, al da je ružan, to bogme jeste, al taki ružan da ni crni mrak ne bi pao na njeg.

Kad ga dovo naugled, divojka sirota s onim bandžavim očima i vidi i ne vidi, pa rič ne trza. Ne da neće, didi ruku ljubi:

– Bog Vam dao sto srića kad ste meni moju doneli.

Ona sirota oće, al mater ne mož zadržat rič. Udarila u plač:

– Majko Isusova, kaka će mi bit unučad, ako ovo dvoje počmu dicu donosit na svit? Bar da je on malo lipči.

A provodadžija će je tišit:

– Prijo, ne boj se za unučad, jel da znaš ovo: nije se on taki ružan rodio, al su ga na krštenju prominili.

Kazivao: Jašo Vojnić Jadrić, rođen 1907., Šupljak

Da svekar ne laje

Baćo udo ćer, pa se posli misec-dva dana u crkvi sustrio s preteljom.

– Kako je svekre-babo, je l ti drago; kako te sluša ta moja ćer, snaja ti? – baći je to prvo.

A onaj ko iz fraćke:

– Pretelju, kad već pitaš red je i da čuješ: ne znam ni kad ode, ne znam ni kad dođe. Nikad da me poljubi u ruku, kaki je naš bunjevački red i adet. Evo, i danas na ovu svetu nedilju, od komšija čujem da je očla tvojoj kući.

Baći rič, pa dosta. Nije osto ni na misi. Očo kući i ćer oma prida se:

– Jesmo l ja i tvoja nana odranjivali krmče el čeljade?! Šta ja moram čut da ti svekra nikad ne poljubiš u ruku?! U njegovoj kući ideš kruv, a čovik ne zna ni kad odeš ni kad dođeš. Da to više nisam čuo, jel će bit žuti skuta.

Kad se vratila, ona upravo kod svekra, pa ga onako bisna poljubi u ruku. On se obradovo:

– O, o, šta je to sad, snajo?!

– Ta to Vam je zato da više ne lajete po selu.

Kazivala: Ruža Vojnić Hajduk, rođena Milodanović, u Subotici, 1920.

Zvizda zornjača misto satija

U jednoj gazdačkoj familiji nisu imali sate.

– Ko bi pametan trošio novce još i na to? – dida neće ni da čuje za sate.

On i zimi spavo pod ambetušom, sva muškadija po stajama, samo ženska čeljad i dica u salašu.

– Dico – dida svako veče opominje – kad zvizda zornjača priđe dva pedlja od volaricine ćoše, da smo svi na nogama.

Izem ti tako spavanje kad bi polak noći moro skakat da vidiš je l zornjača prišla volaricinu ćošu. I našlo se ko će mu kazat:

– Al Vi mirite zornjačine pedljove.

– I oću, mira-vira, bar me nećete moć privarit.

A jedan unuk promrnđo:

– I dabogda Vam se prsti zgrčili u tom mirenju.

Onaj mrnđa, a dida čuje, pa prišaplje njegovoj babi – ona bila bogomoljka:

– Matora, otsele ćeš samo za to molit Boga.

– Jesi l ti baš zapravo pofalio u pameti? – baba se sve u križ meće. – To molit od Boga, da ti se prsti zgrču?!

A on, samo šaplje:

– Ćuti, ženo. Znaš ti da bi onda moja dva pedlja bila ko njev jedan? Svaki dan bi za pedalj ranije počo poso.

Kazivao: Marko Vojnić Purčar, zvani Pulak, Subotica

Nemaran gospodar i lin pudar

Gospodar bio nemaran, a pudar mu lin. U lito pudar svratio u varoš, dono prvo voće. Kad su se u godini jedared već i sastali, gospodar će reda radi zapitat:

– Je l, pa kako stoji taj moj vinograd?

– Stoji, gospodaru, stoji. Ne miče se, kad nema noge – pudar će se pravit vickast.

– Čovče, ja te pitam je l sve u redu?

Gospodar nije kopo ni žuljo, čovik ni ne zna da su prcov, palamuda i popanac korovi, pa pudar njemu:

– A, to pitate?! Pa bilo bi sve u najboljem redu da nisu došla nika trojca: Prcov Mate, Palamuda Đuka i Popanac Graco, pa ovladali cilim vinogradom.

Gospodar se začudio:

– Zašto i ne otiraš?! Ne čekaš valjda da ja to radim?

– Gospodaru, meni se ne dadu.

Onaj šakom o astal:

– Onda zovi žandare! Da vidim ko će se njima oduprit kad pođu s puškama.

A pudar uzdanio:

– Puškama? Gospodaru moj, onoj trojci ne naškode ni topovi. Nji samo motika mož otirat, a u žandarima su svi taki koji su baš od kopanja pobigli.

Kazivao: Tome Kopilović, Bilandžin, Subotica, rođen 1906.

Na drugim gledaš, na sebi čekaš

Svit ne kaže badavad, to je baš tako: na drugim gledaš, na sebi čekaš.

Baćo se nije sitio na vrime umrit, pa sinovi navalili da već jedared iđe iz velikog salaša. Ajak, neće on u mali salaš, neće u budžak dok njemu para iđe na njegov nos.

– Moja matora bi se privrćala u grobu kad bi čula da sam napušto naše gnjizdo.

Kad neće lipim, dica će njega ružnim, izbaciće ga. Jedno jutro poranili, izvukli baću iz kreveta, pa nek se vaća praga i brave, al divana više nema. Kako su se tezmali, dovukli ga do ambetuša. On onda sklopio ruke:

– Dico, nemojte me dalje, ni ja mog baću nisam dalje vuko.

Kazivao: Ivan Sudarević, Subotica, rođen 1909.

Subašin račun

Niki gazda od vinograda nikako da se pomiri s pudarskim zakonom da je prvo Božije, drugo pudarovo, a treće gazdino. On bi da pudar ne smi uzet iz vinograda ni zrno grožđa, ni zrno voća. Kažu mu ljudi:

– Di si ti još vidio čelu da ne okošta med?

– A, nema tog kod mene. Moje je da platim, a pudarovo je da radi i gotovo.

I tako je dotiro dotleg da je hamade svake godine minjo pudara. Tako je bilo i sad. Doselio novog pudara, kad evo i subaše što je čuvo taj frtalj, sa sinom obalazi vinograde. Gazda ga zovne u stranu:

– Slušaj subašo, ti gledaj dobro šta moj pudar radi, a posli berbe je akov novog vina tvoj.

Subaša samo namignio na sina, pa:

– Dobro, gazda, i zbogom.

Kad su odmakli, deran pita:

– Baćo, Vi niste pristali na to šta Vam gazda nudi?

– Sinko, pa nisam baš lud. Ja njemu da za akov novog vina gledam kad mi je pudar već dao dva akova starog vina da ne gledam.

Kazivao: Joka Antunović, Bukvać

Vragove zlatne mamuze

Baba pošla u šumu skupljat pečurke, a kad tamo vrag kaska na jarcu, traži štogod po zemlji.

– Šta će to bit naopako, još i ovaj gorak komad krušca ćeš mi otimat?! – baba misli da se i on dao u pečurke.

Vrag planio:

– Iđi ti baba do vraga! Omatorila si, a pamet ti još nije sazrijala. Baš je meni do tvoji popišani pečuraka.

– Slušaj, sinko – baba će onda onako svesrdno – pokaraj kera, pokaraj kurjaka, al nemoj staro čeljade. Bolje kaži šta tražiš, moždar ću ti bit od pomoći.

– Dobro, ako si baš toliko ljubopitljiva – smekšo i vrag – izgubio sam zlatne mamuze.

Kad je baba to čula, lipo se prikrstila, pa će ga ko svitovat:

– Sinko, šta se ti za to imaš srdit?

– Kako da se ne srdim kad ovaj moj bradati konj napolak spava čim ga ne mamuzam, a mogo bi se zaklet da mi je on to naprkosio; papkom mi skečio mamuze.

Baba se na to opet prikrstrila, i okrenila divan ko da se najedared našla na svom pragu:

– Ako je, ti drugo nisi ni zaslužio. Vidiš, jarac baš nije krštena duša, al i on mora ostit šta je pravo, jel ko Bog, ti si te mamuze ukro el izvaro.

Rogati se uvridio:

– Babo, – počo se pravdat – nit sam ukro nit sam izvaro. Tako mi Boga.

Kad je on to kazo, baba se huncutski nasmijala, pa mu počela pipat rogove, povukla ga za rep i sve će tako oko njeg.

Onom sad već prokipilo mliko, mašaće se i vila.

– Babo, – kaže – šta će to sad bit, maškaranje?

Al nek on viče, baba se i treći put meće u krst i veli onako natenane:

– Ništa, sinko, samo ne virujem ušima, pa da vidim

možem li virovat očima.

– Šta ti imaš virovat el ne virovat, nisam ja tvoj Bog, već vrag.

Dreknio, sve se davi, a baba njeg prstom po njuški:

– Sinko, to i jeste taj zalogaj kojeg ja ne možem progunit. Ako ti mamuze nisi ukro ni izvaro, ako me šalješ do vraga, pa se još i Bogom kuneš, onda ti sve drugo jesi samo vrag nisi.

Kazivao: Lojzija Šabić, Subotica

Baba privarila vraga

Baba pedeset godina bila udovica, sve vrime ostala čestita kad je pod starost iznenada vrag počo nazlabat. Nalatio se babe i čim padne veče on je slepta.

Probala svašta, molila i krunicu za krunicom, sve očenaše ožuljala, vraga nikako da skine s vrata. Kaže njoj jedna dobra druga:

– Iđi ti vračari, ta se skontračila s vragom. Ako ti ona ne pomogne, niko neće.

Oće vračara, kaže:

– Babo, samo Vi metnite dukat na bilugu, ja ću oma bacat karte i pozvat vraga za ponoć. Ovaj moj dida ni za dana nije baš velik divandžija, pa će se do zorni pivaca bar jedared do mile volje izdivanit sa smutipukom paklenim.

Baba sutradan poranila, a vračara je već čeka.

– Bio je.

– I šta ima novog?

– Veliko je novo. Baba, to vridi još dva dukata.

– Pa metnila sam jedan na bilugu.

– E, babo, tog je odno vrag.

Baba se misli: e, sad virujem da si se skontračila s vragom. Vadi dukate, al ne meće na bilugu već baci u džep na vračarinom keceljcu.

– No, sad već kaži.

I kaže vračara: vrag će se okanit babe, ako ga ona nadmudri. Dosta je i samo jedared.

– A di ćemo se nadmudrivat?

– Di bi na drugim mistu već na dolu – uputi nju vračara. – Znate i Vi da se tamo sigraje vile i da je tamo vršaj svakaki duova i čuda i strašila.

Poranila baba za rose, pa kad je udarila dolom, a u ritu ima šta i vidit: uspentro se čak pod kuninu, zagrlio trsku, pa se na njoj žuža vrag.

– Ti i to možeš? – baba njemu misto Faljen Isus.

– Ha, baba, možem se ja i uvuć u struk trske, pa da

mi ni zimi nije ladno.

Baba njemu pokaže šipak:

– Laži ti to onim ko ne viruje u Boga.

– Ne viruješ mi?

– Već sam kazala, a da iđeš u crkvu, znao bi da ni popo ne pridiči dvaput.

Vrag poskoči ko da će kolo iskvrcavat, papkima zacipio trsku i provuko se u nju ko viter, pa je baba samo čula kako je iznutra pljunio, a trska zarasla ko rana.

– No, sad viruješ? – vrag se javlja iz trske, pa još i zasviro na nju ko na vrulu.

A baba:

– Na kraju konca mož bit i o tim divana.

Ričom ga zamličiva, a iz potaje bricu vadi. Baš tamo se našla crknuta mačka, sva se već nadula. Baba bricom fickac! – ocikla trsku i turila mački ispod repa.

– Vraže, bi l ti znao kazat babi di si sad?

On se počo posprnđivat:

– O, ti si zapravo luckasta. I ti bi se sa mnom nadmudrivala?! Di bi bio na drugim mistu već u trski!

– U trski si ti vraga očevog! Ti si, kume rogati i repati, u mačijoj gujci.

Kad je vrag povirio iz trske i vidio di je, s mačkom zajedno skočio u do i nikad više babi prid oči.

Kazivala: Marija Bačlija rođena Mamužić, Bikovo, rođena u Tavankutu

Pijane guske

Kad sam bio mali, ja bio zdravo nestašan. I šta ću – pobignem ja od kuće. Išo od salaša do salaša dok nisam ogladnio. I tako, dospijem kod jednog gazde.

– Znaš radit?

– Znam.

– E, onda š dobit ist.

Latio se ja posla – glad tira – i niko vrime svašta radim. Gazda će onda:

– Znaš ti i lovit?

– Kako ne bi znao!

Da on meni pušku. Kad ja na do, a tamo krava na paši. Švraka stala kravi na glavu. Sa ću ja ulovit švraku. Napirim pušku, pa – pu! Kad pogledam: švraka leti, a krava klekla. Ubio ja kravu. Lova bilo oma dosta, al i službe. Ne smim gazdi na oči, već bacim pušku pa pobignem u šumu.

Došlo veče, popo se ja na jedno veliko drvo, ugnjizdio se u rašlje, pa ću tamo prinoćit. Nisam ja ni oko na oko, a došli haramije i harambaše, pa pod drvetom novce broje, idu i piju.

Došlo svemu kraj, iće oni dalje, kad jedan vikne:

– A šta ćemo s ovim buretom rakije, nismo ga ni načeli?

– Odadnit, pa u potok prolit da se drugi ne hasni našom mukom.

Odadne on bure, a kako rakiju izlije u potok, evo guske. Brčkaje se, piju iz potoka, i jedared ja vidim: sve padaje po vodi. Opile se, pa će i voda odnet. Je l to pravo da mi toliko pečenica voda odnese isprid nosa? E, neće! Jednu po jednu uzmem, svakoj kroz krilo provučem moj kajiš od čakšira i tako se opašem s guskama i sa ću se mislit na koju ću stranu ponet taj lov.

Ponet da, al ko koga?! U taj ma istrizne se jedan guščina, gakne, pa zamane krilom i na to se trgnu sve guske. Pa kad su zalupile krilima, a ja već i letim na ka-

jišu. Šta ću sad?! Ako me odnesu u raj, a ja toliko zgrišio! A mali, a nedobar.

Na sriću, počelo se razdanjivat i kad ja pogledam: a mi iznad Jelinog salaša, pa evo jedan Jordanov, pa drugi Jordanov salaš i sa će naš.

Ja bricu, pa prvo onog guščinu sasičem s kajiša, ponda gusku za guskom i lipo se spuštim na našu ledinu.

I nikad više nisam bižo od kuće.

Kazivala: Jovanka Kujundžić, Bikovo

Čerez zakraćenog dešputanja

Bio niki opak kralj, najviše mrzio kad mu dođu prosjakovi. Okrunjenoj glavi nije dika da prosjake tira s praga, pa izmislio da će udilit samo onom prosjaku koji ga nadmudri u dešputanju.

Došo jedan dida koji je s jednom nogom već u grobu, a kralj:

– Znaš li ti, matori, zašto i slipac sklopi oči kad spava?

Dida počo žmirkat:

– Otkale bi moja glupava glava znala kad ni okrunjena ne zna.

– Ko ti je to kazo da ja ne znam?! – kralj oma zaprznio.

Dida samo žmirka onim okicama ko u miša:

– Svitla kruno, kralju, samo luckast pita ono što zna.

– Ti od mene praviš magarca?

Dida ga počo utijavat:

– Svitla kruno, kralju, nemojte ljude navodit na grij, nemojte za Boga miloga. Ko čuje pomisliće da sam ja Bog otac-stvoritelj. Jel samo on mož čovika pritvorit u magarca.

Kralj pobilio od bisa ko duvar, al se još misli: je l ovaj dida nedočuvan el namazan svim kerećijim mastima? Ajd, još će ga probat. Podigo zlatom okovanu kraljevsku batinu:

– Oće l ovo izrast?

– Svitla kruno, kralju, di će izrast ono što je čupano, a nije natrag turano?

– Otkaleg ti znaš da je čupano?

– Sve sluge plaču na Vas da i za kose čupate, ne virujem ni da ste batinu sikli – kad je Vaša, svitla kruno, kralju.

Bogme je kralju već prikipilo, guta na suvo, al još ni-

je ciguran, još će ga probat:

– Dida, vidiš ovo zlatno ruvo na meni? Da smo to nas dvojca zajedno stekli, pa da dilimo, kako bi ti počo diljenje?

– Svitla kruno, kralju, lako, evo, ovako: klin mi je, klin ti je.

Kralj se zapravo počo pipat i ogledat: el matori lud el pust, di on vidi klince na tom bogataškom ruvu?! I na kraju zapita:

– Dobro, a šta bi s tim klincima?

– Svaki svog zabit u duvar.

– A zašto?!

– Ja da obisim na njeg moj trbu, jel kako se od tebe nadam zalogaju drugo š njim i ne možem uradit, a ti da se na tvog obisiš kad ti dosadi ovako živit.

Kralju izbila krvava pina na usta:

– Obisit! Ko kera! Krvniki, nosite ga!

Dida se ne buni, ni ne otima, samo podigo okice nebu:

– Bože, Bože, kad si me već namučio i napatio cilog života, na ovom jednom ti fala kad si mi dao priku i blagu smrt, pa ne moram bolovat.

Ljudi su sad ugledali da se priko didini očivi navukla landra, siroma ništa ne vidi. Al kraj ne trza rič i siroma dida ode Bogu na istinu. Dželati njeg na štrangu i ode prosjak u raj. Sveti Perak ga dragovoljno primi:

– Dida, ti si bar bivo na vrati i na vrati, bićeš mi od pomoći u mom poslu kad sustanem el me Meštar pušti malo u vandrovku po zemlji. Ostaćeš tu nuza me.

Oće i dida drage volje, naodo se po svitu, zna da je i Perak to volio, pa će se bar napripovidat jedan drugom, a još ga sveti Perak dočeko oma s punom torbom i tikvom vina. Kad će se smrknjivat, zavrnili oni ključ, potpačili rajsku kapiju da se priko noći ne uvuče kaki lopov el bećarina, pa sveti Perak sebi opakliju, drugu didi i:

– Laku noć.

– Laku noć, Bog nam bio u pomoć.

Kad će zora granit, a jedan lupa. Sveti Perak se proteže:

– Ajde, dida, da vidimo ko ti je prvi došo.

Dida odškrinio kapiju, pa ima šta i gledat: prid rajom stoji glavom njegov kralj. Tu noć se pridro, ubila ga jaka krv. Očo za didom na onaj svit brže neg se nado, a dida se ko obradovo kad je vidio svog dobrog poznatog, pa sve dzika od dragosti ko da je u kolu:

– Evo nama dobre duše, koja je nas prosjakove naranila i napojila.

Perak se dotle razazoco, počo se švagat, pa će jedared:

– Dida, moji anđeli su me nikud drugačije obavistili.

– A, to ne mož bit! I juče me je tako naránio da mi je od silnog ića jezik iskočio kad su me njegovi ljudi uzvukli na štrangi da izmire koliko sam se naboko.

Nije Perak badavad volio ić po zemlji, dositio se da se dida dao u huncutarije, pa mu kaže:

– Ded, ti malo okreni tvog gosta nek pogleda onamo doli.

Dida kralja za rame, okrene ga:

– Ded, ded, pogledaj malo doli di oni rogati i repati lože pod kotlove. Meni se čini ko da bi ti tamo više volio.

Kralj se sav zgurio i istrćio kad je s rajskog praga ugledo pako ispod sebe, pa se oma počo natraške uvlačit u raj:

– Al nikako! Ta ni u snu!

Kad je Perak to čuo, a on nogom kralja u tur da se onaj sav prikošeđivo do pakla, pa mu još vikne:

– Ode bi se ti dešputo?! Ne znaš da je to tu zakraćeno?!

Isprašio on kraljovski tur onako slatko, al se oma počo obzirat, pa prstom zove didu:

– Pretelju, to si ti tribo uradit. Kad naiđe Meštar, nemoj me kakogod odat da sam s onim ukaljo ovu svetu nogu jel ako Meštar čuje da sam opet zaprznio neće me baš šale puštit da malo provandrujem po zemlji, a ja sam ti se baš zato najviše obradovo, jel sad imam zaminu, pa bi se malo isko od Meštra.

Kazivao: Đuka Roganov, Subotica, rođen 1889.

I Bog ukasnio

Spaija bio opak do zla Boga. Dogodilo se da je umro baš na taj dan kad se navršilo pedeset godina otkad je iza oca talovo spailuk. Kad je otego papke, ni njegov ker ga nije ožalio.

Računo on na to da ga mrtvog neće ni popljuvat, burgijasta pamet, pa usrid sela, na samom raskršću podigo velik kameniti križ i testamentom naredio da se sarani pod njim.

Išli kroz selo ovdud, išli ondud, ljudi moraje proć nuz križ, a koji kršten čovik neće odignit šešir prid križom? Spaija je huncutski smislio da ga i mrtvog mora svaki poštivat.

Huncutski je da huncutskije bit ne mož, al ko je taj ko zna putove Božije? Tako se i spaija odračuno, Boga nije uzo u račun, a i Bog zna pomalo huncutarije.

I šta će dat dragi Bog?

Na sarani baš ka će kovčeg zatvarat vrime se pokvarilo, grmi, siva, nebo se zapalilo. I najedared se zatrese ko da su se vrata paklena srušila, grom pukne u spaijin križ. Prilomio ga u panju i križ padne na kovčeg baš priko mrtve glave i svu je rastroćka.

Svit se ustravio, počeli se krstit i Boga molit, a jedan stari sluga digo ruku, priti se onim u nebu:

– Bože, Bože, sad si se sitio da radiš ono što si tribo još prija pedeset godina?

Kazivao: Pere Sekulić, Subotica

Skakavcova žalost

Jedne godine udarila suša. Žega da se valjda i košulja pali na čoviku kad sunce pripeče. Što je lišća još ostalo i tom je jedva još srce zeleno.

Nije to dosta nevolje već vitar nanese još i skakavce. Naletili na selo i dok se prikrstiš opustošili sve zeleno. Među njima bio jedan proždrt ko provaljen. On se prvi napasio, pa odletio naprid i ukraj sela sio na visok jablan.

Sidi u tom visokom stocu, čeka da mu društvo krene i jedared samo počo plakat. Mater da su mu ubili ne bi tako jico.

Skakavci opustošili atar i digo se zeleni oblak, lete priko tog jablana. Oni odu, a ovaj proždrti ni da se makne, već samo suze roni. Naleti i njegov brat, pa se začudio:

– Šta se tebi dalo tako nažao?!

– Još me pitaš! A ne vidiš kaku pustoš je suša naradila ovim sirotim ljudima – pokaže on bratu na opašene usive.

Kazivao: Ivan Vilov, Subotica

Da bi bio viđeniji

U svakom žitu kukolja. Siromašak imo sedam sinova, šest odranio ko ljude, al sedmi se oto. Kaže:

– Radit zna i lud, a s motike se mož pobić samo pamećom.

I kad se biro nov gradonačelnik on bio njegov trčilaža i vrtirep, pa ga ovaj strpo za varoškog čovika. Stojo je prid njegovim vratima, pušto ljude i pridržavo kapute.

Bio pijandura, a kad lizne vino onda triba iščekat kraj fale kaki čovik je on posto.

Jedared došo u mijanu, a tamo mu najstariji brat sidi s čovikom. Taj brat se bavio nabijanjem zidova, pa s čovikom baš pogađa pravljenje kuće.

Kad je varoški zvaničnik razumio o čem je divan, on ruku ovim čoviku na rame, pa veli:

– Ništa se ne boj. Samo se pogodi s mojim bratom, a što triba svršit po zvanijama, to će bit moja briga.

Razmarvašio se ko da je sva varoška kuća njegov subašluk, pa ovo, pa ono, divanu nikad kraja. Jedared onim čoviku dosadilo, pa će majstoru:

– Ko ti je ovaj?

I bratu prigustilo, pa opcuje:

– Ovaj? Govno na dvi trske.

– A šta radi?

– Traži treću.

Onaj se najedared raspoložio, pa namigne:

– Aha, da bi bio viđeniji.

Kazivao: Antun Kujundžić,
rođen 10. svibnja 1897., Subotica

Opak kralj

Slušo sam od stariji ljudi, pa i od taki koji su škule učili da mi Bunjevci nismo upamtili svog kralja već smo uvik imali tuđina. Da je ko, ako je čovik, nevolje s njim nema. Al kad je opak, pa još tuđa kost, onda u srcu dvared nije ko svoj. Mi takom ni da se priklonimo ni poklonimo.

Rič je baš o jednom takom kralju. Davno je to bilo, već mu se ni ime ni kolino ne pamti, al je bio opake ćudi, za nas i naopake. Žive ni da nas vidi, a mi njeg ni mrtvog.

I šta mu jedared palo na pamet, već da još obalazi naša sela i varoši. On prolazi – svit ćuti. Istirat ga ne možeš – radovat mu se još manje. On gleda – nije luckast da ne vidi – pa će jedared laniti:

– Kažite, šta vas boli?!

On pita, a svit ćuti ko da jezik nikom nije izrasto u ustima.

– Kažite! Ja ne znam za šalu ako ko ne posluša!

Svit opet ćuti. U kralju mora da je đipila pućija krv, najedared pocrvenio – poplavio u glavi i kad je onda dreknio:

– Obisiću svakog desetog ako ne kažete šta vas boli! Zivajte, el da vas davim!

Kad je tako, jedan dideskara istupi:

– E, kralju, glavo okrunjena, baš nas to najviše boli što ti ne smimo ni kazat šta nas boli!

Kazivao: Šime Bašić Palković, Subotica

Cimermonska ruka

U današnje vrime pravidu velike i visoke kuće, al tu tušta pomaže mašina. A kad se ziđala naša subatička varoška kuća svaku škramicu je pravila ljudska ruka.

I kake su to bile ruke?!

Bio edan cimermon što je teso grede ko šargaripu. Di plajbasom povuče, tamo sikirom siče, al pod konac. U to vrime Lazo Mamužić već nije bio purgeljmajstor, al čuo i on za tog majstora, pa došo da ga vidi na poslu.

– Je l to baš istina, majstore, da ti tako barataš sikirom?

– Gospodaru, znam ja s mojom sikirom i drugo. Eto, da se kladimo u akov šiljerca da ću edared udarit, đon s cipele ću sasić, a nogu neću povridit.

Gospodar Lazo bio konten na take stvari – a take ljude čudo volio – i okladu se. I tu sad nema čekanja. Majstor naslonio livu nogu na nika rasklimana koraća i sikira samo zviždne, a đon doli.

Đon doli, akov vina nástal gori. Častidu se tu, al stari majstor je pridnjak i na piću. Znao sikirom tesat, al je znao i pit. Ne saliva čašom, već s bokalićom i ufriško bio teži za edno pet litrica.

Kad je gospodar Lazo vidio kako su se majstoru oči zažagrile, on će ga žagat:

– Majstore, sad bi se smio kladit s tobom u pet akova vina da ne bi srizo s cipele ni petu.

A majstor njemu:

– Gospodaru, varate se Vi ako mislite da bi mojoj ruki i sad bilo falinge. Ajak, ne bojim se ja za moju ruku ni sad, makar sam se maličak nalio. U ruku se ja uvik pouzdajem, samo bi prvo moro otrčat do kuće da pitam ženu esam jutros na cipeli pono i petu.

Kazivao: Bartul Stantić, Subotica

Biluga za pripoznavanje udavljenog čovika

Kad je 1912. godine potonila velika lađa „Titanik“ na njoj bilo svita sa svi strana, pa se tamo našo i jedan Subačanin, koji je krenio u Ameriku trbuvom za kruvom.

Kad se nije javio živ, njegova žena očla na varošku kuću:

– Može l se doznat bar to jesu l ga našli mrtvog?

Zvaničnik će:

– Snašo, pa možda bi se moglo – mi ćemo se raspitat, samo nam morate kazat je l on imo kaku bilugu po čem bi se mrtav mogo pripoznat.

A ona:

– Hejte, pa imo je: bio je gluv ko top.

Kazivao: Antun Matković, Subotica, rođen 12. svibnja 1906.

Ni koračaj brez vina

Bio niki dida Mida, čovik i mogućan i vridan, al brez vina ne bi ni u raj. Imo svoj vinograd, pa u podrumu slavine nikad ne zasušu. Nikad pijan, al nikad ni trizan, uvik samo doliva.

– Ti ćeš dotirat dotle da će bit: edan koračaj edan gucaj – kara ga baba.

– Babo moja, i kad bude klecaj, a ne koračaj, moraće bit i gucaj.

Vrimenom došo red, najstariji unuk mu narukovo, pa čak u Bosnu. Prid Božić dida Mida smislio: obaće on katanu, obradovaće ga za blagdane. Daborme da je nuz torbu na put pošla i velika pletena boca vina. Boca je velika, al put dugačak, a još i kum iđe njegovim unuku. Nudu se kumovi, edan drugom vino falu, pa kad su tamo izašli iz voza boce izduvali do dna i ajd u varoš.

Dida Mida ne pita za kasarnu u kojoj momci katanuju, već zaustavlja prvog čovika:

– Ja l, pretelju, di je tu najbliži birc?

– Evo oma iza prve ćoše imate i dva.

– Čak iza ćoše?! – dida Mida kresne Boga i sve svece. – A šta ti misliš, šta ćemo ja i moj kum dotle pit?!

Kazivao: Dančo Vlaović, Ljutovo

Carica uskočkinja

Bio tako paor čovičak, imo malo svog dobra – onako za se i za svoje prase – al žena plodna ko zečica, pa mu narodila tuce sinova. Hrmba on i steže kajiš, al nema tužbe već on zasuče brkove: nije bogat ko ima volova već ko ima sinova. I dao Bog, odranio dicu zdravu i čestitu, svi sinovi pošteni i pametni, vridni i čuvarni, samo jedan se izmetnio. Ni taj se nije dao na kaki rđav život, ne daj Bože da bi se tuđeg žignio el koga privario, samo je ispo nikako lake pameti prama ženama, pa uskočkinju za uskočkinjom dovodio, a nikako da se s kojom vinča. Prvo se dao na švigarice i mlade divojke, posli već nije ni biro, dovede matoru divojku el udovicu – ta svaku kojoj mož oči zamličit. I to tako trvalo dok je trvalo, otac se prvo mislio: kome je vika tom je i lika – al jedared vidi: ko je svačiji, taj je ničiji, pa mu dotužila sramota i kaže sinu ne bi l probo rudu navit iz kuće. A onom i to dobro. Bricu u maramicu, maramicu u džep, i aloc! Očo iz kuće, nesto i ko da ga nikad nije ni bilo.

Baš u to vrime med našim svitom raštrkali se trgovci svinjima i marvom. Gvozden put je već bio napravljen, vagonima se tovarili svinji za Peštu, Beč i Velikog Švabu, pa varoški trgovci na Majšanskoj kapiji naziđali velike obore i jedan sin se dao u hajčare, trgovcima tovario i pratio marvu i svinje. Jedared se on vratio s puta i oma prid oca:

– Baćo, znate l Vi da sam našo našeg Gršu?

– Di, Bože?

– Usrid samog Beča.

– Ta nemoj to kazat! A šta radi u tim gospockim svitu?!

– To sam ga i ja pito, a on bu! prida me pun buđelar novaca, pa se smije: dok ima uskočkinja na ovom svitu ovaki momak nije stvoren da radi već da živi.

– Šta kažeš?! Ne radi, a još i novaca pun?!

– Baćo, ne da je pun, sve smrdi na novce.

Baćo se počo češat po glavi, češe se, češe, i jedared:

– Ja l oš ti skoro opet na tu stranu?

– Baćo, samo da po salaši skupimo svinje, pa opet odesmo.

A baćo se onda namrkosio pa počo križat:

– E, onda ga nađi živog el mrtvog i kaži: ne daj Bože da mi kaku caricu uskoči, jel ako čerez tog moja kuća s pandurama imala posla, ja ću ga u divenicu samlit.

Kazivao: Ivan Stantić – Čobanov, Đurđin

Dva lažova

Sastali se dva lažova, jedan gori od drugog. A di će se sastat taki ljudi, ako neće u mijani. Ko voli lagat, taj poslu ne mož bit pretelj. Bilo to u beračini kuruza.

– Pa di si ti kad te već tri ciganske godine nisam vidio? – počme jedan.

– Ne pitaj kad sam juče završio kosidbu žita. Ovo lito sam dosad kosio, sam sebi rukoveto – jesi čuo za veću muku?

Ni tako još niko nije kosio, al kod nji dvojce takom divanu ne mož bit zamire, pa prvi na to kaže:

– E, kad ne znaš poso udesit i red je da se mučiš. Pretelju moj, lanjskog risa u našim selu otac i sin imali taku kosu da su je nji dvojca otkivali svaki sa svog kraja, a jedan drugog ne čuju. Tom kosom od ručka do male užne ostavili iza sebe sto lanaca strnike. Nji dvojca kosu, tri lepura njim rukovetaje, dva bumbara vežu u snopove, a svega jedan mrav u krstine snosi. Viruješ ti to?

– Kako ne bi virovo – drugi veli – kad sam njim ja dao na uzajam naprstak u kojim su nosili kući ris što su ga za zaradili s tom kosom. A ti mora da nisi tamo bio do kraja, jel ne znaš da su do uveče sve to žito i ovrli, i to na jednoj šantavoj patki, jel su se gazdi svi konji podbili, pa nisu bili za vršaj.

– Otkale ti to znaš?

– Pa i patku sam ja dao na uzajam, a ovršeno žito sam ja vijo š njima, pa ni drveni lopata nisu imali da bacamo žito pod viter, već smo to rukama radili, onako šakački.

Popili oni po litricu, pa sad počo onaj što je do beračine kuruza kosio žito, kaže:

– E, pretelju, lipči je život bio u vrime mog mladovanja. Ja bio opančar vašardžija, majstor čuven i pripoznat, a još više su bili na glasu moji konji. Bio dobar vašar, sve se otimaje za moje opance, kasno sam krenio iz Sombora. Samo što sam izašo na subatički drum, a od Dunava leti crn oblak. Ušti oluja, mrak pao ko da su

ga bacili iz neba. Ja samo trgo kajase, kandžiju ni dotako nisam, a moja dva žerava već stružu varnice, tako letu biloj Subatici. I šta da ti kažem, vijar taj oblak nosio za nama sve do kuće, al meni samo dvi-tri kapi kiše dovatile šarage, a ja i konji stigli suvi. Ne viruješ ti to?

– Kako da ne virujem, kad su moja kola trčala isprid tebe. Ti daklem nisi pripozno mene?! – pretelj se dao u čudo. – E, pa sad znaj, ja sam bio taj što ti je furtom dovikivo: samo za mnom – ako možeš – samo za mojim petama, pa se ne boj da ćeš izgubit put u mraku.

– Šta si ti tražio na vašaru?

– Nosio tri bureta loja za opance, a nisam prodo ni za krajcaru, pa sam se vraćo s punim teretom. I još ovo da ti kažem: na tri točka, jel su mi konji tako trgli kola kad su vidili taj crni oblak da mi je jedan točak spao kad sam krećo iz Sombora, al oni ne staju. I ja se dao u mišalj: nije meni dosta nevolje što nisam ništa prodo, dan izgubio zabadavad, a sad i točak ode u štetu. Tako se žalostim, al kad sam došo do Bajmaka, a moj točak protrčo nuza me – vijar se kotura š njim. I kad sam stigo kući, moj točak već pod naslamom, naerio se di mu je misto kad kola stoju pod naslamom. Pitam ja ženu, je l ona otvorila kapiju prid njim, a ona veli da ni luda ne bi izlazila ispod strije u tako natrćeno vrime. Daklem vidiš, to je ko sveto, da je moj točak i priko kapije priskočio.

Kazivao: Geza Lipušinović, rođen 1910., Subotica

Bać Grga i herkules

Za moje mladosti nije bilo tog da su se trljali za prikazivanje prid svitom. Čobanovalo, svinjarovalo se, momci nisu znali šta će od snage, pa se trljalo da vrime prođe. Lupiš o ledinu da sve zemlja zveči, sutra lupe tebe i to ti je ko „Faljen Isus". E, al edared došo i u Bajmak niki cirkus, u njemu bio jedan herkules, kažu, najjači čovik na svitu. Ko se nađe da ga lupi o zemlju sto forinti dobiva. U to vrime to je bio par dobri volova.

U našem komšiluku bio niki bać Grga, zvali ga Malj. Za mladosti kad Grga lupi šakom u čelo, vo klekne prid njeg ko da Boga moli. Zato su ga i prozvali Malj. Čuo bać Grga kako herkules redom lupa o zemlju – zapravo to bio jak trkljač – pa jedared zamanio glavom. Bio već svršen čovik, sramota mu od svita da se i on pokaziva pod šatrom ko na vašaru, a u drugu ruku ne mož s mirom slušat da onaj naše momke lupa o zemlju ko trule bundeve. Prisvuko se u čisto, bilu košulju, bile gaće, udesio brkove, pa ajd, javio se.

Herkules okolo, okolo ko mačak, jedared tisko, bać Grga opet dočeko pa stisko. Tamo je i niki što osuđiva, pazi da iđe sve po redu. Jedared, šta vidi?! Herkules grize bać Grgino uvo.

– Trljaču, pa to nije po reguli – onaj opominje herkulesa.

– Znam ja šta je regula bolje neg ti, al šta drugo možem kad sam već glas izgubio šapljuć i moleć ga da me pušti dok mi sve kosti ne slomije.

Onaj sudija, šta li je, će požurivat bać Grgu:

– Pa šta ga ne puštaš?!

A bać Grga se začudio:

– Šta ga imam pušćat kad nikako da iščekam ka ćemo se jedared počet već i vaćat.

Kazivao: Lazo Horvat, Aljmaš

Dite mudri Solomun

Momak sirotan došo iz katana pa bi da se ženi, a nema nikog da ga uputi. Od sve rodbine živ još samo jedan dida-stric.

– E, sinko, u tim te ja ne bi mogo posvitovat. Znaš i sam da se ja nisam ženio – dočeka ga dida-stričko.

– Kome ću onda, drvetu-kamenu da se okrenem?

– Sinko, zašto ti ne odeš mudrom Solomunu?

Kad on tamo, a prid dvorima na klupici sidi Solomunov otac, puši stivu lulu i rastirava muve.

– Koga ti tražiš, sinko?

– Mudrog Solomuna.

– Eto ga prid tobom, to je ovaj što mi praši pod nos.

Solomun još derančić, po pravu trči na batini ko da jaše. Momak se trgo kad je vidio koga triba da pita, al kad je kazo zašto je došo Solomunov otac veli:

– Kad su te njemu uputili njega i pitaj.

Tako će to i bit, a deran Solomun ni ne salazi s batine, onako jašeć po pravu oma i daje odvit:

– Ako uzmeš divojku – ti znaš, ako uzmeš udovicu – ona zna, ako uzmeš jedinicu-popuštenicu – čuvaj se mog konja da te ne pogazi.

To kazo, pa deran Solomun opet udri u sigru. Momak sad toliko već zna da je Solomunov konj batina, al opet ne zna s kakom bi se ženskom glavom ženio. Ode otkud je i došo, pa putom dođe do jednog bunara na raskršću. Napio se ladne vode, pa sidi. Snuždio se: toliki put uzo na vrat, a ono ništa, kad evo jednog prosjaka.

– Kaki je kamen tebi pao na srce, sinko, ráno? – vidi on oma da je kod momka nevolja.

Kad je čuo šta momka žulji, prosjak kaže:

– Sinko, ráno, pa i to je teško pogodit?!

I kaže on lipo, ako uzme divojku pa je pita šta će i kako će, ona će kazat:

– Čovče, ti znaš.

Ako uzme udovicu, ta će:

– Valjda ja znam kad sam već vodila kuću.

Ako uzme jedinicu-popuštenicu, ta će oma skočit:

– Šta imaš pitat?! Ako ti nije dobro ovako kako je, odem ja mojoj materi, a ti živi kako znaš.

Kazivao: Blaško Bačlija, rođen 1898., Subotica

Dida se pomadžario, baba pobunjevčila

Dida svratio u mijanu da fićokom rakije zagrije dušu, kad tamo drugi didak.

– Sto ciganski godina te nisam vidio – onaj ga oma posio za astal. – Pa šta mi radiš?

– Poranio, pa gustiram kako je Bog mogo ovako stvorit svit? Sve naopako. Eto, moja baba popije fićok rakije, pa jezik u nje klepeće cili dan, a ja popijem pet-šest, pa se jezik sav udrveni.

– E, tako je to, tako. Kad čovik omatori, onda se sve okrene naopako, Stipane brate.

Onaj ga pogledo popriko:

– Nisam ja više Stipan.

– Da šta si? Nisi se valjda iskrstio?

– Iskrstio se nisam, al sam se pomadžario. Ja se sad zovem Tibi.

– Otkad?

– Otkad se moja Madžarica pobunjevčila.

– Ko – tvoja baba Julča?!

– E, nije ona više Julča. Postala je Jaga.

– E, pa onda ste kvit i cigurno živite lipo ko i prija.

– Još i lipče. Drugo ni ne radi, moja baba po cili dan samo o meni vodi brigu. Čim oči otvori, jezik već radi. Kaže mi: ti – bi mogo naložit vatru, ti – bi mogo donet vode, ti – bi mogo pomest isprid kuće. Tako ja posto Tibi. A njezinim drugama se fali: ja – ga tiram da naloži vatru, ja – ga tiram rad vode, ja – ga tiram da pomete. Eto, tako je opet ona postala Jaga.

Kazivala: Bara Zelić, rođena Kujundžić, Subotica

Ženu nudi svaki – kravu niko

Umrla Švabi žena pa plako na ukopu, još i žalio kod žene:

– Ej, Rozika moja, Rozika, ko će meni nacilo krumpira skuvat i s pekmezom kruva namazat ko što si ti znala?!

Zaplako i drugi dan, ušmrco malo i treći ko što je red, a kad prošla nedilja dana on se utišo. Al nije prošlo dobre dvi nedilje, a njemu crkne krava. Plače čovik nedilju dana, dvi nedilje, prošlo tako i šest nedilja – da je čeljade već bi se mrtačka misa platila – a on nikako da se utija. Dosadio već i Bogu i svitu, pa komšije kažu:

– Zaboga, čovče, kad ti je umrla žena plako si dandva pa si umuko, ućuti već jedared i sad. To se već ne priliči: za jednom kravom plakat više neg za ženom.

A on zakovrnio:

– Jeste da! Kad je žena umrla, kroz tri-četri dana nudili ste mi već i tri, a kravu niko još nije ponudio ni jednu.

Kazivao: Grgo Suknović, Subotica (Bajski vinogradi), rođen 2. veljače 1899.

Koliko je vino jako

Sav josag spratili, namirili, pa žena očla malo u rod, a Švabo kulen, dobro se navečero, pa će prić komšiji na divan.

Kad tamo, a komšija baš kapariše. Prikupio od braća njeve talove vinograda, pa će njegov bit sav vinograd što njim osto iza oca.

– E, na to se pije debelo aldumašće – Švabo oma zasuko brkove.

Ne mož kazat da neće bit, običaj je da se pogodba zalije, al domaćin baš nije bio podatne ruke, pa će:

– Komšija, al ti se čuvaj. Nisi baš niki pijanac, a moje vino jako. Vrlo jako, kažem ti.

– Ne briga tebe, udarila ja dobar temelja, saranila u trbuva frtalj kulen.

I zauko se Švabo, pa ni stao nije dok se vino nije počelo salivat u noge. Onda se najedared sitio da žena još nije došla, pa će požurit da kuća nije sama.

Kako izašo na sokak, a jendek ko da ga oće zagrlit, povuko ga oma sebi. Nigdi nikog, mrak, a siroma Švabo baš se odupire na četri noge, al nikako da krene iz jendeka.

Jedared na dreku izašli i oni iz kuće, pa mu komšija kaže:

– No, Handzika, esam ti lipo govorio da je moje vino jako?

A Švabo kresne:

– Pljujem ja na jakost tvog vina kad nikako ne mož da me isfuče iz jenteka.

Kazivao: Bono Kulišić, Gornji Sent Ivan, Madžarska

Kupuje Subaticu

Bio jedan gazdica tisnog stanja, a volio se falit i vandizat više neg kruva ist. U džepu uvik prazno, u luli ladno, al kad se on počme falit to nije šala istrpit. Nema on salaš na dolu, al njegova dica se kociljaje zimi čim otvoru vrata salaša. Druga dica to radu po ledu, a njegova žena prolije po avliji topljeno salo, pa kad se smrzne, dica se po njim kociljaje. I svašta tako izmišlja.

Jedared i njeg snašla srića, na vašaru našo buđelar, u njemu tri dukata. E, to već nije prazna fala, ima on novaca!

Iz ti stopa oćo u varošku kuću, traži purgeljmajstora.

– Baća, šta će Vama purgeljmajstor? – pita ga pisar što je sidio isprid purgeljmajstorove sobe.

– Imo bi š njim niku trgovinu.

– Glavom baš s purgeljmajstorom?

– A da ko bi mi drugi mogo kazat pošto je Subatica?

Kazivao: Felo Skenderović, Đurđin

Zvoncad na jezik

Popo ispovida prid Uskrs, čeljadi puno, svi dolazu dušu čistit, pa se čovičku pomalo i pridrimalo u ispovidaonici. Onako traburan odmirio pokoru nikom smutljivom didi, pa ni ne gleda ko se gnjizdi iza rašetke samo jedared čuje: cin-cin-cincilin! Pogleda: nika skorena baba došla da se prašta od grija.

– Majko, el to kod Vas zvoncka?

– Da, gospodine, naprišivala sam zvoncad na papuče.

– Božem prosti, majko, pa Vi već niste u tim vrimenu da se maškarate.

– Alaj, gospodine, di bi se ja maškarala kad dolazim da prid dragim Bogom položim račun.

– Dobro, majko, dobro, a da šta će Vam onda ta zvoncad na papučama?!

– Alaj, gospodine, ja sam još žena rabadžinca makar sam pomalo već vrimešna. Iđem ja tako porađivat po kućama, pa prilazim putom i putićom, stazom i stazicom, priko njive i priko ledine, a Bog-otac stvoritelj nastvaro crvi, mravi i buba, pa ja tako zvonckam i nagoviščavam nek se sklanjadu da i ne pogazim.

Kad je popo čuo taki divan, on se niki razacoco od drimeža pa veli:

– Majko, šta ste Vi i dolazili na ispovid?! Niste Vi grišna duša, Vi ste blažena žena.

A majka od dragosti zašprljekala:

– Božem prosti, gospodine, to ja znam najbolje, al činimisker imam ja i grija, pa ko velim: bolje je pitat neg zlo mislit.

Popo se začudi:

– Ta kaki bi Vi grija imali, majko, kad se Vi tako svesrdno starate i za crve i za mrave Božije?!

– Znate, gospodine, ja se čuvam da ne zgrišim, al smutipuk me počekljika po jeziku, pa kad se sitim a ja već malo naplećkala. Tako sam i ovi poklada unela grij

u kuću. Pokerepila se ja s jetrovom, pa od bisa i od ida razglasila da se ona sprenđala s komšijom, a ja znam da ništa nije vridan jel sam ga se zato i manila prija nikoliko godina.

– Pa dobro... ne kažem da je to baš lipo, al kad Vi tako zvonckate mravima i crvima nije to baš ni pravi grij.

– Znam ja, gospodine, al kad ga ušika smutipuk, ne pušta moj jezik baš tako lako. Na Marin bilo prelo kod nas, a ja nalajala na dvi zauve da sam i s tuđim ljudima zđorila na krevecu.

– Majko, cigurno ste malo dublje zamočili jezik u vino, da šta ste mogli na prelu – popo još ne da majki da se utrpa med grišnike.

– Pila, gospodine, pila, da šta sam, al navrka mene smutipuk i kad ne pijem. Evo, sad sam baš trizna triznacata, da kaka bi bila kad sam pošla Bogu na obračun, a dvi moje dobre druge divanu o Vašoj kuvarici. Ko bajage ni jedna ne zna s kime je ona rodila to troje lipe dičice kad nije udata, a mene smutipuk već počukljiko po jeziku, i bar da sam šapljala, već zinila na sva usta: alaj druge moje slatke, šta se pravite mikaste kad sav svit vidi da su ta dica pljunuta naš gospodin.

Popo se najedared razdrimo, graknio da ni gavran ne bi tako:

– Slušajte, majko, skidajte Vi tu zvoncad s papuča pa i vežite na jezik, al takim!

Kazivala: Marija Bačlija, rođena Mamužić

Od salaša do crkve izlegli se pilići

Majka poranila u varoš da plati porciju i naredi pokojnom didi misu, pa kad već kreće poslom, napunila i kotercu da malo prođe na peci i pravi novaca.

Majka nije kriva što su usput bili i salaši rođaka i druga, pa se i u varoši našla pokoja prija, dosta to da se zdravo morala žurit kad je već stigla do crkve. I popo baš onda ode u sakrištiju, krenijo da misi. Ne mož majka čekat dok se on ne vrati u plebaniju, ode za njim i u dvi u tri riči: tako i tako, njezinim pokojnim didi misa da bude s toliko i toliko svića.

I popo se žuri, pa će mu bit dosta i po riči, al najedared se trgo ko čilaš prid barom, naćulijo uši:

– Majko, pa šta će to bit?!

– Šta, gospodine, šta?

Zna majka šta onog svrbi, jel se iz koterce čuje: čip, čip, čip!

– Majko, pa ko je to još vidio da se pilići nosu u crkvu?!

– Gospodine, kad sam pošla sa salaša, virujte Bogu pa meni, ja sam u koterci ponela jaja.

Kazivala: Jovanka Kujundžić,
rođena 2. studenoga 1918. na Bikovu

Derikoža na rajskim vratima

Nikog derikožu stigla prika smrt, nije imo kada ispovidit se i s Bogom sredit račune. Po redu bi tribo ić u pako, a on ne bi da se prži el kuva u kotlu kakog šantavog vraga. Uvik je imo kesu-dvi dukata zadivenu za pojas. Evo njeg prid rajskim vratima, pa pruži svetom Petru kesu dukata da malo podmaže šarke. Iđe Pere prid Boga-oca, misli se: šta da kažem, šta da slažem? Al dok nije stigo, on našnjoto šta će.

– Bog-otac, – kaže – ovoj duši prid kapijom morali bi dat jedno mistašce.

– A je l zaslužila?

– Još i kako. Šta je istina zatajit se ne mož, taj je na zemlji bio trgovac, nije privario onog koga nije mogo, al je i tušta dobri dila učinio.

– Mož znat i koja?

– Bog-otac, taj nije čeko da ištu, prosjakovima je novce u džep turo. Kad je koji umiro još mu davo i sav trošak na put do raja, a bogato, bogato!

Bog-otac se zdravo iznenadio, pa kaže:

– Kako ja dosad nisam čuo za takog čovika?! Pere derane, pa to je onda svet čovik.

– To baš ne velim, – Pere se malo hartoknio.

– Dobro, dobro, nećemo se oko tog pripirat, al ti meni kaži je l koji od ti prosjakova stigo u raj da mi to posvidoči?

Pere se sad već ušvrćko, al mora kazat:

– Nije stigo ni jedan.

– Kako to da nisu stigli?

– E, tako što su usput pomrli od gladi.

Kazivala: Luca Vojnić Kortmiš, rođena 1902., Šupljak

U Boga nestalo kruva

Popo obećo Cigi dar za Božić ako do Badnjeg dana nauči Očenaš. Cigo jedared samo bio na nauku, a kad došo drugput zatrčo se u Očenaš još s avlijski vrataca, pa versa da ni popo ne bi bolje, al kad došo do kruva našeg, on jedared: „Kruv naš svagdašnji daj nam ga i danas, pa opet i opet“, a kad je i treći put odverso, najedared samo stao.

– No, no, a šta je dalje, kume? – popo će ga sićat.

A Cigo:

– Gospodine, dalje nema ništa. Kad mi ne da, a ja već treći put ištem, cigurno je u Boga nestalo kruva, razdilio ga onima što su prija mene iskali.

– Pa, šta ćemo sad? – popo se zablenduco.

A Cigo opet spreman:

– Kad već nema kruva, gospodine, ako date, ja ću za Božić primit od Vas i kolač.

Kazivao: Martin Milanković, Verušić

Ako je bać Žaba vagon, popo je voz

Bio niki bać Tadija, po prdačnom imenu Žaba. Uvik se pravio veći neg što ga Bog stvorio, pa mu edared kogod kazo: vidila žaba di konja potkivaje pa i ona digla nogu – i tako na njemu ostalo ime Žaba.

Imo toliko zemljice da baš ne mora bit tuđ rabadžija, a otac mu bio gazda dok gotovo sve imanje nije prokarto, pa kad ljudi udaru u divan, a Žaba oma okrene na to kako je u njevoj kući bilo, dok je bilo! I svačem nađe mane i zamire. Nek je divan o konju, on već prisica:

– To da je konj?! Da ste vi vidli kake konje je tiro moj otac, onda bi znali šta je konj. Samo slamku baci, a njegovi konji već letu!

Ako ko fali svog vola, bać Žaba je tamo da poklopi:

– To se zove vo?! Da si ti vidio kad moj baćo upari tri jarma volova u kola, ta ne drugo, na rogovima nosu nebo.

I svašta on i bolje zna neg drugi svit. A to opet zato jel je bio niki drveni crkveni otac, pa uvik keso za popom. I kuvan i pečen kod pope, a taj popo bio čovik zdravo druževan. Volio popit, a ni mu slatko ako pije sam, pa ne mari da je crni Ciganin samo kad ima na kog nazdravljat i tako je najviše za njim kuleco bać Žaba.

Edared oni bili na vašaru i svratu u mijanu. U to vrime u subatičkom ataru se samo kadarka pila, jel se – kaže – crveno vino pritvara u krv. Popo onaki žedan – čovik stao nije dok nije protabano sav vašar – a uvik željan, salio čašu na dušak i samo odanio:

– Aha!

I već puni drugu, a bać Tadija liznio i već se rasirćetio.

– Gospodine, – kaže – pa ovo vino je kršteno.

– Ovo?! – popo digo čašu naspram svitlosti, pa sve uživa kako gustira onaj lip crven. – Ni kišnicom u ovo

nije kapnila kap vode.

A bać Tadija ko bubnjar, počo lupat dlanom o astal:

– Kršteno, gospodine, kršteno kad Vam ja kažem. Jezik zamočim i već znam šta je vino, a šta nije.

Popo salio i drugu čašu, počo pućkat usnama, valjda je pomislio da je na materinoj sisi, pa veli:

– Tadija, nemoj grišit dušu. Ovo je vino ko da ga sad muzeš s čokota.

– Gospodine, to Vi kažite onom ko nije vidio kadarku. Ne kažem da je baš sasvim, al amaha da me je mater misto mlikom kadarkom dojila, – bać Tadija samo lupa dlanom o astal.

On divani, popo radi. Gospodin sabio u se još dvi čaše, sve s parom da mu žena ne bude šantava, opet se dao u niko sisanje, opet odmanjiva:

– Tadija, ni divana o tim da ovo vino nije čisto. Nema tu ni suza vode.

Popo lipo, al se bać Tadija na to već raspivčio, šakom će lupat o astal:

– Gospodine, dok nije propo, moj otac je imo puni pet lanaca vinograda, al čiste kadarke. Valjda bar ja moram znat šta je kadarka kad sam je dosad popio bar edan vagon.

Pa od bisa zguto čašu, valjda da budne vagon i edna čaša. A popo samo počo žmirkat, salio još ednu čašu i on, pa onda natenane:

– Slušaj ti bać Žaba – dotle je bio Tadija – moj pokojni babo je bio šuster krpo, nije imo ni čokota kadarke ni nikoje loze, al znaj, ako si ti popio vagon kadarke, ja sam dosad popio bar edan teretni voz.

Kazivao: Šime Bašić Palković, Subotica

Ciganin smi svašta

Bili dva gospodara, dva brata bogata, u glavi naereni, svaki na svoju stranu nakrivo nasađen. Više volidu jedan drugom naprkosit neg kruva ist. Stariji izučio za popu, mlađi za fiškala. I tog dana, tog minuta kad se popo vinčo s crkvom, fiškal počo okolo pripovidat kako nema Boga i kako bilo na počelu tako i na svršelu; dva brata od jutra do mraka samo gledaje di će šta izgosit i jedan drugom naprkosit. Ne brigaje ni za novce, plaćaje, kupu oko sebe svaki svoju partaju i pravidu pravi štrkalj samo dan nek ne prođe brez prkosa.

Jedne godine zima stegla, puca i drvo, a popo razglasio veliku pridiku. Fiškal ne izostaje, možda će i u crkvi moć žagnit brata. I kad došo, a prid vrati drće Ciganin, skurlo siromak, mršav – ta sve špiodlom pripinje dušu za tilo.

– Kume, oš zaradit krunu?

– Kako ne bi gospodaru, kad si kazo dvi.

– Dobro, evo ti dvi, biće i treća, samo sve slušaj šta ti kažem.

Popo udario u pridiku i kako su jedni proklincali sve svoje, ne mislidu na svoju čeljad ni na Boga, drugi su linčine, kukolj i smit njim vlada po njivama, a trećima bilo blagosloveno al se uzolili.

A Ciganin sluša šta mu fiškal šaplje, pa prstom na popinu gazdaricu, al na glas da svi čujedu:

– Baš ko ova debelguza što se juče sva uzoljila, balce učvorila kad sam zaisko koricu suvog kruva.

Svit se počo domunđavat, popo se uvridio do dušine kosti – ta zna on ko mu skuvo tu papulu – al se počo pravit mikast, pa će tirat dalje pridiku ko volove kad zapadnu u buzalicu i sav se pravi ko blažen:

– Al dragom Bogu su najdraži koji oru njegovu njivu i čeljad moja, ugledajte se na mene, ja samo orem njivu Božiju.

Ciganin otpivava ko kantor s kora:

– Na toj njivi ni suza ne rodi.

Vidi popo otkud vitar duše, oma skrućio veliku pridiku, pa Ciganinu poslo džak krumpira, potplatio ga i on. A fiškal ne šalje nikog već čim je čuo za to, iz ti stopa očo do čerge. Siroma Ciganin digod smogo i malo mlika, uskuvava i baš vreje.

– Kume – fiškal načme divan – imaš ti Boga?

– Gospodaru, pa ne vidiš?! Ciganski Bog je vatra: evo, od malo mlika napuniće sav lonac.

– Ne pitam te za tog, već za onog o kojem popo pridiči.

– Pa, gospodin su kazali da mi je Bog poslo džak krumpira.

– Daću ja tebi ne jedan već tuce džakova, samo kaži mom bratu da nema Boga. Smiš to uradit?!

Ciganin misli: zima upuno traje, trbu prazan, pa veli:

– Smim da! Ja da se bojim tvog brata?! Ta ni Boga! I njemu sam u lice kazo da ne postoji.

– Kako si mu mogo kazat kad ne postoji?! – u fiškala burgijasta pamet.

A u Ciganina ko čivinjak, pa oma daje odvit:

– E, moj gospodaru lipi, ja sam mu to kazo onda kad je još postojo.

Kazivao: Ivan Stantić Čobanov, Đurđin

Volovska vira

Kad se moj baćo ženio, onda još nije bilo građanskog vinčanja, vinčavalo se samo u crkvi. Ko vinča taj i razvinčava, al je to bilo ritko ko bila vrana da su popovi koga razvinčali.

Ljudi ko ljudi, rastajali se i onda, pa žive do smrti rastanuti, al ne i razvinčani.

Niki bać Bašo cilog života bio kirdžijaš. Nosio trgovce i majstoraće po vašarima, svašta vidio, svašta i probo po svitu. Io-pio s ljudima svake vire.

Dođe on jedared plebanošu, veli:

– Gospodine, ja bi da me razvinčate od one moje oštrokonđe.

– Zašto, sinko, nije valjda da se sve štrange kidaje?

– Da su i lanci, odavno bi se već pokidali. Znate, nas dvoje nismo za jedan jaram. Kad ja drumom, baba šumom.

Bać Bašo lipo kaže, al se plebanoš ružno mrkosi.

– Jesi l ti kršćanin? – jedared će Baši.

– Kažu, da ste me Vi krstili. Vi i vinčali.

– E, to sam samo tio čut. I još ovo: a jesu l ti kazali i to: koga ova sveta ruka i majka crkva na vinčanju sveže, tog samo smrt mož razdrišit.

Kažem, bać Bašo tušta vidio, tušta i probo, bio čovik zdravo razgaljen. Počo trepćat i gutat ko da mu se jezik zavezo – makar nije vinčan š njim – al na kraju se rič otela:

– Gospodine, a jesu l Vama kazali ovo: da sam na krštenju mogo birat ja bi radije izabro volovsku viru.

Plebanoš se počo mećat u krst:

– Joj, joj, sinko ku će ti duša? Zašto bi u taku poganu viru?

– Pa i vola vežu na ular, al kad triba i odvežu ga.

Kazivao: Pere Sekulić, Subotica

Radosna i tužna vist

Bio tute u salašima jedan popo čudo proždrt i posrtan. Najviše volio vrime kad se svinji koljedu. Ne triba ga zvat, nacunja on kad će kod kojeg domaćine bit disnotor, pa nek ga probaje zaboravit on poruči da će doć. Što je bio buragat ko naduvana krava, nek mu je, al čim dođe prvo mu je da ode do vrljika, pa bira koju divenicu i krvavicu će mu gazdarica spakovat, žmare sve pročeprka dok ne izabere sve mesnate i tako redom. Nije on ko drugi gost na disnotorskoj večeri.

E, kaže, tako on jedared pošalje zvonara na salaš na kojem će se sutradan klat svinji. Gazda kuće ga nije zvao, a bilo već pridveče, pa popo misli da su ga zaboravili.

– Faljen Isus, jeste l radi gostima? – zvonar stigo već u mračak.

– Amen, amen, dobrima uvik.

Čeljad se spremaje, tu se čisti crni luk za krvavice, bili za divenice, raspoređiva se so i sitna paprika, nožovi se oštru i sve već što triba. Domaćina baš udešava dvi katlanke za obaru, a zvonar će:

– Ne pitaš me zašto sam ja došo?

– Na mojoj kući su vrata otvorena za svakog poštenog čovika, – gazda se žuri s poslom, a dobro zna on zašto se zvonar tamo stvorio.

– Pa gospodin su me poslali – zvonar onda mora kazat kojim poslom je došo. – Javljaje radosnu vist da će Vam na disnotoru bit mili gosti. Kazali su da baš tako kažem.

A kuće gazda njemu:

– Slušaj, a ti njemu vrati poruku baš ovako: javljam mu tužnu vist da ove godine kod mene disnotora nema.

– Pa šta je sad to, naopako?! Gospodin su zacigurno čuli da će kod tebe disnotor bit sutra.

– Kad je on to čuo?

– Prikjuče. Tako su mi kazali gospodin.

– E, vidiš, al juče u moje ranjeníke udarila nika red-

nja i svi pocrkali. Svi. Nemam šta klat.

– Je l to baš istina?!

A gazda:

– Jal, oš ti doć sutra na večeru, ako te pozovem?

– Lud bi bio da ne dođem.

– E, vidiš, onda ću tebi kazat, a ti njemu neš: to da su moji ranjeníki pocrkali, to je baš toliko istina ko što je istina da bi nam gospodin bio mili gost.

Kazivao: Pajo Zečević, Bikovo, rođen 1888.

Jedan drž, dvojca kljukajte

Išo Ciganin, pa svrati na jedan salaš. Kad on tamo, a oni baš ručaje kajgane. On gladan, a ne zovu ga. Gledi, gledi i jedared kaže:

– Dobro, ljudi, pa šta to ídete?

– Pa kajgane, dašta ídemo. Ne vidiš da je to kajgana?!

– Ja to nikad nisam io. Av, pa ja to ne bi mogo poist, pa nikako. Da me kljukate, ja to ne bi mogo poist.

Bili tamo baćo i tri sina, oni namigivaje jedan na drugog:

– Ajde – kaže – da ga nakljukamo.

I oni skoču, uvatu Ciganina, pa dvojca držu ga za ruke, a jedan će ga kljukat. Kljukali ga ko gusku, al Ciganin guta i jedared viče:

– Nemojte tako, već jedan držte, dvojca kljukajte!

Kazivao: Nikola Pinter, Subotica, rođen 30. travnja 1921.

Da se zna kako će bit

Zimsko veče, vije, mrzne, pa se popo posli večere doma zavuko pod dunju. Čovik jedva zagrijo krevet, kad kogod kvrca na pendžeri.

– Ko je, šta je?

– Ja sam, gospodine – pozno glas sluge jednog baćkoša s kraja sela – poslo me gazda, gazdaricu bi morali ispovidit i dat joj poslidnju pomast.

– Koji joj je andrak?! Još jutros je bila u crkvi zdrava ko tucak.

– Gospodine, koliko sam ja načuo, bili su na rođendanu, pa se priždерala. Došla joj muka – gazda se boji da će umrit.

Kad je popo čuo od čega je ovoj rđavo, njeg uvatila muka što ko svet čovik ne smi pcovat.

– Popljuvaću ja tvoju gazdaricu, a ne dat poslidnju pomast kad me čerez priždеravanja diže iz kreveta u ovako gluvo vrime. Popljuvat, tako da si kazo – tako slugi, tako mora kad je popo, a ružnije mislio.

Zalupio pendžer, pa u spavinjak, al jedva se sklupčo pod dunjom, kad na pendžeru opet: kvrc, kvrc. Skočio s kreveta pa zagrajio:

– Šta je? Valjda je kome nepravo što ću ti gazdaricu popljuvat?

A sluga:

– Nije, gospodine, nije. Samo da znam kazat: oćete l doć našoj kući, el da donesemo gazdaricu da je ode popljujete?

Kazivala: Bara Zelić, rođena Kujundžić

Dan kad rade samo popovi i lopovi

Bio niki čovik kojem je u krvi bilo da ukrade. Kad nema drugo, on svoju rođenu šepicu prid noć baci u komšijinu avliju, pa je noćom ukrade. A bio i zdravo pobožan – uvik visio u crkvi.

Edared na Božić ujtru na sami crkveni vrati nikoj babi ukro buđelar u kojem je majkica ponela koju krajcaru za lemoziju. Šta je da je, vridi ne vridi, a grij navuko na dušu i takim ode na ispovid.

– Kad si? – popo pita, a zna ga u glavu.

– Jutros, evo sad.

– I već si došo na ispovid?!

– Gospodine, pa oću da se pokajem i dobijem oprošćaj, pa da svetkujem na miru.

A popo se nakostrušio:

– Ej, ej, sram te bilo. Znaš ti da je danas najveći blagdan?! Na ovaj dan niko ne radi, a ti i opet tiraš svoje!

Onaj počo jicat, a popo đipio:

– Šta sad njačeš? Neš se suzama oprat od grija, neš!

– Gospodine, ta ne plačem ja nad sobom – nad Vama plačem, nad Vama, gospodine.

– Gledaj sad! A zašto?!

– Pa, gospodine, Vi ko da ste mi rođeni brat. Baš pravo kažete, danas niko ne radi – eto samo vi popovi i mi lopovi.

Kazivao: Pere Sekulić, Subotica

RJEČNIK

manje poznatih riječi i izraza

a

adet – običaj
ajak – ne
ajer – zrak
ajmana – bitanga
ajmekat – kukati, zapomagati, cmizdriti
akov – posuda (56 litara) za mjerenje tekućine ili žita
aldumašče – čašćenje u povodu uspješne trgovine
alvatno – komotno, udobno
amaha – skoro
ambetuš – hodnik
andrak – 1. vrag, đavao; 2. u frazi: „što ti je?"
arište – zatvor
astal – stol

b

baćkoš – bogatun
bandžav – razrok, zrikav
banga – novčanica, banknota
barek – barem
batakurnjača – rakiještina
biluga – biljeg, znak
birc – birtija
biroš – sluga (koristi se još i oblik „bireš")
bistoš – policijski dužnosnik
brana – u Bunjevaca poznato i pod imenom „roljka", poljoprivredna sprava kojom se zemlja nakon oranja usitnjavala i ravnala
brčkat (se) – igrati se vodom (djeca prigodom kupanja, patke u bari...)
bućur – zavežljaj
budžak – kut, unutarnji dio kreveta pri spavanju
buđelar – novčanik, lisnica
bunja – pseća kućica
burag – želudac
buzalica – glib, blato, kal

c

cimermon – tesar
cirkuluš – četvrt

č

čačak – smrznuto, izrovano blato
čast – svadba
čekljikat – golicati
čerez – zbog
čikesanja – matori momak
čilaš – konj bijele dlake
čipat – štipati
čivinjak – svrdlo
čutka – ostatak okrunjenog klipa kukuruza
čvrljav – nikakav

ć

ćelepuš – glava
ćušit – ošamariti

d

dekat – upravljati konjima,

voziti seljačka kola
dekunga – zaklon, skrovište
dešputanje – nadmudrivanje, zagonetanje
disnotor – svinjokolj, kolinje
divenica – kobasica
dlićkav – rijedak, poput zgnječene prezrele kajsije
dô – dol, vlažna nizina
dotužit – dosaditi
dragost – radost
du – duh, utvara
dučit (se) – baviti se
dud – vrst listopadnog drveta slatkastog bobičavog ploda. Njime se najčešće hrane svinje, a jedu ga i ljudi. Također, od duda, „bilog“ ili „crnog“, spravlja se i rakija. Nekoć se lišće ovoga drveta koristilo za gajenje svilene bube.
dunja – pokrivač ispunjen debelim slojem perja
dunjica – pokrivač za novorođenče
duvar – zid
dvorit – služiti

dz

dzikat – skakati

dž

džomba – zemljana izbočina

đ

điđija – „delija“, hrabar i jak momak

e

espap – roba

f

falinga – nedostatak, mana
familijaška – djevojka iz imućne obitelji
farka – rep
fela – vrst
fićok – čokanj, bočica za rakiju kruškastog oblika
fiškal – odvjetnik
fraćka – praćka
frtalj – četvrtina
furtom – stalno

g

Gabrić ćuprija – nekoć mostić u Subotici preko kojega je mladoženja prenosio mladu „da bi mu bila virna“
galeba – kravlja ili konjska balega
gazdaluk – imutak
glabat – glodati
gnjizdit (se) – namještati se, vrpoljiti se
god – blagdan
gomboc – knedla, obično

punjena pekmezom i posuta krušnim mrvicama („prezlom“)
graja – vika, larma
gravorast – sivkast, prošaran nijansama crne i bijele boje
grde – neodređeno živo biće
grša – grlo, guša
gujca – stražnjica, zadnjica
gustirat – 1. razmišljati; 2. kušati što; 3. mjerkati
gvozden put – pruga

h

hajčar – gonič
hamade – skoro
harambaša – vođa razbojnika
haramija – razbojnik
hartoknit (se) – pomjeriti se, maći se
hasna – korist
hosu lepeš – špricer, gemišt od tri decilitra
hrmbat – mučiti se, dugo i teško raditi
hrnjat – raditi, mučiti se
huncut – mangup

i

id – bijes
iskliktit – 1. pobjeći; 2. izaći
istrćit (se) – 1. isturiti stražnjicu; 2. stati ispred nekoga ili nečega, smetati
izbekarit (se) – isprsiti se
izdovoljit – zadovoljiti, ugoditi
izmetnit (se) – biti poput nekoga
izokat (se) – umoriti se, iscrpsti se
izružit – izgrditi

j

jaram – teret
jesapit – misliti
jetrova – supruga muževljeva brata

k

kadarka – vrst grožđa i naziv vina
kajase – povodci za upravljanje konjima, od kože ili debele šparge
kalvarija – ograđeni prostor s četrnaest spomenika sa slikama Križnog puta, posjećuje se uoči i na sam dan Uskrsa
kamiš – drvena cijev za lulu
karmić – trap u koji se preko zime ostavljao krumpir, peršin, mrkva i drugo povrće
karuce – vrst svečanih seljačkih kola
karvanj – mnoštvo, mnogo
kaštel – dvor(ac), zamak
kaštigovat – kažnjavati
katana – 1. vojnik; 2. dječji zalogaj
katlanka – izidano ognjište
keceljac – dio ženske odjeće
kesat (pej.) – trčati za nekim, slijediti nekoga

kirdžijaš – prijevoznik seljačkim kolima
kisel(i)na – kiselo mlijeko
klapit – sanjati
klije – izdanci (izraz se obično rabi za stari krumpir koji tijekom zime pusti izdanke, „proklija")
kliknit – „šmugnuti", pobjeći
klupa – povezana kukuruzovina na njivi, sadjevena u kupolik oblik
kljukat – silom gutati (izraz se obično rabi za „kljukanje" gusaka)
kobeljat (se) – teško se izvlačiti iz nečega
kociljat (se) – klizati se
kofa (pej.) – preprodavačica
komara – odaja za ostavljanje svakojakih stvari
komorat – drug, prijatelj
konten – spreman
koprna – koprena, kopriva
kopun – uškopljeni pijetao ili puran
koraće – naprava za pilenje drva, ukrštenih nogu preko kojih je stavljen ojačani drveni ili metalni dio
korizma – period od 40 dana uskrsnog posta
koter(i)ca – korpa, košara
košar – korpa od pruća
košara – staja, štala
krajcara – sitan austrougarski novac
kravalj – gužva
kresnit – opsovati
krpo (pej.) – siromah
krunica – vrst duge, pokorne molitve
krupara – 1. stroj za krunjenje kukuruza; 2. naziv obrtničke radnje
kućarica – domaćica, kućanica
kulecat (pej.) – pratiti nekoga u stopu
kunina – vlat na vrhu trstike
kuražan – hrabar
kurjak – vuk
kurtalisat (se) – otarasiti se, otresti se

l

lancoška – djevojka iz obitelji čiji roditelji imaju mnogo zemlje
landra – 1. očna mrena; 2. opna jajeta
ledina – polje, površina pod travom na salašu
lemozija – 1. prilog koji vjernici daju u crkvi u vrijeme služenja mise; 2. štap na čijem se kraju nalazi vrećica od somota zagasito crvene ili bordo boje
lepur – leptir
leventa – nekoć „predvojnička" (period kada su mladići, stasali za vojake, odlazili na kratkotrajnu obuku)
livča – spona između osovine kotača i stranice seljačkih kola
loćkavo – mokro, blatno
lotre – 1. stranice na seljačkim kolima; 2. ljestve

m

mâ – mah, tren
madžarac – vrst vola
majka – baka
Majšanska kapija – nekoć kraj Subotice na putu za mađarski grad Kiskunmajsu
majur – imanje bogatuna, udaljeno od naseobina sa stambenim i ekonomskim zgradama
marva – rogata stoka, blago
marvašit (se) – lumpovati, razmetati se
mašak – paperje
maškarat (se) – podjetinjiti, činiti od sebe osobu nepriličnu svojim godinama
Mater(i)ce – blagdan majki, desetak dana uoči Božića
mengula – nevolja, zlo
meter – metrička centa, 100 kilograma
mijana – birtija
mikast – onaj koji se pravi naivnim, ludim
mišalj – razmišljanje
miškulancija – smicalica
mogućan – imućan, dobro stojeći
mrkosit (se) – mrgoditi se, praviti grimase
mrnđat – gunđati, govoriti nerazgovjetno, mrmljati

n

nâ – uzmi
nabokat (se) – puno nečega popiti ili pojesti
nacunjat – osjetiti, namirisati, naći
na dušak – naiskap, na „eks"
nadit (ime) – dati ime, imenovati
naslam – šupa prekrivena slamom
navrkat – namamiti, izvarati
nazlabat – dosađivati

nj

njokalica – nos

o

obara – 1. kuhane iznutrice prigodom kolinja; 2. masnoća koja staje iza kuhanih krvavica, „čvarklina" (švargle)...
oblegirat – obećavati
obor – svinjac
odvit – odgovor
otsele – od sada
okoprcan – vješt, spretan
oljoljat (se) – opiti se
opaklija – ogrtač, obično od ovčije kože

p

palčinjak – plod rogoza
paor – zemljoradnik
papula – gusto kuhani grah
parnjak – 1. vršnjak; 2. kolega

u poslu
partaja – 1. družina; 2. partija, stranka
pašanac – šurjak
patikar – ljekarnik
peca – pijaca
per(i)na – posteljina od perja
persona – naočita osoba
pičinjak – straćara, neugledna građevina
piljak – šiljati kamenčić (djeca ga koriste za praćku)
pivčit (se) – praviti se važan
plajbas – olovka
plebanija – župni ured
plećkat – ogovarati
plenit – udariti, ošamariti
počelo – početak
počerupat (se) – posvađati se, nerijetko i potući se
poćulit (se) – povući se, „uvući uši"
podatan – darežljiv, koji je „lake ruke"
podbit (se) – nateći (kopito kada spadne potkova; noga uslijed duga hoda)
pođani – uzvanici na svadbi s muške strane, dolaze u ponoć djevojačkoj strani
pokerepit (se) – posvađati se
poklade – period od Tri kralja do Pepelnice, Čiste srijede
poklem – stoga, zato, zbog, budući
pokrovac – pokrivač, deka, ćebe
porađivat – raditi
porcija – porez, pristojba
posprnđivat (se) – rugati se, odnositi se zajedljivo
posrtan – spreman
potpačivat – podupirati
prckat – čačkati, petljati oko nečega
prćija (pej.) – imutak koji ostaje u naslijeđe
prdačno (ime) – nadimak
pregača – dio ženske svečane nošnje protkane pamukom
premaš – primaš
pretelj – sudionik u svadbi s djevojačke ili momačke strane
pridnjak – onaj koji vodi, koji je naprijed
pridrt (se) – prejesti se
prikošeđivat (se) – praviti tjelesne kolutove
prištunit – prignječiti, pritisnuti, prikliještiti
pročelje – čelno mjesto za stolom
pročka – prigovor, zamjerka
prokator – odvjetnik
proštenje – župno slavlje prigodom određenog blagdana
provala – nezasit, onaj koji može mnogo pojesti
proždrt – v. *provala*
pućak – puran
pudar – čuvar vinograda
purgeljmajstor – gradonačelnik

r

rabadžinca – vrijedna radnica
rad (nekoga, nečega) – po, zbog
radaš – ostatak

ráno – dušo
ranjenik – tovljenik
raspečit – raširiti
raščenit (se) – pasti nogu raširenih na obje strane
rašeto – sito
razgalit – srediti
rednja – bolest, nevolja
reduša – žena koja po određenom vremenskom redu u kući vodi domaćinstvo
regula – pravilo
riđo – konj crvenkaste dlake
ris – žetva
rknjača – kralježnica
roljka – velika naprava koja je služila kao priprava glačanju
ruda – drvena duga oblica na sredini seljačkih kola, vezana u središtu prednjih kotača, služi za upravljanje
rukovetat – vezati snopove žita

S

sakrištija – crkvena prostorija u kojoj se nalaze stvari neophodne za misu
sarač – izrađivač konjske opreme
sičenice – 1. stranice (seljačkih kola ili kreveta, primjerice); 2. sječivo
skontračit (se) – udružiti se, uortačiti se
skorena – naborana
skorup – vrhnje
skrkljušit – pritisnuti
skrndavit (se) – pasti
skrućit – skratiti
skurlat (se) – propasti, sunovratiti sse
sleptat – 1. nagovoriti; 2. obuzeti
smit – nečist u žitu nastala uslijed bolesti biljke
smutipuk – 1. đavao, vrag; 2. prevarant, lažac
smutljiv – sumnjiv (sumnjiva zdravlja, suhonjav, nikakav)
spaija – vlastelin, gazda
sprenđat (se) – stupiti u nedopušteni spolni odnos
sramota – ženski spolni organ
srepit (se) – spariti se, „spanđati se"
staćala – „čuvar" nevjeste
stiva (lula) – vrst minerala od kojega se izrađuju lule
stvorit (se) – odjednom se naći negdje
subaša – čuvar polja
suvaja – mlin na konjsku vuču
svitovat (se) – davati savjet, savjetovati se
svrgodište – Silvestrovo, Stara godina, posljednji dan godine
svršelo – svršetak, konac, kraj
svršen (čovik) – odrastao

Š

šantav – hrom
šarage – stražnji dio seljačkih kola
šarka – okov za koji su pričvršćena vrata ili prozor
šavolj – drvena kaca, obično za

kiseli kupus
šepica – kapa
šiljerac – vrst crvenog vina
šinter – živoder
škatulja – kutija
škramica – mrvica
šnjotat – 1. razmišljati, premišljati se; 2. njuškati, tražiti
šogor – šurjak
šprljekat – mucati
štit – čitati
štrapljast – nezgrapan
štrkalj – jurnjava, trka
šuster – obućar, cipelar, postolar
švigarica – djevojčurak

t

tabanat – pješačiti
takim – odmah, smjesta
tal – nasljedstvo
tarmat – trošiti nešto (đon cipela, primjerice)
teć – stjecati
tevljat (se) – jesti halapljivo
tezmat (se) – 1. mučiti se; 2. tegliti
tisnit – napasti
tolmačit – tumačiti, prevoditi
traburan – snen, dremljiv
trljat (se) – hrvati se
trvač – samouki liječnik, vidar, ranar
trvat – trajati
tucak – kuhano jaje (uskrsno)
tuknit – vonjati, zaudarati
tur – stražnjica, zadnjica, guza

u

ucat – skitati, lutati
ućvala – licemjer, pokvarenjak
udesit (se) – lijepo se obući, dotjerati se
ufriško – ubrzo
uputit (se) – 1. objasniti; 2. naučiti posao
umetnit (se) – biti poput nekoga
upuvat (se) – pustiti vjetar, usmrdjeti se
ureć – baciti urok, začarati
usićit (se) – dugo biti na jednom mjestu
uskočkinja – djevojka koja se udala bez znanja ili pristanka roditelja
ušikat (se)– 1. dočepati se; 2. opiti se
uševeljat (se) – ući teturajući
uštrkljivanje – natjecanje
ušvrćkat (se) – uzvrtjeti se
utvora – utvara, duh
uvertat (se) – uputiti se
uz(g)ljanca – jastuk
užegurit (se) – uplašiti se
užna – ručak, objed

v

vandrovka – skitnja, lutanje, tumaranje
vandizat (se) – hvalisati se
varmeđa – županija
versat – recitirati, „deklemovati“
viragast – vol velikih,

„razgranatih“ rogova
volarica – staja za goveda
vračka – vradžbina
vrljika – drvena motka preko kojih se stavljaju dimljeni suhomesnati proizvodi
vršaj – vršidba, kosidba
vrtljiga – prevrtljivac, lažac
vrula – frula
vućit (se) – ritnuti se
vundarat – vući sa sobom

Z

zablenit (se) – zagledati se
zadivena – zadjevena
zaintačit – neprestano govoriti isto, stalno isto tražiti
zakratito – zabranjeno
zamira – 1. zamjerka, prigovor; 2. uvrjeda
zamličit – „prevući preko očiju“, ne vidjeti dobro, vidjeti suprotno
zapatit – dobiti zemlju ili kuću tešku za održavanje
zaprznit – posvađati se
zapustarit (se) – zapustiti se, zanemariti se
zaušljavit – biti ušljiv
zauva – muževljeva sestra, zaova
zavest – započeti; 2. upisati
zažagrit – zacrvenjeti, zakrvaviti (oči)
zbrčkat (se) – skupiti se
zđorit – uhvatiti na djelu, vidjeti
zjalit – gledati bez veze, „hvatati zjale“

Ž

žagat – 1. podbadati nekoga; 2. gurkati
žagre – konjske jasle
žbućnit – proliti, ne gledajući kamo
žerav – konj sive dlake
žignit – podbosti
žmare – čvarci
žužat (se) – ljuljati se
žvavoljit – dosadno pričati

O sakupljačkom djelu Balinta Vujkova

Golem posao na sakupljanju hrvatskog narodnog proznog blaga obavio je Balint Vujkov, subotički književnik i publicist. Tom plemenitom pozivu posvetio se još kao gimanazijalac 1931. kada je, u njemu najbližim dijelovima grada i predgrađa (Keru i Bajnatu), počeo sakupljati, a potom obrađivati i komentirati narodnu pripovijetku; prvo kod svojih najrođenijih – Bunjevaca – da bi kasnije, godinama i desetljećima postupno proširivao svoja traganja na usmeno prozno kazivanje hrvatskog življa u Bačkoj, Banatu, Srijemu, Lici, na Kosovu, a u posljednjoj fazi u Mađarskoj, Austriji i (tadašnjoj) Čehoslovačkoj.

Išao je stopu po stopu, tragom rasijanja našeg puka koji je prije tri i pol stoljeća i više sa svog rodnog krša krenuo u svijet kako bi zasnovao sebi novi dom, novi zavičaj.

Za pedeset i sedam godina sakupio je i obradio preko tisuću i pol hrvatskih narodnih pripovjedaka, među njima je najviše bunjevačkih. Sve te priče dale bi se, po onoj stručnoj podjeli razvrstati na dvije temeljne grupe: fantastične i zbiljske, ili još dalje: bajke, zbiljske, šaljive, varaljke i lažavke, basne, priče o životinjama, legende, anegdote, te druge umotvore.

Budući da je do svog posljednjeg daha radio[1], ostavio nam je u naslijeđe još oko 200 – 250 pripovjedaka do sada neobjavljenih u knjigama. Manji dio zaostavštine Balinta Vujkova unijet je u godinama neposredno nakon njegove smrti u knjigu *Zlatni prag*[2], a nekoliko pripovjedaka u časopisu Rukovet[3] i neke listove.

Prilikom formiranja subotičkog dvotjednika *Žig*[4], uredništvo se opredijelilo da će iz broja u broj tiskati po jednu ili dvije hrvatske (bunjevačke) narodne pripovijetke iz zaostavštine Balinta Vujkova, poglavito one kraće, prilagodljive formatu i obimu novina. Tako je u dosadašnjih 90 brojeva *Žiga* objavljeno stotinjak zbiljskih, šaljivih itd. priča od kojih smo sačinili izbor koji je pred nama.

Prema kazivanju samog sakupljača i obrađivača, ove pripovijetke su većinom prenošene među seoskom i gradskom sirotinjom; odraz su njenih pogleda, htijenja i snova, svojina siromašnih nadničara, slugu, čobana, svinjara, poljara gonjenih elementarnim porivima, težnjom za boljim životom. Društveni, ali i porodični motivi temeljne su značajke tih priča. Borba za svagdanju koricu kruha, oporba

izrabljivanju i licemjerju, gušanje s vlastitom bijedom i nepravdom rodila je teme koje iz oporbenjaštva prelaze u smijeh, iz smijeha u pomirenje, u gnijev, potom u razrješenje da završe smirenim primanjem sudbine u neuništivom, životnim patnjama prekaljenom optimizmu.

Jezik ovih priča je, kako kaže Petar Šarčević, jezgrovit, slikovit, a njegova sočnost vuče korijene iz najljepšeg jezičnog blaga hrvatskog naroda. To je čar tihe, smirene, otegnute, šuštave – kao dovikivanje preko kukuruza ili usred zrelog žita – melodične rečenice, krcate mnoštvom izvornih riječi izraslih iz zavičajnog tla, neiscrpne riznice materinskog jezika gdje svaka riječ otkriva jedan cijeli svijet.

Po mišljenju kritičara, osnov pretežnog dijela ovih pripovjedaka je tkivo nenadmašne ljepote; briljantno su komponirane, pregledne su, jasne i date s punim osjećajem za mjeru; radnja je spretno vođena, iskazana čudesno lakom naracijom, sažetim opisima, majstorskim dijalogom koji je izvorište vrcavog humora, obrta, doskočica i iskonske mudrosti jednostavnog čovjeka.

Na kraju jedna pripomena: ispod svake pripovijesti Balint Vujkov naznačio je i njen izvor, ime i prezime pripovjedača, mjesto njegovog rođenja ili saopćavanje, ponekad zanimanje, te čak i starosnu dob. Stoga svaka pojedina priča, kao i cijelo djelo, ima također filološko, etnografsko, sociološko i antropološko značenje i posebnu nacionalnu vrijednost. Stoga je njegova zasluga velika, jer sigurno je uspio spasiti za hrvatsku književnost i filologiju prave bisere koji bi se zametnuli u vjetrometini vremena.

Lazar MERKOVIĆ

[1] Dva-tri dana pred smrt još je sređivao rukopise za najnoviju zbirku, te je u jednu potpuno novu teku unio, odnosno obradio i prepisao iz bilježaka jednu kraću pripovijetku dužine 1,5 stranice.

[2] Balint Vujkov: *Zlatni prag*, hrvatske i srpske narodne pripovijetke iz Mađarske, Demokratski savez Južnih Slavena u Mađarskoj, 1990, str. 363.

[3] *Rukovet*, časopis za književnost, umjetnost i društvena pitanja, Subotica, pokrenut 1955., izlazi i danas.

[4] *Žig*, subotički dvotjednik, 1. broj tiskan 16. srpnja 1994., izlazi i danas.

Životopis Balinta Vujkova

Balint Vujkov (Subotica, 26. svibnja 1912. – 23. travnja 1987.), pisac, pravnik, jedna od najsvestranijih, najmarkantnijih i najplodnijih ličnosti u književnosti vojvođanskih Hrvata. Diplomirao je na Pravnom fakultetu u Subotici 1936. Za života je bio odvjetnički pravnik, za rata uhićenik, bio u kažnjeničkoj četi na prinudnom radu, zatočenik njemačkog koncentracijskoga logora, po ratu urednik, a potom glavni urednik subotičkog tjednika *Hrvatska riječ*, neumorni kulturni djelatnik, zamjenik narodnog zastupnika, utjecajni intelektualac, zreli umjetnik, stvaralac širokog dijapazona čiji se dar utjelovljuje u tisućama stranica objavljenih tekstova u više desetaka knjiga, antologija te drugih publikacija. Utemeljivač je i prvi šef Službe pravne pomoći pri Skupštini općine, kasnije zamjenik predsjednika Okružnog suda u Subotici. Po stavu i svjesnom opredjeljenju uvijek u oporbi.

Rano, od gimnazijskih dana opredijelio se za književnost. Sakupljao je, obrađivao i komentirao narodne pripovijetke, a usput pisao pjesme sa socijalnim motivima, novele i pripovijesti snažnog zamaha, lirske intonacije, ali realističnog prosedea. Napisao je i roman *Hajka po zatvorenom krugu* (1946.) koji je zbog političke neupućenosti zabranjen, a također i dvije knjige sa obilježjem fantastike *Cviće i kamen* (1938.) i *Bajka o mravljem caru* (1953.). Autor je zbirke pripovjedaka *Prašina po dugama* (1972.)

Kao publicist u člancima, prikazima, osobito u polemikama bio je oštar, nepomirljiv borac za istinu, za novo. U prvoj polovici 1953. bio je odstranjen iz javnog i kulturnog života, a 1972. skoro desetljeće i pol nije mu dopušteno da išta tiska.

Bibliografija značajnijih zbirki narodnih pripovjedaka koje je sakupio i obradio Balint Vujkov

Bunjevačke narodne pripovitke, knjiga prva, „Hrvatska riječ“, Subotica, 1951, str. 349.

Hrvatske narodne pripovijetke (bunjevačke), Izdavačko preduzeće „Bratstvo-jedinstvo“, Novi Sad, 1953, str. 466.

Hrvatske narodne pripovijetke – bunjevačke, Izdanje „Sloga“, Zagreb, 1957, str. 338.

Šaljive hrvatske narodne pripovijetke (bunjevačke), „Rukovet", Subotica, 1958, str. 171.

Hrvatske narodne pripovijetke iz Vojvodine, „Zenit", Subotica, 1960, str. 139.

Do neba drvo, hrvatske narodne pripovijetke iz Vojvodine, „Osvit" – izdavačko odeljenje časopisa „Rukovet", 1963, str. 380.

Čoban nadmudrio carevu kćer, hrvatska narodan pripovijetka, zajedničko izdanje „Foruma" iz Novog Sada, „Koce Racina" iz Skoplja, „Mladinske knjige" iz Ljubljane, „Naše djece" iz Zagreba i „Savremene škole" iz Beograda, 1964. (knjiga tiskana na hrvatskom, srpskom, makedonskom, slovenskom i mađarskom jeziku).

Tica žeravica, „Osvit", Subotica, 1964, str. 249.

Iskre, „Rukovet, 1970, str. 32.

Cvjetovi mećave, hrvatske narodne pripovijetke iz Mađarske, Rumunjske, Austrije i Čehoslovačke, „Matica hrvatska", Zagreb, str. 536.

Jabuka s dukatima, narodne pripovijetke, „Osvit", NIP „Subotičke novine", 1986, str. 232.

Az aranyhajú testvérek – bunyevác népmesék (Dica zlatne kose) u prijevodu devetorice istaknutih mađarski pisaca. „Forum" Novi Sad, 1988, str. 167.

Mrsne pripovitke, „Osvit", NIP „Subotičke novine", 1990, str. 118.

Balint Vujkov je sačinio i dvije antologije:

Hrvaške pravljice, „Mladinska knjiga", Ljubljana, 1960, str. 285.

Hrvaške narodne pripovedke, „Mladinska knjiga", Ljubljana, 1981, str. 266. (Ova knjiga tiskana je u 12.000 primjeraka.)

O lektorskom postupku i „Rječniku“ u „Pripovitkama“

Suradnici, sljedbenici i štovatelji Balinta Vujkova, kako u posveti piše, ovom su knjigom bogatiji za još jedan sraz s jezičnom poviješću. Jezikoslovci, poglavito dijalektolozi, kao uži i stručniji dio, dobili su njome, pak, i jednu novinu u vidu jezičnih, tj. ortografskih postupaka kakvih do sada u djelima Balinta Vujkova nije bilo. Ova tvrdnja, kažimo odmah, sama po sebi lišena je vrijednosnih značajki i iznesena je jedino na temelju činjenica. Znači, ona tek pojavom „Pripovidaka“ može postati predmetom diskusije.

Preciznije, riječ je o izostavljanju, tj. ranijoj uporabi apostrofa u „pripovitkama“ Balinta Vujkova kao sastavnom dijelu dijalektološke građe određenog jezika. Tako su ovoga puta, ranije uobičajeni, apostrofi izostavljeni u svim pozicijama gdje se određeni glas (u tekstu grafem) gubi, tj. dobiva svoj konačan oblik u mlađem ikavskom dijalektu, kojemu pripada govor bačkih bunjevačkih Hrvata. Zacijelo će zbog toga određeni pojmovi ili rečenični dijelovi biti neuobičajeni, pa čak i na prvi pogled teže razumljivi. No, kada bismo se držali ranijeg pravila svakako je taj broj neznatan u odnosu na isti efekt koji bi dosljedna uporaba apostrofa kod čitatelja postigla. Konkretno, ovaj je pravopisni znak izostavljen i u primjerima futura („sa će“, od: „sad će“), ali i kod pomoćnih glagola („bi“, od: „bih“), glagoskog pridjeva radnog za treće lice jednine muškoga roda („išo“, od: „išao“), infinitiva („pitat“, od: „pitati“), priloga za vrijeme („oma“, od: „odmah“), imenica („ča“, od: „čiča“)... primjerice. S apostrofima, to bi izgledalo ovako: sa’ će, bi’, iš’o, pitat’, o’ma’, č’a, pomnoženo s onolikim brojem riječi koliko primjera u knjizi ima. Pored vizualno-semantičkog efekta, razlog za izostavljanje ovoga pravopisnoga znaka leži i u pitanju njegova podvođenja pod književni standard. Jer, nije li dosljednost da se zabilježi „izgubljeni“ glas zapravo obezličavanje, čak i nepriznavanje vlastitih kvaliteta dijalekta? No, to je tema koja izlazi izvan okvira ovoga teksta.

Čitatelj će vjerojatno zamijetiti i dvojnost identičnih pojmova prisutnih u „Pripovitkama“. Međutim, ta je činjenica poznata ne samo u stručnim krugovima nego i kod puka. Nije neobično da se kod pripadnika istoga dijalekta pojavljuju različni oblici za jedan pojam. Do-

Sadržaj

Balint Vujkov: Pripovitke

Lektura: Zlatko Romić

Korektura: Mirko Kopunović

Design & DTP: Jasmina Bačić

Likovna oprema korica: Ivan Balažević

Nakladnik: „Žig“
Trg cara Jovana Nenada 15
24000 Subotica, SR Jugoslavija
Tel/fax: 381 24 28-334
E-mail: zig@tippnet.co.yu

Naklada: 1000

Tisak: „Globus“ Subotica

CIP – Каталогизација у публикацији
Библиотека Матице српске, Нови Сад

886.2-32:398

PRIPOVITKE : hrvatske (bunjevačke) narodne pripovijtke / sakupio i obradio Balint Vujkov. – Subotica : Žig, 1998 (Subotica : Globus). – 156 str. ; 20 cm. – (Biblioteka Žiga)

Tiraž 1000. – O sakupljačkom djelu Balinta Vujkova / Lazar Merković: str. 145-146. – Životopis Balinta Vujkova: str. 147-148. – O lektorskom postupku i „Rječniku“ u „Pripovitkama“ / Zlatko Romić: 149-151. – Rječnik manje poznatih riječi i izraza: str. 133-145.

ISBN 86-7400-001-0

1. Вујков, Балинт

BIBLIOTEKA ŽIGA

ISBN 86-7400-001-0